

Niet meer voor je zorgen
niet spelen in het gras
geen plannetjes voor morgen
geen praatje in de klas

Marijke Schipper

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 1 06-12-2005 15:25:45

Tekst: Joep Zander, Emiel Smulders, Harry van Bommel, Louis Tavecchio, Rob van Altena, Mattie van den Heuvel
Redactie: Joep Zander (eindredactie), Emiel Smulders
Illustraties: Joep Zander; Kunst als vermeld. Kunst Joep Zander ©beeldrecht
Tekstcorrectie: Johan Lek
Opmaak: Artpollo Deventer
Foto's: Ian Ulfman (IVC), Willem Zweverink, Albert Streep, Jos Aalders, Andrew Work, Joep Zander, Emiel Smulders, Giovanni Umicini.
Met dank aan: Rosalie Rikken, Harry van Vondel, Hein van Gils, Baltus Wigersma, Rien van Dijk, Rob van Altena,(meelezers), alle (anonieme) geïnterviewden. De mensen die dit project financieel mede mogelijk hebben gemaakt.
Voorzijde: ontwerp Joep Zander op basis van zijn schilderij pappa3 2005

Uitgever: Rela Publishing, postbus 432, 7400 AK Deventer www.relapubishing.nl ook voor bestellingen.
Eerste druk: januari 2006

Titel: Gemist vaderschap

Uitgever: Rela Publishing NUR-code: 745 NUR-omschrijving: Emancipatie

ISBN-10: 9080863122
ISBN-13: 9789080863125

NUR-code: 745 (emancipatie)

© Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enigerlei vorm of op enige wijze, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 2

06-12-2005 15:25:45

Inhoudsopgave

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 3 06-12-2005 15:25:45

Opgedragen aan:
Mijn kinderen Joshua en Rosa
wijlen mijn vader en opa

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 4

06-12-2005 15:25:45

De kloof - inleiding

Vaderschap is leuk, goed en noodzakelijk voor moeder, kind, vader en maatschappij. Maar de praktijk van vaderen is een spagaat over een diepe kloof.

De kloof tussen **mannen en vrouwen** die allebei niets liever willen dan een goede toekomst voor hun kinderen. Een kloof die flink is uitgebeend door sommige feministen die kinderen als slagwapens zagen voor de bevrijding uit het huwelijk. En die de moeder-kindrelatie poneerden tegenover het vaderschap. Het verhaal in dit boek is fundamenteel een verhaal over emancipatie. Emancipatie van het vaderschap.

De kloof tussen **recht en rechters**. Recht is niet meer wat rechters spreken. Niet althans in het familierecht. Familierecht is verworden tot handhaven van status quo. Moeders die kinderen bij zich houden en dat kunnen blijven doen omdat rechters dat kritiekloos aanvaarden. Daarbij zijn leugens in het geding. We gaan daar in dit boek voorbeelden van geven.

De kloof tussen **waan en werkelijkheid**. We wanen ons in een democratie, maar dat blijkt niet uit de daadwerkelijke uitvoering van een paar principiële grondregels. De werkelijkheid is dat verschillende emotionele waarheden een smoes zijn om te liegen. De smoezen zijn met schijnwetenschappelijk onderzoek “onderbouwd”. We gaan hier vooral op in in het hoofdstuk over wetenschap.

De kloof tussen **zorgende vaders**, die meer willen zorgen, en de **rechtzoekende** dwaze of verdwaasde vaders. Het is moeilijk onder ogen te zien dat beide invalshoeken van vaderschap hetzelfde zijn. Zorg en recht passen bij elkaar, natuurlijk. We laten dat bijvoorbeeld zien in het verhaal van Rob van Altena.

De kloof tussen **vaders en vaderschap.** Wolfgang Bergmann drukte dat in *Die Zeit* cru uit: “Ook in intacte families kun je vaderloos zijn. Het gebrek aan contouren van nieuwe vaders werkt in bepaalde omstandigheden nog fataler dan de afwezigheid van de oude nestvluchters.” Vaders zijn er feitelijk niet of eigenlijk niet.

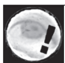
Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 5 06-12-2005 15:25:46

De kloof tussen **vaders** en **maatschappij.** De maatschappij wordt een *vaterlose Gesellschaft*, zegt Alexander Mitscherlich in zijn gelijknamige boek. De staat als remplaçant voor het vaderschap. De maatschappij waarin vaderschap niet geaccepteerd is. Het gebrek aan integriteit in media en wetenschap. Een kloof waar dit boek zelf middenin staat.

De kloof tussen de vaders die onder ogen zien, en hen die niet meer kunnen: van **vechten of vluchten.** Een minderheid kiest ervoor te vechten, soms uitgehoond door de vluchters. In een aantal kaders en in de interviews gaan we hier nader op in.

"Dit debat over zorgen en mannen is niet erg representatief. Noch de deelnemers, die ik al vaak ben tegengekomen in debatten over dit onderwerp, noch de wat zorgelijke toon van hun bijdragen. Ik heb uitgebreid onderzoek gedaan naar zorgende vaders (mannen met kinderen en een deeltijdbaan). Daaruit kwam juist een vrolijk verhaal naar voren, namelijk dat het zorgen vooral als een winstpunt wordt gezien, omdat het veel oplevert." *Vincent Duindam voor het directoraat coördinatie emancipatiezaken in het verslag van mannenwordenerbetervan.nl.*

De kloof tussen **kinderen** en hun **vader** en het vaderschap dat ze daarin missen. Het gemiste vaderschap veroorzaakt verwijdering.

De kloof in de kinderziel, het loyaliteitsconflict dat morrelt aan de banden met **moeder** en **vader.** Een breuk die kan eindigen in het ouderverstotingssyndroom. Over dit onderwerp komt in de interviews het nodige aan de orde; ook laat ik Mattie v.d Heuvel aan het woord en besteed ik aandacht aan de kreet "Belang van het Kind". Voor een diepgravender beschrijving van de problemen die kinderen ondervinden, wil ik vooral verwijzen naar mijn eerdere boeken over het ouderverstotingssyndroom.

De kloof tussen het **aangewezen-zijn op vertrouwen en het beschamende misbruik** van dit vertrouwen. Dit verscheurt niet alleen kinderen, maar raakt veel volwassenen tot diep in hun ziel, hun eigen kind-zijn. Deze kloof in de ziel van ons allemaal wordt uitgebeend door de mensen die daarmee hun brood verdienen. De trauma's die dat oplevert behandel ik in een apart hoofdstuk.

In dit boek ga ik met u een wandeling maken door de kloof, en zoals het in een kloof gaat zult u soms verrast worden: door het gebrek aan uitzicht, de steile wanden, de lengte. Soms door de onverwachte doorkijkjes. We kijken naar de mogelijkheid de kloof te overbruggen. Door actie, door kunst, door schrijven, vertellen en soms boos worden.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 6

06-12-2005 15:25:46

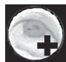
Bij hem stonden de ordners tot aan de scheidingswand. Ja, haha, ik heb óók een "scheidingswand", een muur meer, waar je met je gezicht tegenoploopt. F.H.

In het hoofdstuk over de geschiedenis van de vaderbeweging gaan we in op de halfslachtige pogingen van de politiek om een einde te maken aan onrecht en rechteloosheid ten aanzien van kinderen en vaders.
De oplossingen die we u zullen aanreiken, kunnen radicaal overkomen. Maar dat heeft te maken met de manier waarop we er al jaren aan gewend zijn dat de politiek met betrekking tot het familierecht ergens halverwege de kloof is blijven steken, waarna rechters heel eigenwijs vasthouden aan de behoudende kant van die kloof. Alleen de vaderbeweging stelt als doel naar de andere kant van de kloof te gaan: gelijkwaardig ouderschap. Een grote stap. De Engelse ex-premier David Lloyd George zei het al: Het gevaarlijkste dat je kunt doen is in twéé stappen over een kloof springen. Wees niet bang om een grote stap te nemen als daar aanleiding voor is.

De vaderbeweging heeft tot nu in ieder geval bereikt dat het strategische en tactische bewustzijn is vergroot. Moreel gesproken is er grote overeenstemming over gezamenlijk ouderschap. Niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk is de vaderbeweging nu bezig de bruggen te slaan. In het verhaal van Yves zien we hoe dat metaforisch, maatschappelijk en persoonlijk helend, als een kunststuk wordt vormgegeven.

Vaderschap is dus de spagaat én de brug over de kloof.

Kinderen missen vaders, de maatschappij mist vaders, en vaders zelf missen hun vaderschap. Dit boek gaat in op de verschillende aspecten van dit gemiste vaderschap.

Vaderschap is de relatie tussen een man (ook mannelijk dier) en zijn kind. Deze relatie heeft emotionele, sociale, juridische en biologische componenten. Vaderschap duidt met name ook op de uit deze componenten voortvloeiende en de erop gebaseerde opvoedingsrelatie.

Het is een kenmerk van het mens-zijn dat we nageslacht voortbrengen. Daar zijn mannen en vrouwen voor nodig. Wij erkennen de gelijkheid van beide geslachten. Dit betekent dat mannen en vrouwen in gelijke mate onvoorwaardelijke opvoedingsverantwoordelijkheid dragen. Als die gelijkheid er niet is, ontbreekt een essentieel element. Dat het element vaderschap gemist wordt spreekt voor zich en hoeft eigenlijk niet te worden bewezen. Dat we ook in dit boek toch met praktische argumenten het nut van vaderschap moeten aantonen

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 7

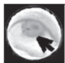
06-12-2005 15:25:46

–zie onder andere de bijdrage van Professor Tavecchio–, geeft eigenlijk vooral aan hoe ver we als mensheid al verdwaald zijn.

Joep Zander

Boeken die niet worden genoemd in de bronvermeldingen onder de hoofdstukken, maar die van grote waarde zijn in verband met gemist vaderschap.

Farrell, Warren	*Wat mannen niet zeggen kunnen vrouwen niet horen*	1999
Farrell, Warren	*Father and child reunion*	2001
Forna, Aminata	*De mythe van het moederschap*	1999
Hoefnagels, Peter	*Het huwelijk*	1992
Hoefnagels, Peter	*Dansen op het terras*	1997
Hoffmann, Arne	*Sind Frauen bessere Menschen?*	2001
Huinck, Jaques	*Echtscheiding als broodbeleg*	1990
Matussek, Matthias	*Die vaterlose Gesellschaft*	1998
Mitscherlich, Alexander	*Auf dem Weg zur vaterlosen Gesellschaft*	1963
Nieuwenhuis, Erik	*Daddy Cool*	2004
Wiel, Peter van de	*De gescheiden man*	1998

Zander, Joep	*Dit zijn geen broodjes aap*	2002

Deze bundel bevat veel documenten die ter adstructie kunnen dienen van veel zaken die in dit boek worden genoemd.
Meer informatie : joep.nl.nu/aap

Verantwoording en toelichting bij dit boek

- Interviews hoe, wat, waarom
In dit boek zijn negen interviews opgenomen. Ze vormen een selectie uit meerdere interviews die ik samen met Emiel Smulders in de loop der jaren heb gemaakt. Van andere interviews hebben we soms citaten gebruikt.
Ik heb geprobeerd met deze selectie een breed beeld neer te zetten van de problematiek waar vaders mee te maken hebben. Omdat ik een compact boek wilde maken heb ik me desalniettemin moeten beperken.
Graag had ik ook vaders in (ogenschijnlijk) normale situaties als voorbeeld aan het woord gelaten over het gemiste vaderschap.

- Verschillende schrijvers
De hoofdmoot van het boek is geschreven door mij. Daarbij heb ik veel inhoudelijke steun gehad van Emiel. Zelf heeft Emiel ook een aantal interviews en korte stukjes geschreven. De bijdragen van Emiel en van de overige schrijvers

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 8

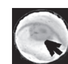
06-12-2005 15:25:47

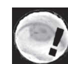

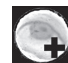

herkent u aan de ondertekende teksten. Alle kaders zijn door mij geschreven tenzij expliciet anders aangegeven. Ik bedank ieder die aan dit boek meewerkte (zie colofon).

- Verwijzingen en kaders
Ter wille van de leesbaarheid heb ik deze keer besloten geen voet- of eindnoten op te nemen. Ik heb verantwoordingen deels in de tekst verwerkt en een groot aantal kaders dienen als toelichting. Wel staan er onder de achtergrondhoofdstukken lijsten met bronnenmateriaal. Als het boek is verschenen, zal ik haast gaan maken met een verwijzingspagina op internet, met extra toelichtingen en klikbare verwijzingen (rela.nl.nu).

Bronnen

Citaten

Informatie

- Betrokkenheid van F4J en anderen
Dit boek is mede mogelijk gemaakt door belangeloze geldschieters en geïnteresseerden die het in de voorverkoop kochten. Ik bedank deze mensen hiervoor. Omdat F4J belangrijk is voor de ontwikkeling van de vaderbeweging, vindt u op de achterkant van het boek hun logo.

– Waar of niet?
Wij hebben naar beste vermogen de juistheid van hetgeen wij hebben opgeschreven, beoordeeld. Natuurlijk hebben wij ons, vooral in de interviews, moeten beperken; sommige uitspraken blijven voor verantwoording van de geïnterviewden en sommige zaken hebben we moeten aangeven in grote lijnen. Waar mogelijk, hebben we kennis genomen van dossierstukken die de juistheid van het beweerde ondersteunen. Het is niet de bedoeling verhalen van moeders of kinderen te negeren. Ik mag u verwijzen naar mijn eerdere boek *Moeder-Kind-Vader, een drieluik over ouderverstoting*, waarin een uitgebreid interview met een moeder en een kind is opgenomen. *Gemist vaderschap* is geschreven vanuit het perspectief van vaders, maar een perspectief gericht op hun kinderen, de maatschappij en moeders.
Wij houden ons aanbevolen voor uw eventuele commentaar. Zie rela.nl.nu

- Woordgebruik
Meestal hebben we het in dit boek over vaders, maar we realiseren ons dat een deel van wat we schrijven ook opgaat voor vrouwen die hun kinderen niet meer mogen zien. Met de Raad bedoelen wij de Raad voor de Kinderbescherming. Het spijt mij echter dat de hoofdletters hierin door de spellingsregels zijn voorgeschreven, die eer verdient ze niet.

Joep Zander

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 9

06-12-2005 15:25:47

Mijn vader is geen monster

Mattie heeft als kind ervaren hoe het is als je tegen je vader wordt opgezet. Ze is inmiddels 30 jaar en heeft een kind. Met haar vader heeft ze inmiddels weer leren leven, maar die is inmiddels overleden. Met haar moeder heeft ze soms e-mail-contact.

Wat brengt iemand ertoe om na tien jaar weer contact op te nemen met de meest gehate persoon uit haar leven? Iemand waar zij ronduit bang van geworden is? In mijn geval was het niet de druk vanuit de omgeving, want het lijkt algemeen geaccepteerd dat je geen contact meer met je vader onderhoudt. Daarentegen werd er na het verbreken van het contact met mijn moeder, vanuit de meest uiteenlopende richtingen op aangedrongen het contact met moeder te herstellen, want het blijft toch je moeder en daar heb je er maar één van. Voor vaders geldt dit laatste kennelijk niet als argument.

Wat heeft er dan wel aan bijgedragen om mijn vader weer op te zoeken? Het begon met mijn vaststelling dat mijn moeder een aantal slechte dingen die ze over mijn vader beweerde, net zo goed zélf deed. Ze vertelde bijvoorbeeld dat mijn vader ons psychisch mishandeld heeft, terwijl het haar met enige regelmaat (soms meerdere malen per maand) te veel werd. Dan “hielden wij niet van haar” en dreigde ze een eind aan haar leven te maken. Voor mijn gevoel gebeurde dat altijd omdat we bijvoorbeeld de plantjes waren vergeten water te geven, of een bordje niet in de vaatwasser hadden gezet. Ik heb nachten wakker gelegen om te luisteren of ze er nog was. ’s Ochtends durfde ik mijn bed dan niet uit voordat ik haar gehoord had. Ik wilde haar niet dood vinden…

Mijn vader was alcoholist, dus volgens haar verschrikkelijk, maar zelf dronk ze óók meer dan genoeg op een dag. Daardoor, en door het feit dat mijn huisbaas alcoholist was, ben ik me gaan realiseren dat alcoholisten geen monsters zijn.

Langzaam kwam het besef dat er méér dingen niet klopten. Mijn vader zou ons geslagen hebben. Dat mijn oom me een keer geslagen heeft, dat kon ik me heel goed herinneren. Maar waarom kon ik me de klappen van mijn vader dan niet herinneren? Waren die klappen wel zo hard? Mijn vader betaalde geen alimentatie, maar misschien had de rechter wel gelijk dat hij echt geen geld had. Hij leefde immers van een uitkering. Wat was nou de echte reden om niet meer bij hem op bezoek te willen gaan? Pappa woonde aan de andere kant van de stad. Daar woonden mijn vriendinnetjes niet en hij had ook geen speelgoed. Hij verwende ons met snoepjes, maar volgens mijn moeder kocht hij ons daarmee om. Al die beweringen zijn erin gestampt en als kind ga je ze geloven. We waren afhankelijk van mijn moeder en haar beweringen geloofde je dan ook eerder.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 10

06-12-2005 15:25:47

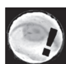
Oké, mijn vader zou zeer waarschijnlijk niet de ideale vader zijn waar ik als kind van droomde, maar was hij werkelijk een monster? Ik heb al mijn moed verzameld om hierin mijn eigen waarheid te zoeken. Ik heb hem ontmoet en had me voorgenomen dat ik geen contact met hem wilde als hij nog alcoholist was... Nou was dat één van de eerste dingen die hij zei, dat hij nog alcoholist was... Ik ben niet het type dat dan meteen durft te zeggen: 'Nou bedankt en tot ziens!' en dat was maar goed ook.

Hij was inderdaad alcoholist. Hij kon er niet goed van afblijven, maar mijn stiefmoeder vertelde dat hij al die jaren niks gedronken heeft, totdat hij mijn brief kreeg. Door de spanning die dat gaf, is hij weer gaan drinken. Gelukkig minder dan vroeger...

Het heeft nog heel lang geduurd voordat hij veranderd is van "monster" in "mijn vader" en dat is een enorm waardevolle stap in mijn leven geweest. De gemiste jaren kunnen we niet meer inhalen, maar ik heb mijn vader en daarmee een stukje eigenwaarde teruggekregen en ik weet nu zijn kant van het verhaal. Hierdoor heb ik *mijn* waarheid gevonden en leef ik niet langer met de waarheid van mijn moeder.

Ik hoop dat door de aandacht die aan het ouderverstotingssyndroom wordt besteed, meer kinderen op zoek gaan naar *hun* waarheid, want je hebt in je leven maar één vader en die is meestal de moeite waard.

Mattie v.d. Heuvel

'Ja, buiten. Waar anders? Mijn moeder laat mijn vader echt nooit meer binnen. Weg is weg. Had ie maar moeten blijven.'
'Vind jij dat of vindt je moeder dat?' vraagt Kiki.
Sterre zegt niks. Ze denkt terug aan de tijd dat ze nog naar haar vader ging. 'Hij belde ook altijd op het verkeerde moment. Net als ik zat te eten, of tv aan het kijken was. Of als ik in bad zat, of een boek aan het lezen was. Echt lastig. Hij deed het er gewoon om.' Annemarie Bon: *Het leven van Sterre*, 2004.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 11

06-12-2005 15:25:48

Verenigt u!

Harry van Bommel is Tweede-Kamerlid voor de Socialistische Partij. Zijn portefeuille is buitenlands beleid. Hij is vader. Sinds enkele jaren schrijft hij ook over dat aspect van zijn leven in columns bij ikvader.nl en in onder andere de NRC. Hij zette zich in voor de Roemeense vader Vasili Grosu, die hier het land uit werd gezet nadat hij zich bij een Haags station uit wanhoop over zijn gemiste vaderschap in brand dreigde te steken om de aandacht te vragen van de internationale rechtsinstanties. Harry is het eerste Kamerlid dat zich zo uitgesproken bezighoudt met vaderschap.

Als jonge vader, mijn zoon is 15 maanden, mag ik mij geregeld verheugen in de warme belangstelling die moeders in het vaderschap lijken te tonen. Die belangstelling is echter lang niet altijd oprecht. Bij sommige moeders merk ik dat er sprake is van een eigenaardige vorm van afgunst. Het is dan net alsof ik met mijn invulling van het ouderschap hun rol als moeder iets minder exclusief maak.

Van oudsher is de zorgende rol van moeders een vanzelfsprekendheid. Mijn eigen moeder moest eind jaren vijftig eenvoudigweg ophouden met betaald werk toen de eerste geboren werd. Gelukkig is dat nu heel anders. Zowel mannen als vrouwen gaan studeren, werken en trachten arbeid en zorg te combineren. De overheid heeft in allerlei arrangementen geprobeerd die combinatie goed mogelijk te maken. Met verschillende vormen van verlof voor bevalling, ouderschap en calamiteiten kunnen partners samen tot een gelijkwaardige invulling van het ouderschap komen. Niets lijkt minder logisch. Elk kind heeft tenslotte een vader en een moeder. Nu het sociaal, economisch en juridisch kan, is er eigenlijk geen beletsel meer om te komen tot gelijkwaardig ouderschap. Waarom lukt dit in de praktijk dan nog steeds niet echt?

Los van een aantal praktische obstakels, wil het nog steeds niet goed lukken de beeldvorming rondom betrokken vaderschap positief te beïnvloeden. Alle overheidscampagnes, tijdschriften en websites speciaal voor vaders ten spijt: de zorgende vader blijft in de ogen van velen een softie. Reclamemakers voelen dit feilloos aan en portretteren vaders als goedwillend, maar onhandig en ondeskundig. Dit komt tegemoet aan het beeld dat in de samenleving nog steeds bestaat en door veel moeders wordt gekoesterd. Volgens antropologe Margaret Mead wordt het in geen enkele samenleving toegelaten dat mannen zich bezighouden met de zorg voor hun pasgeboren baby's, omdat men weet dat indien dat wél wordt toegestaan, de kersverse vaders daaraan zó verslaafd zouden raken dat ze hun taken buitenshuis niet langer naar behoren zouden

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 12 06-12-2005 15:25:48

verrichten. Zo bezien is er sprake van tegengestelde belangen tussen vaders en moeders. In die tegenstelling lijkt het belang van het kind ondergeschikt.

Het staat vast dat betrokkenheid van beide ouders bij de opvoeding van groot belang is voor het kind. Kinderen die goed en regelmatig contact hebben met beide ouders, zijn beter in staat vrienden te maken en kunnen beter omgaan met stressvolle situaties. Daarom is het van groot belang dat alles in het werk wordt gesteld om te komen tot gelijkwaardig ouderschap. Zowel in bestaande als in verbroken partnerrelaties dient gelijkwaardig ouderschap het uitgangspunt te zijn. Het feit dat in ons land 13.000 kinderen per jaar het contact met hun vader verliezen, is meer dan zorgelijk. Omdat het omgangsrecht na een scheiding wettelijk wel is geregeld, maar in de praktijk niet altijd goed gaat, loopt een groeiende groep kinderen het risico van schade in de ontwikkeling. Daar moet dringend iets aan veranderen.

In de strijd voor gelijkwaardig ouderschap zouden vaders veel meer samen moeten optrekken. Vaders die knokken voor belangrijke verbeteringen in het omgangsrecht, behoren steun te krijgen van vaders die zich in gelukkige andere omstandigheden bevinden. Het gaat er niet om tegenstellingen tussen vaders en moeders te vergroten of te problematiseren. Feit is gewoon dat moeders hun zaakjes beter hebben geregeld. Vaders aller kinderen, verenigt u!

Harry van Bommel

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 13

06-12-2005 15:25:48

De betekenis van vaders

Professor Louis Tavecchio (1946) is psycholoog. Hij werkt bij Algemene en Gezinspedagogiek in Leiden en aan de UvA als bijzonder hoogleraar pedagogische aspecten en kwaliteit van kinderopvang. Daarnaast houdt hij zich bezig met de ontwikkeling van jongens en de betekenis van vaderschap.

Uit internationaal onderzoek is één eruitspringende factor bekend die, meer dan elk ander achtergrondgegeven, samenhangt met gedragsproblemen, schooluitval en vandalisme: het opgroeien zonder vader. Een niet gering deel van de kinderen met ontwikkelingsstoornissen en achterstandsproblemen, aanvankelijk cognitief en sociaal-emotioneel, later niet zelden uitmondend in (jeugd)delinquentie en criminaliteit, blijkt op te groeien in vaderloze gezinnen. Schrikbarende voorbeelden daarvan zijn te vinden in de (zwarte) getto's van een aantal grote Amerikaanse steden. Kinderen in één-oudergezinnen hebben 4-5 keer meer kans op fysieke mishandeling en emotionele verwaarlozing dan kinderen uit twee-oudergezinnen (ook in stiefgezinnen is de kans op (fatale) mishandeling vele malen groter dan in gezinnen met twee biologische ouders). Ook later geeft vaderloosheid problemen: vaderloos opgegroeide teenagers en (jonge)volwassenen gebruiken vaker drugs, vertonen vaker riskant seksueel gedrag, psychische problemen, zijn werkloos, crimineel, in detentie en overlijden vroegtijdig. Er is in deze gezinnen natuurlijk heel vaak veel meer (armoede, werkloosheid, uitzichtloosheid) aan de hand dan het ontbreken van een mannelijke opvoeder. Het is simplistisch om alleen aan dat feit alle ellende toe te schrijven. Maar vaderloosheid in de (vroege) jeugd blijft een zéér belangrijke verklarende factor, ook na correctie voor armoede en allochtone afkomst.

Overigens zijn alleenstaand ouderschap en vaderloosheid absoluut niet hetzelfde: er zijn huishoudens waar de moeder samenwoont met een reeks van achtereenvolgende 'stiefvaders' of een 'vriend'. De band van deze mannelijke huisgenoten met de kinderen is minder hecht en ook in deze gevallen moet je eigenlijk spreken van een 'vaderloos huishouden'! Deze samenleefverbanden zijn dan ook ten onrechte getypeerd als twee-oudergezinnen. Wanneer vaderschap en vaderloosheid beter worden gemeten, is te verwachten dat dit, ook cijfermatig, een betere verklaring geeft van opvoedings- en psychosociale problemen van kinderen in Nederland.

Ondanks het bovenstaande zijn vaders door sociale wetenschappers heel lang niet werkelijk serieus genomen. Er werd hoogstens af en toe lippendienst bewezen aan vaders: "ja, die zijn er ook nog". Zelfs als men het over "ouders" heeft, ging en gaat het in veel sociaal-wetenschappelijk onderzoek (psychologie, pedagogiek) in feite over moeders.

Veel van onze huidige kennis over ontwikkelingspsychologie en over opvoeding kwam en komt nog steeds uit Amerikaanse artikelen en leerboeken waarin aan de vader een marginale rol wordt toebedeeld. In de meeste gevallen is veel van onze empirisch verworven kennis over opvoeding eigenlijk gebaseerd op moederpsychologie en moederpedagogiek. Dat klinkt hard, maar dat bedoel ik ook zo. Nog niet

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 14

06-12-2005 15:25:49

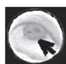

eens zo lang geleden stonden in een meer dan 1000 bladzijden tellend en veel gebruikt Amerikaans handboek over opvoeding slechts vijf specifieke verwijzingen naar vaders (LeMasters & DeFrain).

In 1996 vonden Rispens, Hermanns en Meeus in het tot nu omvangrijkste onderzoek naar opvoeding in Nederland dat vaders en moeders duidelijk verschillen in hun opvattingen over de opvoeding en de ontwikkeling van het kind, in hun beleving van de opvoeding, en in hun opvoedingsgedrag. Aan het onderzoek werd deelgenomen door 1267 gezinnen met kinderen van 0-19 jaar en beide ouders werden ondervraagd. Het bleek onder meer dat vaders minder investeren in de opvoeding van hun kinderen, zowel in tijd als in emotioneel opzicht. Heeft de opvoeding door vaders dan ook minder invloed op de ontwikkeling van het kind? Neen, eerder het tegenovergestelde! De ontwikkeling van het kind bleek in alle onderzochte leeftijdsperioden, dat wil zeggen van 0-2 jaar tot en met 16-18 jaar, beter vanuit de vadergegevens voorspeld te kunnen worden dan met de moedergegevens. Wat vader doet, lijkt tenminste evenveel effect op het kind te hebben als wat moeder doet. De invloed van de vader is systematisch steeds net iets groter dan die van moeders (Dekovic en Groenendaal, blz. 219).
Dekovic en Groenendaal voegden daar naar aanleiding van een vervolgstudie nog het volgende aan toe: 'In verschillende artikelen wordt, zo'n beetje tussen neus en lippen door dezelfde bevinding gerapporteerd (.....) en steeds wordt dat als min of meer toevallig beschouwd. Misschien is de tijd aangebroken om deze bevinding toch serieus te nemen (of moeders het nu leuk vinden of niet!)' (a.w., p. 220).

Vaders zijn als opvoeders dus niet minder belangrijk dan moeders en hun betekenis voor het opvoedingsproces is in vele tientallen jaren van empirisch onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen schromelijk onderschat. Het weglaten van vaders in onderzoek naar opvoeding is een kostbare (systematische) fout, en het (bewust) buiten beschouwing laten van deze belangrijke 'variantiebron' kan daarnaast worden omschreven als een ernstige methodologische tekortkoming. Ook de eenzijdige gerichtheid van de overgrote meerderheid van de huidige preventie- en interventiestrategieën op moeders, doet allerminst recht aan het potentieel van mannelijke opvoeders. Er wordt gewoon nog steeds veel te weinig gebruikgemaakt van de pedagogische capaciteiten van mannen. Vaders zijn zelf uit hun marginale positie getreden. Wie zich in onderzoek naar ontwikkeling en opvoeding van kinderen, binnen en buiten het gezin, uitsluitend blijft richten op moeders en vrouwen, marginaliseert zich in de wetenschappelijke discussie.

Louis Tavecchio

Dekovic, M., en Groenendaal, J.H.A. Vaders en vaderschap in Nederland in Kind en Adolescent, 19 (1), 218-221. 1998
LeMasters, E.E., en DeFrain, J. Parents in contemporary America: A sympathetic view. Belmont, CA: Wadsworth. 1989
Rispens, J., Hermanns, J.M.A., & Meeus, W.H.J. (Red.) Opvoeden in Nederland. Assen, Van Gorcum. 1996.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 15

06-12-2005 15:25:49

De buik van vol - Udo

De namen van betrokken kind, moeder en 'stiefvader' zijn in onderstaand verhaal geanonimiseerd.

Ergens schreeuwt een kind om hulp. 'Help mij, pappa, help mij. Ik wil niet naar mijn mamma toe, ik wil niet naar een nieuwe school! Pappa, jij had beloofd te helpen, maar jij doet niets! Mijn buik doet zo zeer! Ik kan niet meer poepen. Ik snap het niet. Er is iets heel ergs met me gebeurd, maar ik mag niets aan jou vertellen, want dan komt mijn moeder in de gevangenis en mijn broertje in een kindertehuis! Ik moet naar een praatdokter, maar mag niets zeggen van mijn moeder! Ik wil naar jou toe, niet alleen maar één keer, na zo'n lange tijd. Mamma neemt me mee naar het café en daar vind ik het niet leuk. Soms slaap ik dan ook wel heel laat. Ik ben bang om alleen te zijn en kan niet slapen. Ik voel me zo alleen, pappa, maar jij doet niets. Pappa's kunnen niet helpen hè?'

Verwaarlozing

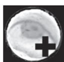
Met dit soort verhalen komt de kleine Anaida bij haar pappa. Het kind heeft ernstige constipatieproblemen, altijd en alleen als ze bij haar moeder is. En dat is tegenwoordig twaalf van de veertien dagen. Als ze bij haar vader is, poept ze alles er achter elkaar uit. De mate en ernst van de constipatie kan levensbedreigend zijn en daarom krijgt ze nu (na jaren) middelen om alles continu te laten lopen. Een huisarts heeft het ernstige vermoeden van traumatische penetratie bij het kind, maar dat wordt, na doorverwijzing, niet onderzocht.
Een buurvrouw van de moeder constateerde problemen en heeft het AMK gebeld. Ze vertellen haar dat ze haar buren er zelf op kan aanspreken. Een kroegbaas heeft de moeder, zijn eigen klant notabene, bij het AMK gemeld, omdat het kind onverantwoord lang in de kroeg rondhing, en 'ouders' de kinderen daarna alleen thuis lieten, om vervolgens het kroegbezoek voort te zetten. Het AMK heeft nog geen contact met hem opgenomen. Op school ontstaan ernstige gedragsproblemen, het kind moet naar het bijzonder onderwijs.
De kleine Anaida kan misschien niet alles zo goed uitdrukken. Een werkstuk van haar dat bij haar vader Udo hangt, is misschien sprekender dan haar verhaal. Udo was het eerst nog niet opgevallen: een poppetje dat als een soort voodoo allemaal dikke strepen door haar buik heeft lopen (zie blz. 66).

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 16

06-12-2005 15:25:50

Papa, help me!

De laatste jaren ontwikkelt zich het ene na het andere schandaal rondom moeders die kinderen op banale wijze ombrengen (het meisje van Nulde, recent Savanna). En telkens weer wordt gepoogd de vader buiten beeld te houden. Roweena, het later vermoorde meisje van Nulde, had een tijdje veilig bij haar vader gezeten, maar werd met politiegeweld daar weggehaald. Roweena had een zusje, Rochelle. Zij mocht zelfs na het hele gruwelijke drama nog niet meteen terug naar haar vader, de enige die haar wezenlijk kon beschermen en die ze na het drama zo hard nodig had om weer enig vertrouwen in de wereld te kunnen terugwinnen. Nee, daar moest eerst een maatschappelijk oproer over ontstaan, en eindelijk… eindelijk kon Rochelle naar haar vader.

Het verhaal rondom Savanna werd nooit uitgebreid tot enige kennis over de positie van haar vader. Wel weten we dat haar zusje, die haar moeder overleefde, Roweena was genoemd… expliciet naar het vermoorde meisje van Nulde. De moeder dacht met deze radicale naamgeving niet in de fouten van de moeder van Savanna te vervallen. We moeten er ook niet aan denken op welke wijze de vader van Savanna buiten spel is gehouden. We kunnen er slechts naar gissen. Dat gissen kunnen we echter onderbouwen met een verhaal als dat van Udo en zijn dochter Anaida, een verhaal dat anno 2005 nog steeds loopt, een meisje dat misschien in grote vaart naar dezelfde afgrond loopt als haar voorgangsters Roweena en Savanna. En er gebeurt niets, ondanks het bestaan van allerlei instanties. Ergo: deze instanties lijken alleen maar uren en uren te besteden aan het weghouden van de vader, die juist de redding zou kunnen zijn.

Klachten

De problemen van Anaida zijn niet van vandaag of gisteren. Al snel nadat de moeder het gezamenlijke huishouden verliet, was de vader genoodzaakt het kind volledig voor zijn rekening te nemen. Dat deed hij eigenlijk daarvóór ook al, maar nu was de moeder helemaal onberekenbaar geworden. De moeder erkende dat, maar werd door de Raad voor de Kinderbescherming en haar advocate gesteund in een procedure voor hoofdverblijf. Deze won ze. Al meteen bij het Raadsonderzoek gingen de vreemdste dingen mis. Zo kwam de moeder bij een bezoek aan de Raad aanzwaaien met een foto waaruit volgens haar zou blijken dat de vader moeite had met het afscheid nemen van de partnerrelatie. Een slecht afscheid van de partnerrelatie zou goede ouderbetrokkenheid in de weg staan. Het ging om een foto die de vader in een soort overdrachtschrift had geplakt. Volgens het Raadsrapport was op de foto te zien dat moeder en vader gearmd bij elkaar zaten. Dat verondersteld gegeven gebruikte men vervolgens meermalen in het rapport, om duidelijk te maken dat vader de scheiding niet zou hebben verwerkt en dus allerlei ongenoegen op de moeder zou afreageren via het kind. Dit is op zich al absurd. De meest waarschijnlijke gevolgtrekking

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 17 06-12-2005 15:25:50

van het plakken van een gezamenlijke foto in een overdrachtschrift is dat degene die dat doet, géén ressentiment heeft naar de vroegere relatie. Het is een duidelijke verbeelding van het gelijkwaardige bestaan van twee ouders die in de geschiedenis van de foto is geworteld.

Daar de vader een kopie van de foto heeft, is het eenvoudig zelf een oordeel te vellen over hetgeen op de foto te zien is. Bij het aanschouwen van de foto blijkt dat ze er gewoon, naast elkaar op een bankje zittend, niet gearmd op staan. De foto zou niet misstaan op een diploma voor gelijkwaardig ouderschap. De foto laat twee ouders zien die er, los van elkaar, zijn voor het kind. De foto-affaire lijkt een symbool van het verzet van de Raad voor de Kinderbescherming tegen gezamenlijk ouderschap.
Vader had het niet beter kunnen doen. Hij had de foto uit elkaar moeten knippen; daar was het zeker niet beter van geworden. De foto zelf bewijst dat de Raad op ten minste één punt haar conclusies baseert op feitelijke onjuistheden.

De Raad komt uiteindelijk tot de conclusie dat het hoofdverblijf van het kind dient te worden bepaald bij de moeder. Het valse foto-argument wordt daartoe tweemaal pregnant naar voren gebracht. Er zijn nog veel méér klachten; zo wordt net gedaan of moeder na de scheiding de hoofdverantwoordelijkheid voor de zorg op zich zou hebben genomen (zie kader). Om het tegendeel te bewijzen, heeft vader een verklaring van alle oude buren en familie meegenomen waarin door alle voorgenoemden wordt bevestigd dat juist pappa alléén voor de zorg stond. Dit werd door de Raad tegen vader gebruikt. Het zou te belastend zijn voor de moeder.

De klacht

Uit de klacht tegen het raadsoptreden:

In de conclusie wordt gemeld dat na de scheiding Anaida bij haar moeder ging wonen.

a. Een conclusie dient het gevolg te zijn van een bevinding. Onduidelijk is welke bevindingen aan deze conclusie ten grondslag liggen. De Raad trekt een ongefundeerde conclusie.
b. De vader heeft een gedetailleerd overzicht gemaakt van de verdeling van de zorg sinds de scheiding; daarmee wordt het omgekeerde aannemelijk gemaakt van wat de Raad beweert. De Raad is in dit geval gehouden met tegenargumenten te komen als zij iets anders wil beweren dan wat uit het beschikbare materiaal blijkt. Ergo lijkt uit de uitspraken van de moeder (op blz. E, eerste alinea) te kunnen worden geconcludeerd dat ook de moeder constateert dat vader het meest voor zijn dochter zorgde. De Raad concludeert, ten onrechte, in strijd met de voorhanden feiten. Het antwoord van de Raad was dat de vermelde feiten nu eenmaal niet bestreden zijn; wat merkwaardig in het licht van het feit is dat ze dat zelf onmogelijk maken.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 18 06-12-2005 15:25:51

De vader krijgt bij het rapport een begeleidend briefje waaruit blijkt dat de Raad bij voorbaat weigert het rapport te corrigeren. De desbetreffende praktijkleidster van de Raad voor de Kinderbescherming weigert enig gesprek. Er is een klachtenprocedure voor nodig om de Raad tot het inzicht te brengen dat ze fouten hebben gemaakt. Een deel van de klachten erkennen ze overigens niet. Wel de feitelijke onjuistheid van haar waarnemingen ten aanzien van de foto. Maar ze vinden de fotokwestie ineens van ondergeschikt belang, want er zouden ook andere waarnemingen zijn. Uiteraard zijn er allerlei waarnemingen die niet zo makkelijk te toetsen zijn als de desbetreffende foto. De Raad weigert videomateriaal ter inzage te geven dat ze hebben gemaakt van een aantal gesprekken.
Omdat het dus allemaal niet zo belangrijk zou zijn, wordt de rechter een rapport met onwaarheden voorgelegd. Minstens één onwaarheid mag je inmiddels gerust een leugen noemen, zo niet valsheid in geschrifte. Immers, de Raad handhaaft de onwaarheid willens en wetens. Dit gedrag van de Raad is in principe strafrechtelijk vervolgbaar. Dat is dus een stap verder dan alleen maar het achterhouden van materiaal, wat in andere rechtsgebieden al strafbaar is. In het familierecht is zelfs liegen dagelijkse kost en blijkbaar heel gewoon.

Hoewel een aantal klachten gegrond wordt verklaard, concludeert de rechter in deze zaak ten onrechte dat de klachten tegen de Raad ongegrond waren bevonden. Bij de klachtencommissie krijgt Udo nul op het rekest. De adjunct-directeur van de Raad merkt hier op dat het, als de vader met een foto binnen komt zwaaien, ook zonder nadere beschouwing van de foto dus wel duidelijk is dat hij iets wil duiden over het verlies van zijn relatie. Deze adjunct, degene die de klachten behandelde, kan blijkbaar, wil blijkbaar niet bevatten dat het juist de moeder was die met die foto aan kwam zwaaien. En nu hij veronderstelt, ten onrechte, dat de vader ermee kwam, kan de vader ineens ook blijkbaar wel kwalijk worden genomen wat de daadwerkelijke, niet ontkende, gebeurtenis de moeder niet werd aangerekend.
Een klassiek voorbeeld van discriminatie, maar ook al zit er in de klachtencommissie een prominente vrouwelijke PvdA-senator, deze logica ontgaat haar blijkbaar.
Alles wat Udo van nu af aan zegt, staat maar in één licht. Namelijk: geen. De Raad werpt haar verduisterende schaduw over het hele dossier. Alles wat Udo aangeeft, zou bedoeld zijn om de moeder onderuit te schoppen. Hij kan nóg zo hard zijn best doen om het tegenovergestelde te laten zien, het wordt, zelfs dan, alleen maar tegen hem gebruikt.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 19

06-12-2005 15:25:51

De ontkrachting van de klacht

In een gesprek met een directeur van de Raad voor de Kinderbescherming maakte deze een vader duidelijk dat het misschien wel verstandig geweest zou zijn om zijn bezwaren tegen de gang van zaken eerder klip en klaar aan hem voor te leggen. Deze vader had inmiddels de ene klachtenprocedure na de andere gevoerd voor allerlei vaders en moeders en ook voor zichzelf.
Klachtenprocedures… tsja, die lokken dan een tegenreactie uit.
'Gewoon vóórleggen', zei die directeur. 'Maar daar zíjn klachtenprocedures toch voor?', dacht de vader.
Voordat hij ook nog maar één klacht had ingediend bij de Raad, begreep hij van zijn advocaat al dat klachten indienen niet heel verstandig is. Dus knoopte hij ook eerst een gesprekje aan met de dienstdoende baas van de Raad. Die merkte op dat vaders het altijd veel moeilijker hebben dan moeders en dat Raadsonderzoekers, als er geen omgang meer in zit (door moeder), die conclusie aannemelijk moeten maken door vader een beetje negatief neer te zetten.
Of je links of rechtsom gaat, het maakt niet uit. Vaders zijn querulanten en/of zielenpieten, of ze nou klagen of niet. Ergo: als je een klacht indient, kan dat tegen je kind worden gebruikt. Een Raadsdirecteur durfde dat zelfs op te schrijven. Een dienstklopper op het ministerie vertelde eens dat hij wel wist dat ik gelijk had, maar: 'Ik heb vrouw en kinderen en binnenkort is hier weer een reorganisatie.' Zo werd mijn kind regelrecht tegenover zijn kinderen geplaatst. 'En als ik u een goed advies mag geven, dien dan geen klachten in, want dan houdt u niets meer over.'

En inderdaad, bij reorganisaties worden mensen op straat gezet. Waarna hun functie de volgende maand alweer in de krant blijkt te staan om opnieuw te worden vervuld. En dan durft de betrokkene niet eens te getuigen in een strafrechtzaak, omdat hij bang is voor represailles.
Wie een klacht gegrond verklaart, kan van de nationale ombudsman van de Raad te horen krijgen dat ze het voor kennisgeving aannemen en dat het verder voor je eigen zaak geen enkel effect zal hebben. Dat ervoer bijvoorbeeld vader Bert Gaikhorst.

'Klachten zijn geen klachten, maar adviezen voor beleid of verzoeken om hulp', is de visie van het Advies- en Klachtenbureau Jeugdbescherming. Als je klachten hebt, dan wordt er bemiddeld. De klacht wordt liefst niet ingediend, hij wordt ontklacht.

'Je hebt al zo veel te stellen met de procedure zelf. Je moet inzien dat je soms geen telefoonboek in één keer doormidden kunt scheuren. Bladzijde voor bladzijde gaat soms een stuk beter. Vader F.'

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 20 06-12-2005 15:25:51

Nieuw huis

Jaren nadat ik Udo heb bijgestaan in de klachtenprocedure bij de Raad, vertelt hij mij openhartig over de verdere ontwikkelingen. Hij woont in zijn nieuwe huis met zijn nieuwe vrouw Antje. Hij is verhuisd om de regelingen rondom zijn dochter wat makkelijker te maken; dat was volgens de Raad een voorwaarde voor goed co-ouderschap. Hij was daarmee zo vriendelijk de moeder te volgen, die ver weg in een andere stad ging wonen. Anaida wilde daarna nog steeds terug naar de oude woonplaats. 'Nou, dan komt pappa óók maar hier naartoe', zo hebben we haar erbij betrokken. We hoopten haar zo tot rust te krijgen. Zijn klanten – Udo heeft een artiestenbureau – hebben hem de verhuizing niet altijd in dank afgenomen. Ondanks de moeite werd het kind door de moeder alsnog van de ene school naar de andere gesjouwd en als klap op de vuurpijl verhuisde de moeder nogmaals plotsklaps naar een andere plaats. Later bleek dat de buren tweemaal melding van verwaarlozing en seksualiserend gedrag hadden gedaan bij het AMK.

'Na al die moeite in het belang van Anaida.... De hele wereld zakt onder je weg. Ik had het gewoon gehad; doe dat Anaida niet aan!! Ze had al een keer al haar vriendjes moeten verlaten, de plek waar ze gehecht was. Ook toen was al duidelijk dat het verkeerd ging bij moeder Dory.' Geheel in het verlengde van het voorafgaande worden alle problemen waarmee Anaida wordt geconfronteerd, systematisch afgedaan als een communicatiestoring tussen hem en Dory. En ergo eigenlijk meestal betiteld als zíjn gebrek aan respect.
Een pakkend voorbeeld: Anaida klaagt bij haar vader dat moeder beweerde dat hij haar vroeger sloeg. Udo zegt tactisch: 'Ach, mamma heeft het denk ik een beetje verkeerd onthouden, ze bedoelt het niet zo.'
Udo heeft dat soort antwoorden aangeleerd bij het maatschappelijk werk in 1999, omdat hij wil voorkomen dat het kind rechtstreeks in een loyaliteitsspagaat komt. Het liefst zou hij het glashard (en naar de feiten) willen ontkennen. Desalniettemin komt wat later een gezinsvoogd (er is inmiddels OTS) vertellen dat hij de moeder niet respecteert, omdat zijn reactie inhoudt dat hij beweert dat de moeder zou liegen.
De gezinsvoogd had net zo min als één van haar voorgangers ook maar de minste aarzeling om ondanks een ridicule en nergens eerder gedane denigrerende opmerking van de moeder, de vader voor de gevolgen aan te slaan. Dat ging zo:
Voogd: 'Ik vind het heel kwalijk...' Ah, denkt Udo, nu begrijpt ze het en gaat ze de moeder erop aanspreken. En dan vervolgt ze: '... dat jij ontkent dat je haar geslagen hebt.' 'Je moet 'ns met mijn dochter praten', zegt Udo nu met gezag tegen de voogd, 'Anaida zegt dat ze het erg vindt dat moeder slecht over haar vader praat.'
Kun je nagaan hoe dapper dat kind is. Dat zei ze waar haar moeder bij was. Maar eigenlijk moet je een kind natuurlijk even apart nemen voor een gesprek over dit soort zaken.

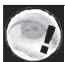
Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 21

06-12-2005 15:25:52

Udo refereert direct aan een recente opmerking van één van Nederlands bekendste kinderrechters, Quick-Schuijt, die het waagde openlijk op de televisie te verklaren dat moeders onmisbaar zijn en vaders niet. 'Dat is een afspiegeling van de maatschappij. Vroeger was het zo dat moeders thuis bleven voor de kinderen en dat bleef na de scheiding dan ook zo. Ik heb de vader- en de moederrol op me genomen. We hadden ook afgesproken dat we het samen deden. Ik deed alle ochtenden en haar lukte het nog niet om een paar middagen voor haar te zorgen. Mijn moeder nam dat zelfs dikwijls over omdat Dory het kind niet aankon.'

'En jonge kinderen zijn nou eenmaal 100 procent afhankelijk van hun moeder. Dus als er niet een heel klein beetje medewerking is van die moeder, dan kan het kind niet zonder grote schade voor zijn ontwikkeling naar die vader worden gesleurd.' *Rechter Quick-Schuijt in het programma Twee vandaag van 7-2-2005.*

Zorgen en trouwen

Ik verbaas me over de regels over de beperking van je zorgrechten als je niet getrouwd bent. Je bent toch gewoon vader en moeder en dat heeft toch niets met een stuk papier te maken?
Trouwen vind ik man-onvriendelijk. Als je eenmaal met een vrouw getrouwd bent, heeft ze je haar hele leven in haar macht door middel van kinderen, alimentatie. Vaders hebben niet dezelfde rechten als moeders. Vooral niet in de praktijk. Volstrekte willekeur, op het banale af.
Moeders hebben de rechten en vaders de plichten. Dit wordt door alle instanties hardnekkig in stand gehouden. Het kind moet ten koste van alles daar wonen waar de buik zich bevindt waaruit het kwam. Punt uit! De omgangsregeling met de vader kan alleen als de moeder dit graag wil....

'In de zaak van mijn dochter moet de moeder, hoe slecht ze ook opvoedt en zorgt, aan de bak blijven en de vader kan naar de rand van de tafel worden gedreven. Je wordt gedegradeerd tot een stuk papier. Ik ben vader!! Ik ben zo'n man die volledig heeft meegedaan aan de emancipatie. Dit houdt in dat het traditionele rollenpatroon van tafel is. Toen ik aan de procedures begon, dacht ik daarom nog zeker te kunnen weten dat ik het zou winnen.
Echter, na een scheiding geldt emancipatie dus plotseling niet meer! Ik doe met plezier een flink deel van het huishouden. Dat hebben mijn buren van destijds bevestigd. Maar je hebt geen enkel recht. Het gaat net als met de heksen. Als je niet verzuipt, ben je een heks. En als je wél verzuipt, ben je dood. Maar ook als het de moeder is die de meeste zorg deed, kun je na scheiding bekijken waar het kind het meest is gehecht en daar de primaire zorg neerleggen. Maar het beste lijkt me om de zorg 50-50 te verdelen.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 22

06-12-2005 15:25:52

Nachtmerries

De manier waarop tegen de klippen op een waanzinnig systeem gehandhaafd wordt, bezorgt me nachtmerries. Het is net een psychologische thriller waarvan ik niet wist dat ik zelf de hoofdrolspeler zou zijn. Alles wordt omgedraaid en verdraaid in het voordeel van de moeder. Zelfs de melding van de buren bij het AMK werd afgedaan als zou de vader daar wel achter zitten; zonder verder onderzoek.
Ze schilderen je af als een zielige man of als één of andere engerd die een gelukkig kind bij de moeder zou proberen weg te kapen. Ik heb angst. Mijn leven is een hel op aarde geworden. Ik respecteer de moeder maximaal. Het liefst heb ik dat mijn dochter het fijn heeft bij haar moeder. Maar het is verschrikkelijk daar. Ik ben niet de enige die dat ziet. En omdat ik dat meld, zou ik geen goede vader zijn?? Elke dag vraag ik me af: hoe zou het met mijn kleine meisje gaan? Als je niets zegt, ben je medeplichtig en anders ben je een herrieschopper of eigenlijk een verrader. Het is net de BVD, maar dan met veel meer middelen, vertelde een ex-kinderbeschermingsmedewerker me. Je bent bereid aan alles mee te werken, omdat ze je met je eigen kind figuurlijk om de oren slaan.

Toen ik haar naar de nieuwe (zevende) school bracht, was ze weer een keer helemaal hysterisch. “Wat is er?”, vroeg ik. “Ik mag niet met je praten, papa, want dan zetten ze mamma in de gevangenis en Timo komt in het kindertehuis. Jij moet me helpen, papa!” Je haren gaan recht overeind staan. Ze herhaalde het steeds. Toen belde ik de nieuwe (vierde) huisarts en die zei: “Ik ben blij dat u belt! Ik wil graag dat u meteen komt.” Hij vroeg eerst: “Heeft u het gezag?” Ik moest nog naar huis om de papieren op te halen. De moeder was onder druk van de buurvrouw met Anaida naar de huisarts gegaan. De huisarts constateerde bij het meisje een bloedende vagina. De dokter had een sterk vermoeden van traumatische penetratie. De GGZ negeert de melding en weigert verder onderzoek, omdat er een rechtszaak loopt over omgang. De moeder zegt dat de verwondingen komen door krabben met de nagels van het meisje zelf. Maar dat kan helemaal niet volgens Udo, omdat Anaida haar nagels afbijt. Het douchen van Anaida laat ik aan Antje over, want ik wil niet vals beschuldigd worden van de eventuele incest die mijn ex of haar partner pleegt.
Moeder kon het vroeger niet opbrengen onze dochter te verschonen; ze vertelde zelf als kind misbruikt te zijn geweest door haar broer, die regelmatig op mijn dochter blijkt te passen wanneer ze naar het stamcafé gaan. Ze heeft op verwijzing van de huisarts hulp gezocht, maar deze psycholoog verwees moeder door naar psychiatrische hulp. Die weigerde moeder echter. Ik verschoonde Anaida dan altijd. Haar moeder liet het gewoon zitten en zei: “Dat plast ze wel weer schoon!” Moeder verstopte haar problemen en zocht haar heil in drank en andere mannen. Als ze dronk, vertrouwde Anaida haar moeder niet. Toen ze hulp zocht en kreeg van het maatschappelijk werk, zei ze dat ze problemen heeft door mij, en dat levert weer veel koren op de molen van de Raad op.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 23 06-12-2005 15:25:52

Ik heb na de melding bij het AMK en de GGD een kort geding aangespannen om Anaida bij mij te krijgen, maar dat resulteerde tot slechts een ondertoezichtstelling. Met als reden de ernstige loyaliteitsproblemen die worden veroorzaakt door te slecht communicerende ouders. Echt onderzoek naar Anaida werd niet gedaan. Dat zouden ze doen in de zaak waarin ik het hoofdverblijf eiste. Maar niets daarvan. En in plaats daarvan werd mij in februari 2005 het gezag afgenomen en moest ik verder genoegen nemen met een standaard-omgangsregeling (één weekend in de twee weken).
Op 9 september 2005 blijkt dat de melding aan het AMK door de Raad nooit is ontvangen. De melding is dus achtergehouden voor de kinderrechter, en toen die melding aan de orde kwam, dacht hij dat de melding vals was! Moederbescherming....
Ik wil er niet constant mee bezig zijn; waar moet je naartoe met je verdriet, je wanhoop en je kwaadheid? Doordat ik er zo mee bezig ben, heeft het me ook bijna mijn relatie gekost.'

Als ik Udo in de ogen kijk, zie ik de tranen opkomen, waarna hij weer met geweldige inzet en bevlogenheid verder vertelt (die bevlogenheid wordt als 'gedrevenheid' tegen hem gebruikt).
Antje is van dat alles wat overspannen geworden. Antje is puntje-precies en kon het er niet bij hebben. Zij wilde bezig zijn, plannen en regelen. Eerst wilde ze ook altijd de hele huishouding doen, en nu nog wil ze met hernia stofzuigen. Dat moet ze ook aan mij overlaten. Ja, wat dat betreft wel het tegenovergestelde van mijn vorige partner. Ze is traditioneel; koopt kleren, maakt het eten, werkt fulltime en wilde de volledige verzorging van Anaida er óók bij nemen. Mijn dochter miste de verzorging die ze altijd gewend was van haar vader en wilde dat pappa dit zelf deed. Nu verdelen we de taken wat meer en dat gaat goed. Ze is nu weer wat rustiger. Alle aandacht die ik nog over heb, steek ik in het gezin; maar als ik moet kiezen tussen mijn kind en mijn nieuwe partner, kan en moet ik wel voor mijn kind kiezen. Af en toe wil mijn dochter ook met mij alleen zijn. Een kind heb je gewoon en ik ben er dus voor haar; hoe het ook loopt. Ik moet voor mijn kind zorgen, maar het wordt onmogelijk gemaakt. Ik heb eigenlijk geen tijd meer om te werken; dossiers lezen, lange tegenrapporten typen om de leugens en onwaarheden onderuit te halen naar alle instanties. Het is een wonder dat ik nog niet in een psychiatrische inrichting zit.

Voogdij

Toen ik, heel kwaad, een klacht indiende tegen de eerste voogdijmedewerkster, kreeg ik natuurlijk weer te horen dat ik altijd strijd zocht, niet alleen met de moeder, maar ook met de Raad en de gezinsvoogdij. Maar ik ben niet alleen; met die kroegbaas hebben ze niet eens meer contact opgenomen. De agent die het onderzocht, was per ongeluk expres bij een ander café gaan kijken en mocht

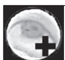
Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 24 06-12-2005 15:25:52

– dat zijn zijn eigen woorden – verder niets meer aan het onderzoek doen. Anaida moest tussen de middag overblijven op school, terwijl ze al om 9 uur 's ochtends de broek vol met ontlasting had, waar de juf niets van wist. Er is opzet in het spel. Iedereen helpt de moeder te liegen en de waarheid achter te houden. Ze willen geen kwaad woord over de moeder horen. Ze willen geen voetstap terug op de weg die ze met het Raadsrapport van 1999 destijds hebben ingeslagen.

Tunnelvisie

Het is de laatste jaren een populair woord in de beschouwing van justitie-onderzoek. Als je je op een gegeven moment concentreert op een mogelijke uitkomst, kun je lelijk de fout in gaan. Je sluit dan al snel andere mogelijke verklaringen uit. Dat kun je bij het openbaar ministerie een foutje noemen. Tunnelvisie. Bij de Raad voor de Kinderbescherming is het een principieel uitgangspunt.

'De conclusie (ook wel raadsvisie) wordt aan het eind van het rapport vermeld. Voordat de raadsonderzoeker echter begint met schrijven, weet hij al wat zijn conclusies zullen zijn. Dat is ook het belangrijkste gedeelte: hoe nu verder? De raadsonderzoeker moet het rapport toeschrijven naar deze raadsvisie. Alle zijpaden, andere overwegingen, losse einden en mogelijke alternatieve verklaringen worden in het rapport vermeden.' (*Dokumentatie interne opleiding van de Raad hoofdstuk 6.3: De inhoud van het rapport: hoe schrijven?*)

En waarheidsvinding is bij de Raad nu juist weer géén principieel uitgangspunt. Liegen mag (zie blz. 27).

Udo wil nu snel een onderzoek door een psychiater naar de toestand van Anaida in verband met die traumatische penetratie. Al die instanties blijven continu zeggen: u moet leren met de moeder op te schieten.

Tijdens de gezamenlijke zorg was er ook geen ontlastingsprobleem. Dat is ontstaan toen ze bij haar moeder moest wonen.

De nieuwe gezinsvoogd heeft inmiddels wel gezegd (maar ja...) dat hij zijn dochter flexibel kan ophalen en zien. De praktijk is dat sommige afgesproken weekenden niet eens doorgaan.

De Raad had toegezegd deskundigen-onderzoek te entameren. Dat hebben ze niet gedaan. De klacht is, in weer een nieuwe klachtenprocedure, gegrond verklaard, omdat het op te onduidelijke wijze **níet** zou zijn toegezegd. Klacht gegrond, maar toch ongelijk; daar komt het op neer. Want ze blijven de toezegging ontkennen.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 25

06-12-2005 15:25:53

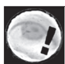
Vertrouwen

'Wat moet ik doen? Ik kan alleen maar vertrouwen hebben in voogdij-instelling AJL. Ik heb nu als je het me vraagt voor 50% vertrouwen in de AJL. Maar eigenlijk, met het volle verstand, heb ik er helemaal geen vertrouwen meer in. Er wordt mij afgedwongen vertrouwen op te brengen: ik moet wel, anders word ik gek. Ik klamp me vast aan de toezegging van de AJL dat ik wat de voogd betreft Anaida ook op andere momenten kan ophalen. Trouwens, de moeder mag haar ook wel een keer brengen. Hoger beroep tegen de vaststelling van eenhoofdig gezag en de nieuwe omgangsregeling heeft geen zin.

> Anaida gilt: 'Pappa, pappa… ik zou zo graag 1000 nachtjes bij je willen blijven.' Als Anaida weer om hulp schreeuwt, leg ik haar uit dat het bij moeder óók wel eens leuk kan zijn.

Inmiddels is hulpverlening gestart vanuit het project *Hulp aan huis*. Deze geeft echter alleen de hulp die moeder zelf graag wil, zonder enige dwang en op afspraak. Eén van de doelstellingen: 'Vader kan hulp krijgen met betrekking tot hoe om te gaan met instanties. Zoals vader het nu doet, wekt zijn manier van doen soms weerstand op. Vader denkt hierover na. Als vader geen hulpvraag heeft, sluit de hulp af.' De hulpverlening bepaalt blijkbaar zelf wel wat van haar klant de hulpvraag is. De echte hulpvraag wordt terzijde gelegd.

'Waarom ga je niet naar de krant, actie voeren?', vraag ik. 'Dat wordt dan weer tegen mij gebruikt. Het is logisch dat sommige vaders onderduiken met hun kind, dat is de enige manier om aan deze chantage te ontkomen. Als ze me niet te pakken kunnen krijgen, zou ik het in de openbaarheid kunnen brengen. Maar wanneer ze me wél pakken, dan zou moeder mijn kind niet meer naar mij laten gaan. En de Kinderbescherming en de voogdij-instelling zouden dat steunen. Dat is ook de reden dat ik nog niet bij een organisatie ben aangesloten; dat wordt tegen je gebruikt.

> 'Het kind wordt in al zijn onschuld gestraft voor het feit dat zijn vader een mens met een gezond stel hersens is, die bovendien niet chantabel wenst te zijn. Zo'n vader zou men ieder kind toewensen. In de rechtszaal is hij echter ineens een bedreiging voor het welzijn van dat kind. Het gevolg is dat wij veel te weinig vernemen van vaders die van hun kinderen zijn gesepareerd. Zij kiezen voor hun kind en slikken hun kritiek dus in. Het voeren van actie is voor hen al helemaal niet aan de orde, omdat ze dan hun kind zeker nooit meer zullen zien. Een vader die in het openbaar treedt, heet in de rechtszaal 'een persoon die strijd zoekt'.
> *Maarten Legène in Vaders bestaan niet.*

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 26 06-12-2005 15:25:53

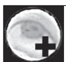

Ze is nu nog langer bij haar vader weg. De Raad weet dat de verzorging door de moeder niet goed is. Anaida kan overlijden als haar darmen zouden knappen. De Raad neemt willens en wetens een risico. Ze hebben bewust een fout Raadsrapport afgegeven. Ze hebben bewust hun foute passages in hun rapport toch naar de rechter doorgespeeld. Ze luisteren niet naar vaders, ze zijn bevooroordeeld. Ze willen niet onder ogen zien wat ze hebben gedaan; de jurist van de Raad erkende dat zelf.

Er is keiharde actie nodig. De maatschappij moet worden wakkergeschud. Batman is niet genoeg, absoluut niet. Mijn eigen ondergrondse actiegroep. We moeten voor de deur van die instellingen gaan staan, continu. En dan: Bent u een vader? Ga terug. Voordat het te laat is. Zoals zo'n eenrichtingsbord dat je ziet als je in de verkeerde richting de snelweg op zou willen rijden.
Het enige verschil met Savanne is dat mijn kind nog leeft. Als mijn kind doodgaat, gebeuren er erge dingen en dan ga ik niet naar een rechter toe. Ik ben klaar met rechtszaken, er zal een bom barsten als ik naar de pers stap. Want ik heb er mijn buik van vol.

Waarheid is politiek geladen

Waarheid en het vinden van waarheid speelt een belangrijke rol in elk emancipatieproces. In elke opstand en bij elk verzet. In Zuid-Afrika bestond na de afschaffing van de apartheid een waarheidscommissie. Waarheid heeft altijd iets van 'kont tegen de krib', het vinden van waarheid wordt dikwijls onderdeel van politiek verzet.

Veel vaders klagen over een gebrek aan waarheidsvinding in familierecht-aangelegenheden. Wat moet er, als je geen strafblad hebt, zo nodig allemaal onderzocht worden als je gewoon toegang tot je kind wilt hebben? Als je dan toch nog wat onderzoekt: in hoeverre moet het onderzoek draaien om fysieke feiten of om ervaringen (moeder ervoer de vader als een bedreiging, de kinderen ook). Vraag drie is met welke betrouwbaarheid één en ander moet worden vastgesteld.
In de regel vinden rechters het in de verste verte niet nodig om de nauwkeurigheid van het strafrecht te volgen, terwijl de gevolgen van het moeten missen van contact met je kinderen vele malen ernstiger zijn dan een paar weekjes brommen.

De onderzoekster Van Unen, die voor de Raad de opties naast elkaar zette, had nog gedacht aan *intersubjectiviteit*. Haar (verkeerde) uitleg van dat woord komt erop neer dat die, als er maar genoeg collega's zijn die het met je constateringen eens zijn, deugdelijk genoeg is. Dit doet het ergste vrezen voor diverse vaderactivisten die om die reden bijvoorbeeld unaniem als querulant worden betiteld, terwijl het juist gaat om een systematische beoordelingsfout.

Uit het verhaal van Udo blijkt dus dat liegen ook een optie is.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 27

06-12-2005 15:25:53

Ik kom op de derde plaats - Antje

Al sinds ik Udo ken is Antje zijn partner. Ze is meegegaan naar gesprekken met mij in Deventer en naar zittingen bij de klachtencommissie. Ze voelde altijd als een warme steun en een beschouwer op kleine afstand. Nu zit ze tegenover me in Udo's werkkamer en praat over haar rol als partner van een 'dwaze' vader. 'Als ik had geweten hoe het zou zijn, was ik er niet aan begonnen. Nu heb ik een band met Udo en zijn dochter, dus ben ik erbij betrokken. Zelf hoefde ik niet zo nodig een kind, al hebben we het even geprobeerd. Udo wel, maar laat mij maar lekker werken. We hebben ook zóveel zorgen om Anaida en problemen met zijn ex, dat je niet eens energie overhoudt om er nog een kind bij te nemen.'

Toen Antje Udo leerde kennen, heeft hij haar direct verteld over zijn dochter Anaida en al na een paar dagen zag ze voor het eerst zijn dochter. Ze nam al het eerste weekend het initiatief om samen met Anaida een cadeautje voor pappa te kopen. En al vrij snel raakte ze ook betrokken bij de gesprekken met de Raad voor de Kinderbescherming. 'Ik kon iets meer emotioneel afstand houden en dat was wel eens prettig als Udo zich door emoties liet meeslepen.' Omdat er nog een regeling was, gingen ze samen op vakantie op de boot, het was een tijdje week op en week af. Ik vond vanaf het begin dat Anaida heel erg haar vader claimde. Door hierop in te gaan, compenseerde Udo de tijd die hij miste met zijn dochter. Op een gegeven moment trok ik het niet meer, die shit. Ik kwam toch steeds op de derde plaats, er dreigde een soort loyaliteitsconflict, zou je bijna kunnen zeggen. Het ging tussen de aandacht voor mij en die voor Anaida. Ook als we op feesten waren, was Udo altijd aan het woord over zijn dochter. Verhalen die ik al vijf keer gehoord had.
Ik kreeg problemen met mijn werk, omdat er nergens afspraken over vielen te maken. De planning aan de andere kant, met name die van de 'stief'-vader, gingen voor. Een vakantie moest van het ene moment op het andere worden omgezet. Je hebt je maar aan te passen aan de moeder c.s., dat is de teneur.'
Ook de hernia waar ze nu mee rondloopt, wijt Antje voor een groot deel aan de opgelopen stress. 'We zijn ervoor in therapie geweest. Op een gegeven moment zei ik: "Als ik het hiervoor moet doen, kan ik beter alleen zijn, dan ben ik gelukkiger." Terwijl ik natuurlijk wel zijn zorg deel over Anaida. Udo was erg bang om juist alles te verliezen wat hij nog heeft, zijn huis, zijn partner, maar had eerst geen zin in therapie. Het ging niet alleen om de manier waarop Udo een beroep deed op mij, het was gewoon de situatie zelf die aan me aan het vreten was. Je moet geforceerde keuzes maken.'
Als Anaida op bezoek is, dan bemoeït Antje zich ook wel eens met de opvoeding. Soms knuffelt ze, lacht ze en doet gek samen met Anaida. Ze vindt zichzelf wel streng, maar accepteert dat ze qua opvoeding op de tweede plaats staat. 'Als ze op de bank staat te springen met de schoenen aan, is dat natuurlijk ook mijn zaak. We hebben wel geleerd om controverses daarover op een later moment te bespreken,

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 28

06-12-2005 15:25:54

als Anaida weer naar bed of naar haar moeder is. En we laten nu ook meer over aan de gezinsvoogd. Die is nu uiteindelijk verantwoordelijk, we hebben genoeg signalen gegeven. Als het misloopt met Anaida, legio van dat soort gevallen zijn de laatste jaren gepasseerd, dan hoop ik niet in het journaal te horen hoe het is afgelopen. Antje maakt zich stevig kwaad op 'die trut'. De eerste gezinsvoogd was een vrouw waar je niets mee kunt, ik heb er bij staan janken. We hebben daar een hartig gesprek over gehad met de directie van de voogdij-instelling. Nu is er een betere gezinsvoogd, en dat begint zijn vruchten af te werpen. Ik heb besloten niet meer bij dat soort gesprekken aanwezig te zijn, om de stress te beperken.
Ik zit nu al drie jaar met dat verhaal. De maatschappij zit triest in elkaar. Die mensen bij de voogdij-instelling oefenen hun vak niet uit. Als het zo doorgaat, komt Anaida in een tehuis, en nóg niet bij haar vader. Dat is de lijn van dit soort zaken. Kind van de ene school naar de andere. Dan knakt zo'n kind, zet ze het op een brullen. Ze kan nu niet eens meer de namen van haar klasgenoten onthouden. Juist in haar situatie is dat verschrikkelijk. Nu weer bezig met speciaal onderwijs. Met een goede begeleiding door haar vader en een 'rugzakje' naar school zou het ook op een gewone school te redden moeten zijn. Ze is nu twee keer blijven zitten; en zit nu bij haar stiefbroertje van 7 in de klas.
Antje heeft een paar keer met de moeder van Anaida gepraat. 'Als je moeilijk met Udo communiceren kunt, waarom bel je míj dan niet?' Een insteek van vrouwen onder elkaar. De moeder is erg goed om daar misbruik van te maken. Zij is ook niet eerlijk geweest naar haar nieuwe partner en mij heeft ze óók besodemieterd. Ze heeft dingen te verbergen. Ze heeft zelf in haar jeugd de nodige problemen meegemaakt. Het lijkt me normaal dat je, als er een verjaardag is van Pake of Beppe, het kind kunt ophalen. Ik dacht dat we het hadden afgesproken, en dan zegt ze: we doen niet aan Pakes en Beppes.

Antje zou zich graag eens over haar situatie willen buigen met lotgenoten. Ik heb geprobeerd me te verdiepen in mijn eigen positie als partner, ik ben in de bibliotheek op zoek geweest. De Purple Hearts-groepen van Fathers for Justice proberen partners in dit soort situaties te steunen. Maar die moeten hier in dit afgelegen noordelijke oord nog worden opgericht. Vaders moeten gelijke rechten krijgen, vindt Antje. Niet alleen maar alimentatie betalen. Ik heb nog nooit gehoord van moeders die alimentatie betalen. Ik heb een collega op het werk die 1000 euro per maand alimentatie moet betalen, terwijl de moeder directeur is en een giga-villa heeft. Hij had om haar zijn carrière op een laag pitje gezet. Ook tijdens de zwangerschap hebben vaders een gelijkwaardige rol (vanaf de conceptie). Een vader is er. Je hebt samen voor kinderen gekozen.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 29

06-12-2005 15:25:54

De januskop van het feminisme - Rob

Rob van Altena (74) kan de nestor van de Nederlandse en Belgische vaderbeweging worden genoemd. Hij onderhoudt al jarenlang intensief contacten met alle spraakmakende leiders en actievelingen. Daarbij is hij een begenadigd schrijver. Een flink aantal artikelen over vaders, het Belgische en het Nederlandse rechtssysteem in boeken en tijdschriften en kranten staan op zijn naam. Hij schreef ook dikwijls in samenwerking met anderen. Hij vertaalde een belangrijk werk van de bekende Amerikaanse schrijver over vaderschap Warren Farrell: *Wat mannen niet zeggen kunnen vrouwen niet horen.*
Doordat hij al even meeloopt en ook internationaal overzicht behoudt, kan hij als geen ander zaken relativeren, aanscherpen of in het juiste perspectief zetten.
Rob is nog steeds vaak terug te vinden bij acties en manifestaties van de vaderbeweging. Zelf heb ik goede herinneringen aan zijn optreden als mijn tolk tijdens de zitting van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg.
In het onderstaande verhaal vertelt hij zelf hoe hem zijn vaderschap onmogelijk werd gemaakt. Desondanks voelt Rob zich nog steeds vader van zijn kinderen en grootvader van zijn kleinkinderen en doet hij veel moeite om informatie van en over hen te krijgen. Omdat zijn dochters in het buitenland wonen, moet hij daarvoor dikwijls flinke reizen ondernemen.

Mijn grootmoeder was klein van stuk, maar zij liet zich niet lompen. 'Al zijn jullie ook zo groot als de kerktoren,' riep zij tegen haar volwassen kinderen, 'ik blijf de baas!' Mijn grootvader, bekaf na een zware dag op het land, keek dan even op van achter zijn krantje en raadde filosofisch: 'Zeg nou maar niks terug, wat heb je aan die herrie: ze moet immers toch altijd gelijk hebben.'
Toch zei men dat mijn grootmoeder wel degelijk van haar man hield: zij verzorgde hem tot in de puntjes en bij het eten en drinken werd hij altijd speciaal bedacht. Maar dat hij niet veel te zeggen had, was duidelijk genoeg.
Werden vrouwen nu echt door de maatschappij en/of hun man achtergesteld, zoals men ons later wilde inprenten? Juist toen ik opgroeide, werden miljoenen jongemannen (alleen de jongemannen) die een paar jaar ouder waren dan ik, opgeroepen om in een moorddadige wereldoorlog in flarden te worden geschoten nog voordat hun leven goed en wel begonnen was.
Een paar jaar na die wereldoorlog werd ik meerderjarig. Volwassen kinderen bleven in die tijd nog bijna altijd bij hun ouders thuis wonen totdat zij gingen trouwen en een eigen gezin stichten. Maar ik wilde op eigen benen staan en ging in de hoofdstad op kamers wonen. Niet in pension of zoiets, maar zelfverzorgend.

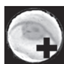
Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 30

06-12-2005 15:25:55

Toen ik een tijd later een vriendin had, werd die door één van mijn schoonzusters apart genomen voor een ernstige waarschuwing: 'Ik zou het maar uitmaken met Rob als ik jou was, want die heeft helemaal geen vrouw nodig! Hij kan alles zelf: bed opmaken, kamer schoonhouden, eten koken, boodschappen doen, noem maar op.'

Zorgend vaderschap doet het goed

Zorgende vaders lopen, als je wetenschappers als Vincent Duindam mag geloven, over rozen. Het is leuker en je houdt meer kans op de consolidatie ervan na een scheiding. Dat eerste kan waar zijn. Dit laatste is niet aangetoond. Integendeel (zie blz. 113). Uit Robs verhaal hiernaast blijkt wel een beetje waarom het zo moeilijk is voor zorgende vaders. Er is een kanten plafond.
Een beetje meer zorg (vrijdagmiddagje extra) levert punten en lof op. Maar de helft of meer van de zorg op je nemen is een overschrijding van wat de meeste vrouwen uit handen willen geven (aan macht) en de maatschappij kan verwerken. Het kanten plafond is voor mannen net zo iets als het glazen plafond voor vrouwen die klagen over de slechte toegankelijkheid van hogere functies.
Duindam blijkt incidenteel en informeel overigens wél te erkennen dat er een soort 'optimum' is, maar meestal niet dus. Het kanten plafond is sinds Rob zijn dochters opvoedde op schouderhoogte blijven steken.

De schoonzuster was een goed opgeleide vrouw, die na haar trouwen deeltijds in haar beroep was blijven werken. Natuurlijk was ik witheet over haar advies en eiste ik excuses. Maar zij was zelfs nog verontwaardigd over mijn reactie en bleef op haar stuk staan. Sterker nog: mijn broers en mijn vader – die het huishouden graag aan hun vrouwen overlieten – namen het nog voor haar op.

Hoe zat dat nu? Want ook toen werd al periodiek van de daken geroepen dat mannen zich met huishouden en kinderen moesten bezighouden. Wilden vrouwen dat ook werkelijk? De meeste vrouwen die ik kende, blijkbaar juist niet. Ik kreeg het onbehagelijke gevoel dat je als man altijd in het ongelijk stond, net zoals het toevallig uitkwam: als je níét in het huishouden meedeed was het niet goed, en als je wél het huishouden deed was het blijkbaar óók niet goed.
Het raakte uit met de vriendin en na een tijdje, zoals dat gaat, ontmoette ik een ander.

Toen wij een gezin wilden stichten, zijn Carla en ik getrouwd. Carla, een Belgische, was knap, aantrekkelijk en uitgesproken vlijtig. De bloesem van de jeugd lijkt andere eigenschappen dan nog te verbergen. Wij wilden allebei graag kinderen krijgen en die veel persoonlijke aandacht geven en zo besloot Carla (lerares) voorlopig geen baan te zoeken en ook ik (free-lance musicus) had gelukkig niet te veel te doen, zodat ik veel thuis kon zijn. Toen wij op de eerste

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 31 06-12-2005 15:25:55

dag in onze nieuwe woning samen in de keuken stonden en ik er werktuigelijk een pan of pollepel ter hand nam, duwde Carla mij met twee handen door het deurgat: ‘Mijn keuken uit!’ Lachend, dat wel, maar toch.

Een jaar na elkaar werden twee leuke dochtertjes geboren: Anke en Dineke. Niet lang na de geboorte van Dineke moest Carla voor een half jaar naar het ziekenhuis, waarbij zij het buiten mij om even gauw met haar broer Jan en haar schoonzuster regelde dat het kindje die tijd bij hen kon wonen. Voordat er nog meer bedisseld werd, moest ik toen wel kort en goed mededelen dat ik zelf thuis voor het oudste meisje (1 jaar oud) wilde blijven zorgen.
Het werd een heerlijke tijd. Anke was een stoer en rustig kind, dat alles prachtig vond. Zij groeide als kool en haar wangen glommen van tevredenheid. Sommige mensen begonnen mijn zorgende vaderschap waarachtig te waarderen. Ook de schoonzuster die voor ons andere kindje zorgde, vond het wel bijzonder: ‘dat zou Jan nooit kunnen,’ kamde zij haar eigen man in gezelschap af.
Toen Carla uit het ziekenhuis terugkwam en zelf weer de meeste zorg overnam, werd ons huwelijk er niet beter op. Woede-uitbarstingen werden al gauw een gewoonte en ik zei niet veel terug om de kinderen tenminste twee kijvende ouders te besparen. Op een keer was Carla Anke, die op tafel stond, met rukbewegingen aan het aankleden, terwijl zij ondertussen uit de macht der gewoonte tegen mij voortraasde. ‘Je hebt een stoute vader!,’ snauwde zij ons tweejarig kindje toe dat – zij kon nog niet eens goed praten – onverstoorbaar antwoordde: ‘’t Is een sieve vader.’ Lang dacht ik nog dat dit de echte Carla niet was en dat alles ten slotte niet anders dan goed zou kunnen komen. Maar wat maakt het eigenlijk uit wat ik dacht: een man die zijn kinderen niet wil missen, is toch machteloos tegenover zijn vrouw.

Drie jaar later, toen de meisjes allebei op de kleuterschool zaten, ging Carla weer lesgeven en het jaar daarna verhuisden we naar een natuurgemeente in haar Belgische vaderland. Daar woonden wij niet ver van de Nederlandse grens in een huisje dat al zó ouderwets was dat iedereen er zijn neus voor ophaalde, zodat het voor een klein prijsje te huur stond. Het had nog een koperen handpomp in de keuken, een vloer van dambordplavuizen, een opkamertje en een door heggen omgeven tuin van 60 meter diepte. Carla viel nog voor zo veel stijlvolle eenvoud. Op de eerste dag kwam de onderwijzeres meteen even bij ons thuis kennismaken, omdat Anke (6) bij haar in de eerste klas zou komen; Dineke (5) moest eerst nog een jaar naar de kleuterschool.
Opeens vroeg Dineke: ‘Mag ik iets voorlezen?’
‘Ja natuurlijk,’ zeiden wij verbaasd, ‘jij mag best wat voorlezen.’
Dineke pakte een geliefd verhaaltjesboek, sloeg het open en begon met gemak te lezen op een natuurlijke en volwassen intonatie, waar een veel ouder kind nog eer mee ingelegd zou hebben. Na een tijdlang haar gehoor overtuigd te hebben, keek zij rustig op en vroeg:
‘Mag ik nu ook naar de grote school?’

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 32 06-12-2005 15:25:55

Zo kwam Dineke voor haar leeftijd een klas te hoog te zitten. Moeiteloos zou zij zo de basisschool doorlopen.
Carla vond al gauw een baan als gymnastiekjuffrouw op een katholieke school, ik was van beroep veranderd en werkte voor een uitgeverij. Dat mocht ik thuis doen, zodat ik goed voor de opgroeiende dochtertjes kon zorgen. Het werd de mooiste tijd van mijn leven. Alle ochtenden begonnen we met het opmaken van hun bedjes en het in orde maken van hun kamertje, waarna de tafel gezellig werd gedekt voor de middag als ze even kort van school naar huis kwamen. Na schooltijd gingen we de tuin in om van onze dieren te genieten en alle avonden eindigden met het pedagogische ritueel van stoeien, grappen uithalen, zingen en vertellen. Zeven jaar lang. De moeder onttrok zich aan zulke dingen, vond het 'te veel'. In grote trekken kwam het erop neer dat zij het huishouden naar zich toe getrokken hield en het opvoeden van de kinderen liever overliet aan mij.
Op een dag kwam ik toevallig de keuken binnen waar Carla met een vriendin zat te keuvelen en net op klagelijke toon zei: 'En weet je wel dat Rob mij nooit in de keuken helpt!'
Ik begon te begrijpen dat ik niet alleen getrouwd was met een regelmatig slaande en trappende domina, maar ook met een begaafde komediante, die zuiver aanvoelde welke verzonnen aanklachten er bij haar gehoor ingingen. En haar gewelduitbarstingen vond Carla trouwens geen probleem: 'Voor wat ik doe als ik kwaad ben, ben ik niet verantwoordelijk!' Ik drong aan er eens met iemand over te praten, en nou goed dan, zij zou eens naar een psychiater gaan. Die heeft haar toen een jaar of vijf onder behandeling gehouden, elke week reisde zij daarvoor met de trein van ons dorp naar Antwerpen.
Daarna begon zij te klagen dat zij van mij niet genoeg chique kleding kreeg. Zo schreef zij mij (in een laatste poging tot communicatie?) een brief dat zij eigenlijk een driedeurs kleerkast nodig had met zo-en-zoveel pakjes en bloesjes en tassen en paren schoenen. Daar heb ik niet meer op gereageerd. Als ze zulke cadeaus wilde, had ze een ander soort kerel moeten uitkiezen: lelijk was ze niet.

Ja, ik had een rothuwelijk. Maar bij scheiding zou ik de kinderen verloren hebben en dat was voor mij ondenkbaar. Dat ik zodoende de liefde van een vrouw miste, wilde ik ervoor overhebben. Nou ja, wat heet willen: als ik de meisjes 's avonds in hun bedjes toedekte en het laatste kusje van hun ontspannen en gelukkige gezichtjes kreeg, dan vervulde dat gewoon heel mijn gevoelsleven. Ik kon ze niet missen en wilde ze niet in de steek laten en was er trouwens rotsvast van overtuigd dat zij, als zij eenmaal groot zouden zijn en na alles wat wij samen gedeeld hadden, mij ook niet meer in de steek zouden laten. En omdat Carla zo weinig thuis was, waren het toch nog heerlijke jaren met ons huistrio (viool, piano, klarinet), de tochten door het nabije natuurreservaat, het samen paardrijden en onze eigen grote tuin met de kinderboerderij: de duiven, de konijntjes, de geit en het moederschaap.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 33 06-12-2005 15:25:56

Elk jaar in februari kwam er een worp lammetjes ter wereld, soms werd daar één van door het moederschaap verstoten, zodat wij dat dan zelf te drinken gaven: de eerste week moet dat met melk van die eigen moeder. Niets zaligers voor meisjes van een jaar of tien dan om in de huiverige vroegte met de klompjes aan en de stallantaarn in de hand naar het warme schapenstalletje te gaan, er een flesje melk uit de moeder te melken en dat aan hun troetellammetje te voeren. Dat dan soms zelfs heel de fles gulzig in één teug leegdronk.

Zo vergleden de zeven jaren in ons rustieke huisje. 'De juf', zei Dineke eens enthousiast aan tafel, 'heeft verteld over de Romeinen: de Romeinen hadden niet één enkele God, maar voor alles een god, bij voorbeeld: vader, jij bent de god van de liefde en moeke, jij bent de godin van de ruzie.' Het was gewoon argeloos uit haar mond gevallen, zij babbelde alweer verder over de Romeinen. Haar moeder zat er, niet erg naar gewoonte, even uit het veld geslagen bij.
Maar toen de meisjes uit hun kindertijd groeiden, begon er ook iets in hun houding te veranderen. Wie kinderen opvoedt, moet soms onprettige maatregelen treffen. En wie had ooit gedacht dat Carla – zelf nogal streng in haar beroep – de kinderen dan achter mijn rug gelijk gaf alleen om haar eigen positie te versterken? O ja, de meisjes en ik gingen nog even leuk met elkaar om. Maar daarnaast kwam er achter de hand ook iets op gang waar ik geen greep meer op had. Bangmakerij, de kiemen van een verstotingsproces.
Toen de dochters van de basisschool afkwamen, vond ik het eindelijk tijd om met Carla over echtscheiding te beginnen. Nu is het in België zo dat een echtscheiding op eenzijdig verzoek ('duurzame ontwrichting') zoals die in Nederland gangbaar is, niet bestaat, maar dat men er wel vrij gemakkelijk kan scheiden zonder proces en in onderlinge overeenstemming, en dat stelde ik voor: ik kon vijf straten verder in een ander huisje gaan wonen en de kinderen konden dan evenveel tijd bij hun vader als bij hun moeder zijn. Carla wilde daar niet van horen, zij bleek zich al een paar jaar in een feministische 'weg-wijscursus' heimelijk voorbereid te hebben en beet zich vast in de 'juridische mogelijkheden' die men haar daar had voorgekauwd. Als praktisch voorbeeld van hoe dit aan te pakken, was haar zelfs een boek geleend, dat onder haar hoofdkussen lag: *En toen zaten we met de brokken* van Frank Onnen. Notabene geschreven als hartekreet van een vader tegen de discriminatie van vaders in scheiding.

Toen vielen de dochters mij af. Sneller dan ik dacht, waren zij zelf geestelijk een stukje geworden van een volwassenenwereld waarin het nu eenmaal niet gaat om vreedzame oplossingen. 'Het gaat erom', zei één van de meisjes, 'wie de macht heeft.'
Daarop dreef Carla háár opzet door, die indertijd typisch Belgisch was: men opent als vrouw een echtscheidingsproces, krijgt net als in Nederland bij voorlopige maatregel meteen kinderen, woning en alimentatie, maar gaat daarna het eigenlijke scheidingsproces met proceduretrucs afremmen. Dit heette het 'marathonproces'. Sommige marathonprocessen duurden een jaar of vijftien.

Deze mensenpesterij leek door de wetgever speciaal in het leven geroepen voor judassen en farizeeërs: zij behouden hun façadehuwelijk en houden de geminachte echtgenoot gevangen in zijn onvrijheid.

Belgisch familierecht

De hier beschreven 'juridische mogelijkheden' om het scheidingsproces te frustreren, zijn inmiddels door de Belgische wetgever vrijwel geschrapt. De al bestaande mogelijkheden om het omgangsrecht te handhaven door strafrechtelijke sancties (moeder in de gevangenis) worden tegenwoordig af en toe opgepakt. En als klap op de vuurpijl presenteerde de voormalige Waalse minister van gelijke behandeling en inmiddels Belgische justitieminister Laurette Onkelinx een wetsontwerp waarin gelijk verdeeld afwisselend verblijf van kinderen bij vader en moeder wordt mogelijk gemaakt en van rechtswege voorrang krijgt. Ook worden de handhavingsprocedures vereenvoudigd en versneld. Markant is dat minister Onkelinx sociaaldemocrate is. We mogen dan ook hopen, maar tot nu toe zeer vruchteloos, dat de Nederlandse PvdA haar voorbeeld gaat volgen.

Ik had een scheiding zonder proces voorgesteld, Carla wilde een proces zonder scheiding. Bij de zitting voor de voorlopige maatregel zei ik de rechter nog dat ik de voorafgaande zes jaar de kinderen opgevoed had en dat de moeder overdag werkte en 's avonds meestal weg was. 'Ze komt om twee uur 's nachts thuis', zei ik naar waarheid, 'en als ik dan vraag waar mevrouw geweest is, dan antwoordt zij: dat zeg ik niet.'
'Och mevrouw', vroeg de jurist vergoelijkend, 'u komt toch nog wel thuis om het eten te koken?'
Carla hoefde alleen ja te zeggen, toen kreeg zij voorlopig – dat is juristenbargoens voor definitief – wat zij gevraagd had: Ik moest de woning uit!

Vrouwelijke kennissen, die mij toch jarenlang met de meisjes hadden zien optrekken, vonden het doodnormaal: 'dat ging toch altíjd zo, wíst ik dat dan niet eens?' Ook een voorstel aan de dochters om aan het eind van onze laatste vakantie – Carla was nauwelijks ooit met ze op vakantie geweest – in het buitenland te blijven, werkte averechts.
Afgedankt met behoud van 'huwelijk' dus. En om daaruit los te komen, moest ik nu wel nagaan of Carla niet ooit eens iets had begaan waardoor ik naar Belgisch recht scheiding tegen háár kon krijgen – in een tegenproces dat in België helemaal los werd gezien van het lopende marathonproces.
Speuren dus, ik moest wel. Ach, had ik het maar eerder gedaan, wie weet wat ik nog had kunnen redden. Een beerput ging open: Carla's wekelijkse bezoek aan haar psychiater in de stad bleek een gewiekste dekmantel te zijn geweest om na de behandeling een getrouwde minnaar te ontmoeten; later had ze steeds meer liefhebbers een extraatje gegund, waaronder zelfs één van mijn getrouwde

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 35 06-12-2005 15:25:56

broers. Langzaam werd mij duidelijk dat zij mij, zijnde het levende verwijt aan haar laagheden, juist daarom altijd zo verschrikkelijk te lijf had moeten gaan.
En dan de desinformatie die zij onder kennissen verspreid had: 'Rob heeft een kind bij een andere vrouw, hij slaat me, hij wil niet scheiden. Ik vraag geen alimentatie voor mezelf.' Allemaal gemene onzin, maar dan wel een onzin die, als men het één en ander omdraait, de ware betekenis toont.
Alleen door een proces-verbaal, na een politie-inval in haar slaapkamer, kon ik toen van mijn alimentatieverplichting aan deze, op haar katholieke school zo gewaardeerde, onderwijskracht afkomen. Ja, zo werkt dat in België en trouwens ook in Frankrijk, Zwitserland en Zuid-Europa. In Nederland wordt over dit betrappen met een minnaar nogal gegnuifd, maar in die landen gnuift men dan weer even hard omdat een Nederlander vaak nog jarenlang alimentatie moet betalen aan een (ex-)vrouw die het allang met anderen doet.
Nadat Carla mij de deur had uitgedaan, volgden al gauw de muziekinstrumenten en de dieren mij na. Veel later – wij waren al vier jaar gescheiden, maar ook dat legde toen een Belgisch marathonproces niet stil – riep mijn ex nog wat getuigen tegen mij op. Haar schoonzuster, die eens had gevonden dat ik zo goed voor de kleine Anke zorgde, verklaarde nu dat ik alle vrouwen minachtte: ik wilde de zorg over de kinderen immers niet eens aan de vrouw uit handen geven! Het klonk wel wat bedacht, alsof iemand het haar even eerder had voorgezegd. Ook de advocaat zelf ontkende niet dat vooral ik de kinderen opgevoed had, daar ging het niet om, zei hij, want kinderen gingen altijd naar de moeder, dat was in het belang van de kinderen.

Belang? Dineke die destijds (12) al in de tweede van het gymnasium zat, zakte met één klap af tot de slechtste van de klas, waar Carla weer gebruik van maakte om haar zelfs van school af te halen en op de HAVO te doen waar zij zelf les gaf. Maximale controle! De even taalbegaafde als onstabiele Dineke heeft haar evenwicht niet meer teruggevonden. Op haar 14de beschuldigde zij mij, op inblazing, vals van incest. Haar studie aan een tolkenschool in Antwerpen kwam nooit van de grond, evenmin als een tweede studiepoging aan een Duitse universiteit. Zij heeft nu een gezin; maar als zij straks zou willen herintreden, heeft zij mede dank zij het feminisme geen beroep.
Anke, een praktisch type en geen studiehoofd, is onder invloed van haar moeder dan juist weer tot haar 24ste op een hogere beroepsopleiding blijven plakken. Tevergeefs nog. Met mij praten de dochters al twintig jaar niet meer. Toen ik Carla nog eens opbelde voor een noodzakelijke informatie, zei die triomfantelijk: 'Ze willen niets van je weten!'

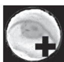
Rob van Altena

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 36

06-12-2005 15:25:56

Vaderopstand de kop in gedrukt

'… wanneer de baten van mannelijkheid ontkend worden blijft het onduidelijk waarom zoveel mannen wel de "kosten" blijven dragen en niet massaal, net als vrouwen in opstand komen tegen deze dwang' (Anja Meulenbelt in haar boek *De eerste sexe*).

Hieronder wat voorbeelden van de manier waarop vaders het stof in gewerkt worden door hun hun elementaire rechten, zoals verbod op vernedering en recht op vrijheid van meningsuiting, af te nemen.

Rob – zijn verhaal staat hierboven afgedrukt – werd door de rechtbank veroordeeld tot een boete en schadevergoeding van meer dan duizend euro aan de staat en zijn ex wegens 'boosaardige verspreiding van feiten'. Het is blijkbaar toegestaan iemand te bedriegen, maar verboden iets te zeggen nadat het geconstateerd is. Hij heeft zich gelukkig nog niet helemaal de mond laten snoeren.

Zelf ben ik vervolgd en veroordeeld wegens het doen van aangifte tegen de Raad voor de Kinderbescherming. Na veel internationale druk werd ik in beroep vrijgesproken. Het onmogelijk maken van de aangifte ging gepaard met veel fysiek geweld van de zijde van politie en justitie.

Talloze vaders hebben te horen gekregen (soms schriftelijk; zie blz. 51) dat ze zich maar beter niet bij vaderorganisaties kunnen aansluiten, anders konden ze wel fluiten naar toegang tot hun kinderen. Het gaat hier niet om chantage; dit heet bescherming van het belang van het kind.

Vaders worden in feite gedwongen procedures te voeren om vervolgens van rechter en kinderbeschermer te horen dat ze daarom een lastpak zijn. Een querulant kan maar beter niets met zijn eigen kind te maken hebben. De moeder mag 'uiteraard' wel procedures voeren om de vader uit gezag of omgang te stoten. Alleen het verzet dat vaders dáártegen weer voeren, ook als het slechts verweer is in een door de moeder gestarte procedure, is blijkbaar abject.

De Hongaarse vader Vasili Grosu werd als terrorist aangemerkt toen hij in opstand kwam tegen zijn ontvadering. Hij werd Nederland uit gezet, heeft zichzelf radeloos in brand gestoken en is daaraan overleden.

Journalisten worden door hoofdredacties – en die op hun beurt door justitie – op de vingers getikt voor berichtgeving over repressie. De kritische webmaster en klachtondersteuner Jan Hop werd veroordeeld tot het betalen van veel geld vanwege zijn kritiek, maar onder het mom dat een andere site, waar dan echt iets ergs zou staan, naar hem linkte. (Deze zin is niet te volgen, omdat er niets logisch achter steekt.)

Meer voorbeelden kunt u terugvinden in mijn bundel *Dit zijn geen broodjes aap.*

Als mannen gaan stoppen met al die individuele procedures en overgaan tot gezamenlijke actie tegen hun onderdrukking, dan zou dat misschien even schrikken zijn voor Anja. Je zou de bal van Anja ook kunnen terugkaatsen en haar vragen waarom vrouwen pas zo laat in opstand kwamen terwijl ze al eeuwen werden onderdrukt.

bronnen: papa.nl.nu/repressie en joep.nl.nu/aap

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 37 06-12-2005 15:25:57

Natalii... dood? - Jozef

'Ze is vast al een grote meid, alleen... ik weet niets van haar. Ik weet zelfs niet waar ze is, wie ze is en wat ze doet. Ze is voor een tweede keer verhuisd. De eerste keer heb ik haar kunnen opsporen in het meest noordelijke gehucht van Nederland. Toen ik er aankwam, lagen het dorpje en haar huis er verlaten bij. Ik belde aan, maar niemand deed open, tussen de gordijnen zag ik mijn dochter kijken. Ze herkende me.'
Jozefs gezicht is getekend met diepe lijnen. Hij is vader van vier kinderen. Een zoon die hij in zijn vaderland heeft achter gelaten, maar inmiddels regelmatig ziet. Een dochter ergens op een onbekend adres in Nederland waarover zich een flinke strijd heeft afgespeeld. Een zoon van 15 waarvoor de moeder inmiddels de blokkades aanbrengt. Nu zorgt hij voor zijn jongste kind. Verdrietig, met een ondergrond van woede, maar vooral verslagen, vertelt hij zijn verhaal.

Vraag je je wel eens af of je dochter nog leeft? Mijn eerste vraag komt te hard aan.

'Ik heb er nooit over nagedacht en ik wil daar niet over nadenken', stamelt hij. 'Die vraag van je komt zo plotseling. Ik wil daar ook niet over nadenken. Ik dwing mezelf voor te houden dat het goed gaat, dat ze gezond en gelukkig is en dat ze studeert. Ja, ik weet dat ze nu groot is, maar in mijn herinnering is ze een klein meisje. Ik zie het beeld hoe ze vroeger door de kamer stapte. En als ze viel dat ik haar opving. En dat ik haar troostte als ze huilde.

Natalii was een vrolijk kind, ze hield van spelen met water en zwemmen. Dan nam ik haar meestal mee naar het zwembad in de buurt of naar de waterplas. Het is gek, maar tegenwoordig kijk ik vaak op de televisie naar zwemwedstrijden en dan luister ik of ze haar naam omroepen.'

Natalii dood! Zijn ogen flitsen. 'Nee, nee toch, dat geloof ik niet! Ze zouden het me zeker niet vertellen. Ja toch? Ze is al een beetje dood voor mij .... en dan nog een keer echt dood. Alsof ik zelf eraan doodga.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 38 06-12-2005 15:25:58

Ik ben van Tsjecho-Slowakije via Turkije naar het Westen gevlucht. In Zwitserland vroeg ik politiek asiel aan. Hier begint mijn verhaal. Asiel kreeg ik niet. In Oostenrijk heb ik een aantal maanden in een vluchtelingenkamp doorgebracht, maar daar kon ik het niet uithouden. De spanningen liepen er hoog op, de mensen maakten veel ruzies. Daarom ben ik weer gevlucht, illegaal, zonder paspoort. In Nederland kreeg ik wel asiel, ik heb alleen negen maanden op de papieren moeten wachten. Ik mocht niet werken, kende niemand, voelde me alleen en had niets te doen. In die periode heb ik Marjan ontmoet en ben ik al snel met haar gaan samenwonen. We gingen uit en kwamen in disco's en cafés om te dansen en te praten. Ik vond het heerlijk om bij haar te zijn, van gedachten te wisselen en haar lichaam te voelen.

Het liefst was ik vrij en ongebonden gebleven, maar voor Marjan ben ik gecapituleerd omdat we een kind kregen. Ik voelde me daardoor verplicht te trouwen. Ik was eigenlijk niet aan trouwen toe, omdat ik nog maar net in Nederland was en nog getrouwd in Tsjecho-Slowakije. Marjan en ik kregen daardoor veel botsingen. Als zij begon te zeuren over kinderen en trouwen, begon ik met de deuren in huis te smijten. Als ik boos was, ging ik als een wilde te keer. Nadat we weer eens hoog oplopend ruzie maakten, raakte ik mezelf kwijt. Als waanzinnig ging ik het huis uit. Ik kon er niet meer tegen. Ik begreep niets van die vrouw, rende naar een café en bezoop mezelf. Ik zoop me ladderzat. Normaal ben ik niet zo, dan drink ik niet.

Midden in de nacht ben ik naar huis gegaan en kreeg met moeite de voordeur open. Eenmaal binnen schrok ik, want mijn vriendin lag midden in de kamer op de vloer. Ze zag er onnatuurlijk uit, met een wit vertrokken gezicht en haar kleren slordig om zich heen geslagen. Is ze dood? Naast haar lag een lege fles notenwijn. Ze bleek net zo dronken als ik. Ik was bang dat ze dood zou gaan en schreeuwde: "Marjan... wakker worden! Wakker worden!" Met mijn vlakke hand sloeg ik in haar gezicht. Ze bewoog niet en ademde niet. Radeloos pakte ik haar op, droeg haar naar de badkamer en tilde haar in het bad. Met de douche spoot ik ijskoud water in haar gezicht. Daar kwam ze van bij.'

Jozef zwijgt even en keert in gedachten terug.

'Nadat Marjan geschrokken en nat uit het bad klom, hebben we onszelf opgeknapt en gepraat. Ik zei tegen haar dat we op een andere manier moesten gaan leven, dat ik zou veranderen en dat ze een kind kon krijgen. Zo kan het niet langer. Dit is niet goed wat we doen, we leven als vampieren, als bloeddorstige wolven, zei ik. Ik had medelijden met haar en met mezelf. Ik had medelijden met mijn hele leven. Ik had het gevoel dat ik de aanstoker was van al deze ellende. Op dat moment werd ik me bewust dat als ík niet veranderde, ons leven een zooitje zou worden. We gingen naar de slaapkamer, waren lief voor elkaar en hebben geneukt.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 39

06-12-2005 15:25:58

Achteraf denk ik dat ik ongeschikt was voor een Nederlandse vrouw. Mijn opvoeding was ouderwets. Ik koos voor de traditionele rollenpatronen. Ik was de leeuw die voor zijn leeuwin een prooi binnenbrengt. Zij moest voor de kinderen zorgen en het eten koken.

Marjan werd zwanger en in augustus is Natalii geboren. Ik deed mijn best en onze relatie was rustiger geworden. Ik was veranderd en alles leek goed te gaan. Marjan wilde trouwen en bleef aandringen op de scheiding van mijn vrouw. Ik wist niet hoe ik een scheiding in Tsjecho-Slowakije voor elkaar moest krijgen. De zin van trouwen zag ik ook niet in, maar voor Marjan wilde ik alles doen.

Bij de geboorte van Natalii was ik dolgelukkig. “Ik ben vader! Ik ben vader!” Nu zal alles anders worden. Marjan was gelukkig en ik voelde steeds meer voor haar en vond haar steeds mooier. Ik was verliefd, hield van haar, was gek met het kind en bereid alles voor ons geluk te doen. Maar het liep anders.

Als ik ze moest redden, dan zou ik dat ten koste van mijn eigen leven doen. Zo voelde dat, ik had de verantwoordelijkheid voor het gezin en vond dat het tijd werd om te gaan trouwen. Volgens mij dacht Marjan: nu heb ik hem, nu kan ik hem sturen en nu is hij afhankelijk van mij.

Het lot hielp een handje. Onverwacht kwamen twee politieagenten langs met officiële papieren uit Tsjecho-Slowakije. Mijn vrouw vroeg zelf echtscheiding aan. Ik zette de handtekening en was daarna vrij om met Marjan te trouwen. Ik zei tegen Marjan: “Nu kunnen we trouwen, het is zo ver, ik voel me gelukkig.” Haar antwoord verraste me. “Nee, ik ga niet trouwen, zeker niet nu jij dat wilt. Ik heb jou gevraagd, maar jij hebt het erbij laten zitten. We gaan nooit trouwen”, schreeuwde ze. “Hoor je me, ik ga mijn kind zelf opvoeden en grootbrengen, daar wil ik jou niet bij hebben.” Ik dacht eerst dat ze wraak wilde nemen, maar na de geboorte van Natalii was ik een soort lucht voor Marjan geworden. Het kind was alles voor haar. Ik was er wel, maar ze negeerde me alsof ik er niet bij hoorde.'

Jozef had het deze keer juist beter willen doen.

‘In Tsjecho-Slowakije heb ik mijn gezin in de steek gelaten. Ik was 19 jaar toen ik trouwde, maar van liefde was geen sprake. Ik gebruikte het huwelijk om mijn dienstplicht uit te stellen.
Ons huwelijk stelde niet veel voor, toch kregen we al snel een jongetje. Hij deed me niets, de baby maakte geen gevoelens van vaderschap in me wakker. Achteraf spijt me dat erg. Ik speelde nooit met hem en de verzorging liet ik aan haar over. Ik stond niet stil bij het vaderschap en voelde geen verantwoordelijkheid. Ik was nog jong, maar dat is geen excuus.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 40 06-12-2005 15:25:58

Ik haatte het politieke systeem, had een hekel aan onderdrukking en was jong en opstandig. Het communisme domineerde in Tsjecho-Slowakije. Zij, de partijleiders, wilden bepalen wat ik moest denken en hoe ik moest handelen. Voor de machthebbers was ik een marionet. Ik wilde zelf nadenken, mijn eigen keuzes maken en vrij zijn. Ik heb de kunstacademie gedaan en had later een baan in de filmindustrie. Dat eiste al mijn tijd en aandacht op.
Ik moest bij de directie van de filmmaatschappij komen. De directeur was gemoedelijk, bijna vaderlijk tegen me: "Je bent nooit bij de communistische jongerenpartij geweest, klopt dat?" Ja, dat klopte, want toen ik jong was heb ik geweigerd bij de jeugdbeweging te gaan. Dat stond zeker in mijn dossier. "Dat is jammer", zei de directeur vriendelijk en hij stelde voor dat ik bestuurslid van de partij zou worden. Spontaan weigerde ik voor de eer. De volgende dag werd ik ontslagen.

Nieuw werk vinden was niet moeilijk, ik had verschillende baantjes. Natuurlijk niet meer in mijn eigen vak en altijd werk beneden mijn niveau. Mijn diploma's konden in de prullenbak en ik moest vuilnisbakken gaan legen, schommels schilderen en ramen schoonmaken. Mijn leven was kapot, ik was kapot.

Mijn gedachten gingen maar in één richting: vluchten naar het Westen. Met een vriend, die net zo rebels was als ik, smeedden we plannen. De mogelijkheden vielen mee: als twee toeristen reisden we eerst naar Roemenië, dan door Bulgarije en ten slotte over de Turkse grens naar het Westen. Om onze vluchtplannen niet in gevaar te brengen, nam ik geen afscheid van mijn vrouw en zoon.

Ik heb nog steeds het gevoel dat ik mijn vrouw en kind op een gemene manier verlaten heb. Misschien voel ik me schuldig, maar dat weet ik niet zeker. Mijn zoon ben ik gaan missen. Ik wist echter dat ik door mijn vlucht alle schepen achter me verbrand had en niet meer terug kon.
Later, veel later, heb ik amnestie gekregen en mocht ik weer in vrijheid naar Tsjecho-Slowakije reizen. Ik ben onmiddellijk mijn zoon Thomas gaan opzoeken. Die ontmoeting was vreemd en onwennig. We hadden in een café afgesproken en daar elkaar verkend. Ik was bang dat ik een klap van hem zou krijgen, omdat ik in de ogen van mijn volk een verrader was. Maar Thomas was niet kwaad en luisterde aandachtig naar mijn verhaal. We hadden een lang gesprek terwijl de koffie koud werd. Ik zei tegen hem dat hij me niet als vader moest zien: "Als vader heb ik niets voor je gedaan, want ik heb jou in de steek gelaten. Ik wil liever niet dat je pappa zegt, maar Jozef." Thomas vond mijn voorstel fantastisch, want in Tsjecho-Slowakije is alles ouderwets en moet je je vader eren door hem met pappa aan te spreken. Hij had niet het gevoel dat ik zijn vader was. Gelukkig zijn we hele goede vrienden geworden. Af en toe bellen we elkaar en stuur ik hem cadeaus.'

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 41

06-12-2005 15:25:59

Ook in Nederland raakt Jozef zijn kind kwijt.

'Voor Nederlandse begrippen ben ík ouderwets, ik had andere opvattingen dan Marjan. Uit elkaar gaan was onvermijdelijk, omdat het ons niet lukte om conflicten op te lossen. Na een jaar ben ik op kamers gaan wonen, een andere uitweg zag ik niet, maar het contact met mijn dochter wilde ik niet loslaten. Ik ging vaak naar Natalii toe. Vaste afspraken waren er niet, ik kwam als ik zin had, speelde met mijn dochter en maakte wandelingen. Deze bezoeken waren goed, maar na een poosje ging Marjan anders reageren en moest ik afspraken maken. Daarna wilde ze liever dat ik niet meer kwam. Die bezoekregeling werd Marjan te benauwd. Ik probeerde zo gewoon mogelijk te doen, vaak deed ze de deur niet open. Door de vitrage zag ik dat ze wel thuis waren. Wanneer ik niet binnen gelaten werd, bleef ik brutaal voor de deur staan bellen. Mijn dochter kwam dan naar het raam en ik zag in haar ogen dat ze naar pappa wilde. Eén keer heb ik mijn controle verloren. Voor het raam en voor de ogen van mijn Natalii draaide ik door. Bij het huis was een plein met een grote lindeboom. De stenen rond de boom lagen losgewoeld. Mijn blik viel op een paar rode bakstenen en zonder na te denken gooide ik er één door de ruit. Ik gooide uit woede, machteloosheid en frustratie. Ik zag dat ik trammelant maakte, maar kon het niet stoppen. Ik schrok van mijn eigen gedrag en ben naar de politie gegaan. Ik wilde dat ze me oppakten voordat er ongelukken konden gebeuren, ik was mezelf niet meer.

De agent stelde me op mijn gemak en nodigde me uit om te praten. Even later kwam er een andere agent binnen met de mededeling dat ergens een ruit ingegooid was. Ik werd vastgepakt en naar een verhoorkamer gebracht, waar ik vier uur lang ben verhoord. Waarom die omslag? De politie behandelde me als een misdadiger. Uiteindelijk kreeg ik te horen dat ik voor een bezoekregeling naar de rechter moest gaan.

Ik heb een advocaat in de arm genomen en was bereid alimentatie te betalen om mijn dochter te zien. Haar advocaat reageerde dat de moeder niets van mij zou accepteren en dat er daarom ook geen bezoekregeling hoefde te komen. Rechten had ik niet, zei hij, omdat het kind onder haar naam stond ingeschreven. De advocaat deed niet zijn best, de rechter veroordeelde me. Ik mocht mijn dochter niet meer zien en kreeg ook nog een straatverbod opgelegd.

In hoger beroep gaan heeft geen zin, zei mijn advocaat. Is dit Nederland, is dit democratie, is dit vrijheid? Ik voelde me opgesloten in wetten waar ik niets van begreep. De wetten rond scheiding en toewijzing van kinderen zijn in Tsjecho-Slowakije beter. Als daar het kind aan de vrouw wordt toegewezen en ze werkt niet mee aan een bezoekregeling, gaat het kind naar de vader.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 42

06-12-2005 15:25:59

Na de rechtszaak had Marjan me in haar macht en kon ze doen en laten wat ze wilde. Soms mocht ik binnenkomen, maar op andere momenten zei ze dat ik een straatverbod had en dreigde ze met de politie. Als ze zei dat Natalii iets nodig had, ging ik dat onmiddellijk kopen. Elke gelegenheid greep ik met beide handen aan om mijn dochter te zien. De eisen werden hoger en hoger. Zij had het kind en daarmee de macht. Marjan ging erop rekenen dat ik elke wens onmiddellijk vervulde. Ik werd een melkkoe.'

Zijn kind was opeens verdwenen.

'Hun huis was kaal, leeg en onbewoond. Marjan was naar een onbekende plek vertrokken en ik voelde me wanhopig. Na een tijd ben ik naar het gemeentehuis gegaan en heb daar gelogen. Ik zei dat ik al een lange tijd niet bij mijn beste vrienden was geweest en dat ze verhuisd waren. Natuurlijk durfde ik niet te zeggen dat ik mijn eigen kind zocht. Ik kreeg een adres in het noorden van de provincie Groningen, een dorpje dat achter de dijk verscholen ligt. Achter dat dorp gebeurt niets meer, daar zijn de wadden. Ik ben er naartoe gegaan en heb aangebeld. De gordijnen gingen een stukje open en binnen zag ik Marjan en Natalii staan. Natalii keek me met grote ogen aan. Die ogen zal ik nooit vergeten. De deur werd niet opengedaan en er zat niet anders op dan naar huis terug te keren. Een dag later kreeg ik een telefoontje van Marjan. Haar stem klonk vriendelijk: Natalii heeft een fiets nodig.

Met een gloednieuwe fiets ging ik terug naar het dorpje en belde aan. De gordijnen waren open en Marjan liep lachend rond in de kamer. Ze maakt een geintje, dacht ik, en bleef staan wachten met het fietsje aan mijn hand. Hoe lang weet ik niet, ik stond nog steeds als een zak voor de deur toen de politie kwam. Ik hoorde de agenten zeggen dat ik weg moest gaan. Maar ik was al weg, ver weg zelfs, ik was verslagen. Ik kon alleen nog maar huilen.

Over mijn dochter Natalii valt verder niets te melden, ik zie haar nog steeds niet en zou zó langs haar heen kunnen lopen en niet weten dat het mijn dochter is', zegt Jozef.

'Inmiddels heb ik best een goed contact met mijn zoon Thomas opgebouwd. Ik heb nog geprobeerd hem naar Nederland te halen, bij mij, maar daar heeft de immigratiedienst helaas geen toestemming voor gegeven. Zij zeiden dat we elkaar zo lang niet hadden gezien dat er van een echte relatie geen sprake meer was. Elk jaar reis ik een maandje af naar Slowakije om mijn zoon te ontmoeten. Thomas werkt 16 uur per dag en zes dagen per week voor een hongerloontje in een pizzeria, het is zwaar werk dat hij doet. Financieel heeft hij het slecht, maar gelukkig kan ik hem een beetje ondersteunen, veel meer kan ik niet voor hem doen. Van een echte vader-zoonrelatie kan ik nog steeds niet spreken, maar er is respect en kameraadschap tussen ons beiden.

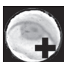
Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 43 06-12-2005 15:25:59

Jozef is hertrouwd en inmiddels weer gescheiden. Met sprekende gebaren schetst Jozef een misschien wel schrijnender verhaal dan het vorige. Zijn zoon Jowwi, uit dat derde huwelijk, heeft hij tot zijn 14de opgevoed. Na de scheiding heeft Jozef zijn zoon nog een aantal malen mogen zien. Toen ging de beuk er weer in en frustreerde zijn ex-echtgenoot de omgang met zijn kind. Jowwi werd zelfs bij een aantal clubs, onder andere de voetbalclub, weggehaald om te voorkomen dat hij zijn vader zou zien. Jozef was trainer van de club. Als Jozef eens in het half jaar de contributie gaat betalen bij de karateclub mag hij geen contact met zijn zoon hebben, anders komen er problemen van.

Herhaling

Veel vaders, zoals Jozef, zien de toegang tot kinderen uit meerdere relaties geblokkeerd. Uiteraard kan er een negatief of juist positief persoonlijk element zijn, dat bijdraagt aan deze herhaling.

Maar:

1. De kans is sowieso al ongeveer 50% dat je na een scheiding geen toegang meer hebt tot je kinderen. De kans op scheiding is óók ongeveer 50%. Dus op zich is er een kans van ongeveer 25% dat dit onrecht je overkomt. Alleen al op grond van statistiek is de kans op herhaling dan ook aanzienlijk.
2. Daar komt nog bij dat door de eerste verwijdering een fundamenteel wantrouwen wordt meegedragen. Niet ten onterechte dus. Maar vertrouwen werkt nou eenmaal beter. Opnieuw proberen is dus riskanter. Het vertrouwen in relaties naar partner en kinderen is ondermijnd.
3. Een keuze om betrokken vader te willen zijn, maakt de kans op problemen groter. Dikwijls blijven die keuzes ook in een volgende relatie overeind, en als ze al niet overeind blijven dan wordt dikwijls radicaal anders gekozen. Beide extremen – grote betrokkenheid en extreme afstandelijkheid – zijn posities die extra risico opleveren.
4. De partnerkeuze kan ook aanleiding tot herhaling zijn, zonder dat dit per se betrekking heeft op een gebrek van de betrokken vader.

Als vaders niet aantoonbaar mishandelen, dan horen het kind en de vader wederzijds toegang tot elkaar te hebben. Zelfs al zou die vader allerlei andere dingen niet zo slim aanpakken. Herhaling van dezelfde traumatisering is uiteraard funest voor wie dan ook. Zeker voor vaders in deze omstandigheden.

Enige malen sprak hij zijn zoon daar toch aan: dat leidde tot een verbale confrontatie met zijn ex en tot een valse beschuldiging door haar van mishandeling. De vrouw kon zelfs geen blauw plekje laten zien, maar een Poolse vriendin van haar had ze bij zich om tegen hem te getuigen.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 44 06-12-2005 15:25:59

Cynisch voor de moeder pratend, bestempelt Jozef deze gebeurtenissen als 'geweld'.
Ook het aan de deur afleveren van een fiets valt blijkbaar onder die categorie geweld, zelfs al had Jowwi zich bij hem een keer beklaagd over het feit dat hij geen fiets had en er een nodig had.

De paar keren dat hij Jowwi nog gesproken heeft, was Jowwi heel rustig totdat zijn moeder erbij kwam. Dan ging hij zenuwachtig frutselen aan zijn broek en krabben aan zijn hoofd. ‘Alsof hij een soldaat was die een officier naderbij ziet komen’, gebaart Jozef. Jowwi is erg bang van haar en dat vertelt zijn zoon hem ook in voorzichtige bewoordingen. En uiteindelijk belde Jowwi hem na het incident bij de karateclub op om te zeggen dat contact met zijn vader niet meer gewenst was. Door de problemen op de karateclub durft Jozef ook geen contact meer op te nemen met de school om informatie te krijgen.
Hoewel Jozef van de rechter een standaard-omgangsregeling toegewezen kreeg vindt hij het moeilijk om dat recht via de rechter hard te maken en de regeling doorgang te laten vinden. Jozef is bang dat zijn zoon hem dan onder druk van zijn moeder moet gaan afwijzen. ‘En daar schiet ik niets mee op’, zegt Jozef gelaten.

Inmiddels heeft Jozef een dochter uit een vierde relatie. Hij hoopt dat hij eindelijk een keer een heel opvoedingsproces kan afmaken. ‘Ik heb de leeftijd om opa te zijn, misschien ben ik dat ook wel, maar gewoon vader heb ik zelfs niet kunnen zijn’, zegt hij. 'Ik zal God vragen om het één keer voor mij mogelijk te maken voor mijn kind te leven.' Als ik aan Jozef vraag of hij werkelijk gelooft in de helpende hand van God, zegt Jozef lacherig: 'Liever die God als zoon van Jozef dan als vrucht van Maria.'

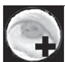
Emiel Smulders

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 45

06-12-2005 15:26:00

Onbevlekt vaderschap

Het gemiste vaderschap speelt zich af onder de paraplu van christelijkheid. De betekenis van de christelijke opvattingen over vaderschap hebben invloed gehad op de manier waarop de westerse samenleving vaderschap beziet.

Jozef was als vader van Jezus een metaforische weerslag van de marginale positie van vaders. Op de foto van Jozef (zie blz. 100) zien we bij wijze van uitzondering Jozef hier zijn kind als baby in de armen dragen. Die rol wordt meestal toebedeeld aan Maria. De bijbel spreekt niet van een biologische vader van Jezus. De Heilige Geest stuurde een engel om Maria te vertellen dat ze een zoon zou krijgen. Daarmee nam God de Vader het transcendente vaderschap van Jezus op zich. Dat daarmee Jezus geen biologische vader zou hebben gehad, is een (katholieke) exegese van de bijbel. De transcendente maagdelijkheid van Maria hoeft dan ook niet materieel waar te zijn. Jezus werd uiteindelijk immers wel gewoon mens op aarde. Het bijzondere aan Hem was juist dat hij het goddelijke en menselijke combineerde.

In de tijd van de geboorte van Jezus werd biologisch moederschap niet herkend als genetisch moederschap. Van het bestaan van genen wist nog niemand wat af. En de identiteit zou van de mannelijke inbreng komen. Lust en liefde waren twee, en lust lag niet ten grondslag aan het Goddelijke kind.

Jozef wordt nu beschouwd als stiefvader. Hij is in die beperkte betekenis de beschermer van de familie, de trouwe hoeder geworden. Maria kreeg nu eenmaal een kind en daar moest voor worden gezorgd. Jozef als verloofde van Maria nam dat op zich.
Jozef past daarmee in de opvattingen over vaderschap zoals die worden gepredikt door bijvoorbeeld de feministische theoreticus Selma Sevenhuijsen. Vaders zijn er om te kunnen zorgen voor de kinderen van de moeder. Het is losgekoppeld van een verbinding die ook in rechte en als gevolg van biologisch vaderschap bestaat. Indirect verwijzen theoretici als Sevenhuijsen naar het primaat van het moederschap en de vergoddelijking van Maria. De rol van de vader in het gezín wordt daardoor of ondergeschikt of irrelevant. Rest het transcendente patriarchale vaderschap op ‘afstand’.

In november 2004 stelde Stephen Lowe, de Anglicaanse bisschop van Hulme, dat het misschien een goed idee zou zijn dat Fathers4Justice de heilige Jozef als patroonheilige zouden adopteren. Hij beklaagde zich over de religieuze marginalisatie van Jozef en de exclusieve aandacht voor Maria.

Meer aandacht voor de positie van Jozef kan de theologische bijdrage zijn aan vernieuwing van het vaderschapsbeeld.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 46

06-12-2005 15:26:00

‘De wierheid hat in skel lûd’ - Piet

Onderstaand interview is op verzoek van de geïnterviewde geanonimiseerd.

Namen veranderen, etiketten ook. Maar als we de situatie voor vaders in de jaren zeventig – goed beschreven in het boek En toen zaten we met de brokken *van Frank Onnen – met de huidige situatie vergelijken, dan is de praktische situatie voor vaders grotendeels hetzelfde gebleven. Eén van de belangrijkste verworvenheden is dat we hoe langer hoe meer de geschiedenis kunnen overzien en wellicht nu in staat zijn te leren van wat we tot nu toe telkens vergaten. Ook het karakter van de beweging, de acties veranderen (zie ook het interview met Yves, blz. 64). Het onderstaande verhaal, dat zich in de jaren negentig afspeelt, hebben we mede opgenomen met het oog op die geschiedschrijving en dat inzicht.*
Het onderstaande interview is afgenomen in 1997. Inmiddels is Piet Joustra niet meer actief in de vaderbeweging. Hij heeft nog steeds geen toegang tot zijn kinderen (inmiddels 21 en 18 jaar). Af en toe ziet hij ze ergens lopen en hij is al blij als er geen aanvaringen plaatsvinden. In de krant probeert hij te ontdekken of zijn dochter al haar VWO-diploma heeft. Direct toegang tot school heeft hij niet; dat willen zijn kinderen niet.

Straatverbod

Dat de waarheid soms een schel geluid maakt, klinkt net zo Fries als het qua inhoud is. In de week waarin de eerste Raadsmedewerker erkent dat het misschien toch maar eens moet komen tot een parlementaire enquête naar de handel en wandel van de Raad voor de Kinderbescherming, valt ook mijn bezoek aan Piet Joustra. Een beetje de verpersoonlijking van het Dwaze-Vader-bolwerk Noord-Nederland te Sneek.
Een grote stevige blonde Fries, die met weinig omhaal recht op zijn doel afgaat. Weinig twijfels, of toch soms....?

‘Piet, ik wil even langs het huis van je ex lopen.’
‘Ga je iets doen, Joep?’
‘Nee, ik wil even mijn beeldvorming ijken. En even uitmeten hoeveel meter de afstand tussen jou en je ex nou eigenlijk is.’

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 47 06-12-2005 15:26:00

Na een wandeling langs een huis met dichte gordijnen en een rommelige tuin, waar echter niemand thuis lijkt te zijn, ga ik met grote stappen terug.... 113, 114, 115, 116, 117 meter tel ik; hemelsbreed zal het minder zijn.

September 1994, de rechtszaal in het paleis van justitie te Leeuwarden. De ex van Piet vraagt een straatverbod voor een cirkel van 350 meter om haar huis. Piet heeft het toen niet nagemeten, maar veronderstelde al wel dat zijn huis er net binnen zou vallen. Als het was toegewezen, had hij zijn huis in noch uit kunnen gaan. Daarnaast eist ze een contactverbod, dat zou inhouden dat Piet niet naar het voetballen van zijn kinderen mag kijken. En als vlag op de modderschuit een publiciteitsverbod. Vooral dat laatste was de stichting Dwaze Vaders goed in het verkeerde keelgat geschoten. En de pers trouwens ook.....

Piet woont in een mooi, groot huis, waar hij na de scheiding in 1990 is blijven wonen. De moeder van zijn kinderen is op korte afstand van hem vandaan gaan wonen. Hij had dat liever niet gehad. Zij zei toen dat het goed voor de kinderen zou zijn....
Aan de inrichting van zijn huis heeft hij sindsdien niet veel gedaan, want financieel was zijn vrouw een aderlating voor hem. Met enige tienduizenden schuld is de scheiding ingezet.
Op het raam zit al jaren een Dwaze-Vader-affiche geplakt. Op dit affiche zie je een ingegooid deurraampje. Het lijkt eerst of iemand die van buitenaf heeft ingegooid. Aan de glasscherven op straat zie je dat hier een moeder haar eigen glazen ingooide. Naast het affiche een met de hand geschreven mededeling over de door hem te betalen kinderalimentatie. Vroeger stond er voorzichtig iets over hersenspoeling ('Gevraagd: iemand die kinderen kan hersenspoelen'). Leo Bevaert (toenmalig voorzitter van de stichting Dwaze Vaders) kreeg ooit een zeer fikse boete voor een opmerking over hersenspoeling die zijn kinderen ondergingen door toedoen van hun moeder. Op tafel liggen twee recente stukken, onder andere van de gezinsvoogd van zijn kinderen. Met aantijgingen (je weet maar nooit: waar rook is, is vuur) waar ik alsnog weer buikpijn van krijg. Nogmaals wordt hier ingegaan op een veronderstelde incest waar Piet dubbel en dwars van is vrijgesproken, en waar de rook opzichtig van één kant komt.

'Er zijn geen aanwijzingen voor het vermoeden van seksueel misbruik door de vader. De ervaringen die de kinderen hebben en vertellen, zijn terug te voeren op concrete gebeurtenissen. Pieter heeft eenmaal bij vader in bed gelegen, toen hij zijn hele bed had natgeplast. Hij was toen koortsig, en mogelijk heeft vader 's ochtends gevoeld of hij weer nat was. Wat Erna betreft is het voorgekomen dat vader haar met zeep tussen de benen heeft gewassen. Ze heeft aangevoeld dat het belangrijk werd gevonden, en zo had zij net als Pieter een verhaal.'

Piet is in '79 getrouwd met Jenna. Hij kende haar van haar werk. Na een hopeloze tijd waarin het maar niet leek te lukken kinderen te krijgen, kwamen er

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 48 06-12-2005 15:26:01

toch achter elkaar twee mooie blonde kindjes, waarvan slechts de verouderde foto's op de kast getuigen: Pieter ('84) en Erna ('86). De geboorte van Pieter maakte een adoptieprocedure overbodig.

'Toen ik pas naar Pieter ging kijken bij het voetballen, keek hij even naar mij, ik had hem nog niet eens opgemerkt. Hij lijkt op me. Dat raakt me. Dat was met een adoptie misschien toch anders geweest, zeker als je ze zo'n tijd niet ziet. Je herkent nu toch nog je eigen trekken. Daarin zit dan toch iets van de bloedband die blijft.
Toen Pieter geboren werd, in het ziekenhuis, werkte de versnellingsbak van mijn auto niet en moest ik snel een oude Dyana van de garage lenen om in het ziekenhuis te komen. De kraamverzorgster ging mee. Goed dat zij in die auto zat, want we waaiden zowat van de weg af. Het bleef niet bij Pieter alleen. Erna's instap in de wereld was zo mogelijk nog wonderlijker dan die van Pieter. De verloskundige riep "Wat is dit?" toen Erna uit de moederbuik kwam. Jenna en ik schrokken ons te pletter. We dachten direct aan een afwijking. Maar het was slechts een abnormaal grote bos blond haar.

In december 1988 ontdekte Jenna een plekje op haar tong. Ze ging direct naar de dokter en belde me op mijn werk dat er iets mis was en er een kweekje moest worden gemaakt. Ze wilde afdwingen dat ik stante pede naar huis kwam vanaf mijn werk, dat nogal ver weg is. In januari werd ze geopereerd. Ik was verbaasd dat ze van tevoren aankondigde dat ze binnen een week thuis zou zijn. Warempel, dat lukte haar. Achteraf begreep ik waarom. Toen ik later, in augustus, geld wilde opnemen, ontdekte ik dat we ontzettend rood stonden. Toen ik eenmaal over de eerste schrik heen was, en had uitgeplozen dat er bij elkaar wel een schuld van zo'n 40.000 gulden was ontstaan, snapte ik dat ze zo snel naar huis wilde om te voorkomen dat ik geld zou gaan opnemen.
We hebben daar een flinke babbel over moeten opzetten. Helaas, de sfeer was al te snijden. Ik kon geen kant meer op. Ze ging zich fysiek uitleven op de kinderen, en ook ik kreeg wel eens een klap. De kinderen riepen me te hulp: Heiti, Heiti (vader)! Ondertussen werd ik bestempeld tot het wilde beest; als er klappen waren gevallen, zei zij dat ìk dat gedaan had. Soms hadden we geen droog brood te eten door het gat in haar hand. Erfenissen en giften ten spijt bleef er niets over om van te leven.

Toch maar zelf zorgen

Zij ging er vandoor met de kinderen. Ik wist niet waar ze naartoe ging, dat wist ik pas toen de directeur van de school belde om te vragen waar Pieter was. Uiteindelijk bleek ze bij haar ouders in Zeeland te zitten. Volstrekt overspannen moest ze daarna in een rusthuis worden opgenomen. Ik heb drie maanden alleen, met hulp van een gezinsverzorgster, voor de kinderen gezorgd. Af en toe ging ik haar met de kinderen bezoeken. Dan maakte ze mij verwijten dat

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 49

06-12-2005 15:26:01

ik niet vaak genoeg kwam. Zelf ben ik toen een tijd in de ziektewet geweest, want ik voelde me aardig opgebrand. Ik ging naar een advocaat om de scheiding aan te vragen. Ik heb erin toegestemd dat zij de voogdij zou krijgen. Ik moest immers weer fulltime werken, en de gezinsverzorgster bleef niet eeuwig. Ik had weinig keus.
Op 23 november 1989 verhuisde ze definitief met een grote bus met spullen naar haar nieuwe woning, een klein eindje verderop. Zij nam de kinderen mee en in ruil daarvoor kreeg ik die foto, die daar nu staat. Weliswaar met een toenemend aantal problemen bleef de omgang lopen tot september 1990. De scheiding schoot maar niet op en ondertussen was de Raad voor de Kinderbescherming zich ermee gaan bemoeien. Jenna weigerde de scheidingspapieren te tekenen. Ze vond dat ik dwars lag.

Een tik terug

Op een voor mij sombere, mooie nazomerse dag in september 1990 kreeg ik de kinderen niet meer mee. Ik snapte niet waarom. Had de afwerking van de materiële zaken haar zó dwars gezeten dat ze me via de kinderen terug wilde pakken? De gordijnen zaten dicht, ik liep achterom; zij kwam naar buiten en ik kreeg twee flinke tikken, waarna ze er ook één terugkreeg. "Heiti heeft dat gedaan!", riep ze. "Wegwezen, dat gaat verkeerd", dacht ik. Toen heb ik geprobeerd om het met behulp van de politie op te lossen. Die hebben nog wel iets geprobeerd, maar alles was bij haar inmiddels vastgelopen. Ik heb de kinderen niet meer op een normale manier kunnen zien. De tijd dat de omgang doodliep, was de tijd van de Golfoorlog. Op één of andere manier associeer ik het daar ook wel eens mee. Beelden van uit elkaar rijten, alsof mijn kinderen verscheurd moeten worden tussen de ouders en ze niet gewoon bij allebei mogen blijven.

Toen de procedure over het herstel van de omgangsregeling begon te lopen, werd ik van incest beschuldigd. Met terugwerkende kracht zou ik ontucht hebben gepleegd! Op een keer was Pieter onverwacht vroeg bij mij komen aanlopen. Ik was net mijn haar uitgebreid aan het wassen, dus ik kwam slechts gekleed in onderbroek naar de voordeur. Jenna zag het, omdat ze er met Erna achteraan kwam. Dat was de eerste zogenaamde aanduiding voor incest. Als ik het goed begrepen heb, heeft Pieter later straf gehad omdat hij zomaar naar mij toe liep.'

Piet maakt ondertussen een boterhammetje met ei voor me klaar. Ik word opgepiept met het oog op een aanstaande radiodiscussie met Mieke van der Burg, voormalig voorzitster van de Rode Vrouwen en Tweede-Kamerlid voor de PvdA. Dit ontlokt Piet de opmerking dat hij qua verzorging al aardig aan het ideaalbeeld van de geëmancipeerde man voldoet.
Al bladerend in de mappen vol papier probeert Piet ondertussen de data goed op een rijtje te krijgen. Mij duizelt het van al die maanden en jaren.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 50

06-12-2005 15:26:01

'Oh ja, in juni '91 heb ik de kinderen nog even gezien in het kader van een proefomgangsproject van de Raad Leeuwarden. Dat contact ging heel goed, bijna of er niets aan de hand was. Daarna weigerde de moeder weer mee te werken. Ook alsof ze zich van geen kwaad bewust was. Toen het weer bij de rechter kwam, maakte die zich erg kwaad. Met een harde klap van zijn vuist op tafel besloot hij, in januari 1992, dat er een O.T.S (= ondertoezichtstelling) moest komen. Vanaf dat moment viel mijn zaak onder de S.J.G. (stichting voor jeugd en gezin). Een heleboel moest opnieuw ontdekt en uitgevonden worden en er moest opnieuw een onderzoek naar incest plaatsvinden om niets. In die tijd begon ik voor het eerst naar buiten te treden met een ingezonden stuk in de *Leeuwarder Courant*. Dat nam de psycholoog me meteen kwalijk.'

Wél actie

> 'De vader zou elke publieke aktie, ook in het kader van Dwaze Vaders moeten vermijden' – psychologisch rapport in deze zaak.

'Er werd geen enkele aanwijzing voor incest gevonden. Het ging niet eens ergens over. De psycholoog concludeerde dat er niets aan de hand was en dat ik mijn kinderen moest zien.'

In die tijd stond Piet in *de Volkskrant* en in *De Telegraaf*. Ik herinner me dat ik een psychologe van een andere oudervereniging aan de lijn kreeg. Piet z'n ex had gebeld over de vermeende beschuldiging van incest. Wat er dan volgens haar gebeurd was? Nou, dat Piet in zijn blootje bij de deur stond met slechts een kamerjas aan. 'En verder niets??, vroeg ik. 'Dat is toch geen reële incestbeschuldiging?' En het is precies wat ik ook al weet van Piet zelf, er wordt dus niets verborgen gehouden.
Er zouden drie proefcontacten plaatsvinden, want de rapportages wezen uit dat het belangrijk is dat de kinderen naar Piet zouden gaan. De eerste keer wilde Erna wel mee, maar Pieter verstopte zich op het toilet.

Het officiële verslag:
'Erna droeg ondergetekende (maatschappelijk werkster) op moeder niet te vertellen dat zij het leuk vond bij vader, uit angst dat moeder boos zal worden op Erna. Erna durfde het cadeau van vader niet mee naar huis te nemen uit angst voor moeders reactie.'

Even later blijkt:
'De kinderen wilden gekregen cadeau's van vader teruggeven, zelfs Erna, die er in eerste instantie blij mee was. Op een vraag naar het waarom werd gelachen en geen duidelijk antwoord gegeven, door de kinderen. Volgens moeder wilden ze niets van vader hebben en vonden ze de spelletjes niet leuk.'

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 51

06-12-2005 15:26:01

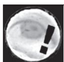

In het tweede proefcontact ging het bijna net zo:

'Ditmaal was Erna degene die niet meewilde. Zij was erg overstuur en klampte zich aan moeder vast, die op haar beurt Erna probeerde gerust te stellen. Eenmaal buiten nam Pieter opnieuw de benen.'

Weer drie weken later blijken de cadeautjes inmiddels te zijn stukgesmeten. Pieter heeft sterk het gevoel dat hij zijn moeder moet beschermen. En de moeder steunt ook op hem. Pieter expliceert de boedelscheiding voor de maatschappelijk werker van de voogdij-instelling.
Desalniettemin besluit de meervoudige familiekamer in november '92 dat contact met de vader te veel een geestelijke belasting voor de kinderen is. De kinderen verblijven voortaan slechts bij hun moeder en blijven jarenlang verstoken van hun vader. Wel zijn er regelmatig strubbelingen als hij zijn kinderen op het voetbalveld ziet of toevallig ergens in de buurt. Soms zocht hij, willens en wetens, het veld op waar zijn zoon voetbalt.

De heer Joustra weet dat hij zijn ex-vrouw het beste kan raken door contact te zoeken met zijn kinderen.
Het lijkt erop dat hij niets ervaart van de ellende die hij daarmee aanricht. Het lijkt ook alsof zijn kinderen niet meer van belang zijn.
De heer Joustra is een man met normale verstandelijke vermogens, die in staat geacht moet worden om de gevolgen van zijn daden te kunnen overzien.
Hij weet dat hij het zijn kinderen erg moeilijk maakt en toch is dat geen reden voor hem om te stoppen. *Jeugdbescherming Friesland*

Kort geding

'Twee weken voordat het kort geding over het publicatieverbod, straatverbod en contactverbod voorkomt, krijg ik te horen dat ik word opgescheept met een heel onredelijke verhoging van de alimentatie. De moeder zou het financieel namelijk nogal moeilijk hebben. Dat was me dus al bekend. Bovendien moesten mijn kinderen meer aan ontspanning doen, omdat ze zo'n moeite hadden met hun vader. Dat had het RIAGG gemeld, waar ze in therapie zijn. Dat kostte allemaal geld. Daarom moest de alimentatie maar tot ver boven de TREMA-normen (landelijke normen voor de vaststelling van onderhoudsbijdragen) worden verhoogd. Dat vond de gezinsvoogd en in zijn verlengde ook de rechter.
Ik was hierover natuurlijk des duivels, nu kon ik weer voor haar tekorten opdraaien, iets waarvoor ze nu toch zelf de verantwoordelijkheid zou moeten kunnen nemen. Voor dat kort geding kon ik dus ook geen advocaat betalen. Ik heb wel uren overlegd met de advocaat van de stichting. Hij dacht dat ik een martelaar zou worden als ik het zelf ging doen. Ik dacht: ik doe het gewoon

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 52

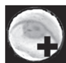
06-12-2005 15:26:02

zelf. Met steun van alle mensen die door Dwaze Vaders in stelling werden gebracht, moest ik het wel redden, dacht ik. En dat bleek later te kloppen.

Ik denk terug aan die dag in september dat ik samen met de verslaggever van *de Volkskrant* arriveer bij het gerechtsgebouw in Leeuwarden. Ik vind het wel spannend om perswoordvoerder te zijn. Zowel uit het Noorden als het Oosten van het land zijn flink wat mensen opgetrommeld. Onze eigen hoffotograaf regelt dat er in de rechtszaal gefilmd en gefotografeerd mag worden.'
De ex van Piet ziet er niet al te florissant uit. De advocaat aan haar zijde is zichtbaar onder de indruk van dit vertoon van publiek. Kort-gedingen zijn in beginsel openbaar. Zo kan iedereen horen hoe hij zich erdoorheen stuntelt. De rechter kijkt erg streng, maar gaat niet erg mee met de moeder. Wel doet ze vrij onverwacht een poging om de partijen aan de tafel te krijgen. Goed bedoeld, maar daar is méér voor nodig. 'Dat was het moment waarop ik "toe nou!" riep.

Openbaarheid

'In de duisternis van geheimhouding kunnen duistere belangen, en allerlei vormen van kwaad, alle ruimte krijgen. Alleen voorzover er sprake is van openbaarheid, kan controle op justitieel onrecht werken. Zonder openbaarheid is er geen recht. Uiteindelijk is openbaarheid de ziel van de rechtspraak.
Het is de scherpste aansporing tot kwaliteit, en de beste bewaker van integriteit. Het zorgt dat de rechter zelf, terwijl hij rechtspreekt, beoordeeld wordt.' (Jeremy Bentham, 1748–1832)

In het boek van Onnen (zie blz. 64) treedt de SOGM (toen: Stichting Organisatie Gescheiden Mannen) op voor een openbare rechtspleging. Het gaat dan over de openbaarheid van zittingen. Rechterlijke uitspraken waren in die tijd nog openbaar. Een jaar of twaalf geleden (wie weet eerder) is daar echter verandering in gekomen. Ook de uitspraken zijn niet meer openbaar. Het gebrek aan openbaarheid treft niet alleen rechterlijke uitspraken. Dezelfde praktijk heeft zich ontwikkeld ten aanzien van klachtuitspraken bij de Raad voor de Kinderbescherming.
Natuurlijk komen er wel eens uitspraken naar buiten, die door betrokkenen zelf worden gepubliceerd, en er zijn jurisprudentie-publicaties. Maar fundamenteel is er geen openbaarheid als alleen uitzonderingen worden gepubliceerd.
Dat is tegen de grondwet en ook expliciet tegen het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Desalniettemin heeft het Europese Hof deze moreel en wettelijk verwerpelijke praktijk inmiddels goedgekeurd. Dit betekent, als wij Bentham volgen, dat er geen maatschappelijke controle is op de rechterlijke macht.

Het was een gang van zaken zoals het nog nooit vertoond was. Ik voelde me als crimineel behandeld. De vrouwelijke rechter (dienstdoend president van de rechtbank) priemde met een wereldvreemde belerende blik door me heen. Alsof je een kind mishandeld hebt, terwijl je alleen maar contact zoekt met je eigen kind. En zelfs dat had ik inmiddels alweer driekwart jaar niet gedaan. Zo'n groep mensen

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 53 06-12-2005 15:26:02

achter je, ook letterlijk, dat is een enorme steun. Af en toe voelde ik de spanning. Af en toe werd er gezucht. Herman slaakte een kreet toen de rechter vond dat ik maar geen contact had moeten zoeken. Toen nog een keer iemand iets zei, dacht ik: "Straks wordt iedereen eruitgezet." Ik kon rechtop blijven staan, alsof dat kwam omdat enkele tientallen handen achter me, me in mijn rug steunden.'

Voel je je in zo'n situatie gespannen?

'Ik had het goed voorbereid, vooral de laatste twee dagen ervoor was ik heel rustig. Het was eigenlijk de eerste keer dat ik zo sterk het gevoel had te winnen. Hoewel het natuurlijk niet gaat om het winnen, dat is geen mooie term. Ik had standgehouden. Zij kreeg geen prijs meer voor het traineren.
Het is vreselijk dat je zo'n juridisch gevecht moet voeren, dat je zo zakelijk moet blijven alsof het om materiële zaken gaat. Maar je móét wel, anders ben je sowieso verloren. Ook een rechter begrijpt helemaal niet waar je voor vecht. Waarom vergelijken ze de situatie niet eens met de kinderen in die school in Schotland (groot aantal kinderen vermoord door doorgedraaide man)? Of die school die toen bij De Punt gegijzeld was? Dat was trouwens precies in de tijd dat ik Jenna leerde kennen......
Het systeem probeert je te laten twijfelen aan je eigen opstelling, door de simplificatie dat waar rook is ook wel vuur zal zijn.'

Gevecht

Is die twijfel er nooit? Herken je bijvoorbeeld niets in de moeite die zo'n gezinsvoogd van de S.J.G. heeft? Zelf kies je toch ook een soort midden en bewaar je enige afstand tot je kinderen, omdat je bang bent hen te veel te kwetsen?

'Je wilt niet een zodanig gevecht voeren dat je kinderen er de dupe van worden. Er zijn vaders die harder zijn. Er zijn zelfs ouders die zichzelf en de kinderen vermoorden als ze in zo'n situatie terechtkomen.
Ik probeer in ieder geval telkens na te denken als ik een stap zet die mijn kinderen zou kunnen opvallen. Bijvoorbeeld een advertentie in de krant om ze te feliciteren. Zoals afgelopen zaterdag dat ik hem daar zie staan en naar mij kijken. Vreselijk, een kloof die niet valt te overbruggen. De gezinsvoogd heeft met die afweging niets te maken. Het zijn mijn kinderen!!!'

Hoe waren je eigen ouders?

Mijn vader had een winkel, hij had een stugge Friese buitenkant. Hij deed geen mens kwaad, maar als hij tot het uiterste getergd was, dan ging hij terugslaan. Hij is al een tijdje dood.
Ik ben ongeveer net zo. Ik laat me niet gek maken. Soms heb ik wel eens gedacht om te verhuizen. Maar ik laat me niet wegjagen. Ik laat me hier sowie-

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 54 06-12-2005 15:26:02

so niet door mevrouw wegtreiteren. Het is nu een beetje een golfbeweging, ik zorg dat ik af en toe mijn kinderen zie; en als de druk te groot wordt, trek ik me weer even terug.
Voor mijn moeder was het ook vreselijk. Toen ik een keer tegen de rechter zei dat de beppe van de kinderen er ook last van heeft, zei hij heel onmenselijk dat dat "er nu niets mee te maken heeft". Ze zeggen maar wat raak. Mijn moeder is onlangs, in april 1995, overleden. Ze heeft de kleinkinderen niet meer mogen zien. De rechter is te laat.
Ik kan me wel voorstellen dat er Dwaze Vaders zijn die willen emigreren. Je loopt hier tegen een muur, de muur van het systeem.'

Dat klinkt alsof we op weg gaan naar de revolutie?

'Ik stem SP. Die zeggen tenminste waar het op staat. Zoals wij Friezen zeggen: "De wierhied hat in skel lûd". Zo'n instelling naar het vinden van de waarheid hebben we nodig naar het omgangsonrecht. Geestelijke mishandeling is misschien wel erger dan lichamelijke mishandeling. Het is het grootste onrecht dat er bestaat. Het kind is niet dood, een rouwproces is er niet voor me weggelegd. Een geestelijke marteling valt de vader ten deel. Erger, maar moeilijker te bewijzen.

We moeten samen als vaders die muur van onrecht neerhalen. Dat is moeilijk, ieder wordt bijna gedwongen om in procedures voor zijn eigen hachje te vechten. In de vakbond was het makkelijker om mannen te organiseren. Daar ging het om de poen. Mannen hebben geleerd dat te doen. Ik herinner me nog de acties Boos op Koos [Rietkerk, destijds minister van binnenlandse zaken] van de AbvaKabo. Daar deed ik ook altijd aan mee. Je organiseren rond emotionele dingen, daar hebben mannen het moeilijk mee. Maar wat ze wél aan emoties laten zien, wordt dikwijls weer niet toegestaan. Om te protesteren heb ik een keer de vlag halfstok gehangen op de verjaardag van Erna. Die werd op verzoek van de moeder en de gezinsvoogd door de politie verwijderd. Dat mogen ze helemaal niet, het tast mijn grondrecht van vrije meningsuiting aan!! Heel kwaad stapte ik naar het politiebureau, waar ze dachten dat ik ging slaan. "Beste man, ik kan het wel met woorden af, ik ga wel naar de burgemeester."

Later heb ik er met de burgemeester een goed gesprek over gehad. Eerst werd er gezegd dat je volgens de wet eerbied voor de vlag moet hebben. Maar toen hier een school moest sluiten, mocht het wél. Vervolgens gingen ze meer op de toer van "schending van de openbare orde". De kinderen hadden er last van. Ik heb toen een andere vlag gemaakt, van zwarte plastic vuilniszakken. Die hebben ze toen drie dagen laten hangen. De burgemeester begreep het wel. Je merkt dat mannen afvallen omdat ze het geestelijk niet meer aankunnen dat ze niet worden begrepen. De mensen die het begrijpen, hebben het al verdrongen. Zo erg is het.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 55

06-12-2005 15:26:03

Door dit alles valt het tegen om je te profileren als vader. Je laat het sneller afweten. Vaders doen wel steeds meer in de verzorging, maar we hebben de historie van de rollenpatronen tegen ons.'

Had jij de verzorging willen doen in plaats van Jenna?

'Nou, ik heb werken wel altijd belangrijk gevonden, en leuk en ontspannend.
Ik ben blij dat ik werk heb, in zekere zin ben ik daarmee bevoorrecht. Het mooiste is ieder 20 uur werken natuurlijk, want ik vind ook dat er altijd iemand bij de kinderen moet zijn. Dat is nu trouwens niet zo, want Jenna werkt.
We hebben toen nooit over zo'n zorgverdeling gepraat. Het was voor haar ook moeilijk om een goede baan te vinden. Wat dat betreft hebben vrouwen natuurlijk een achterstand.
Ik ben nu gelukkig van die vrouw af, want in die hel zou ik ook nooit meer terugwillen.
Ik kan nu tenminste weer mezelf zijn. Het systeem accepteert niet dat mensen scheiden. Ze zouden dan allebei schuld moeten dragen, en de vader nog iets meer. De moraal is dat je in je huwelijk niet mag falen. En als vader draai je op voor de gevolgen, een torenhoge alimentatie en je kinderen niet zien.
Behalve als leverancier van de pecunia bestaan vaders niet meer. Dat lijkt wel erg makkelijk, maar op de korte termijn rust is op de lange termijn grote onrust.
Pieter begint al een hele bink te worden. Ik ben er serieus bang voor dat hij een keer zijn moeder dwars door de ruiten zal gooien. Want één keer gaat het mis.
"Vaanstruick, je moet ingrijpen", zeg ik dan tegen de gezinsvoogd. Maar ze durven niet.'

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 56

06-12-2005 15:26:03

Vaders lezen liever kranten - Emiel

In dit verhaal ben ik zelf aan het woord. Ik ben op latere leeftijd getrouwd en heb heel bewust mijn dochter gekregen. De bevalling was een bijzondere gebeurtenis, waar geen artsen en vroedvrouwen bij aanwezig waren. Ik heb de baby samen met mijn vrouw opgehaald en de navelstreng om haar halsje verwijderd toen ze dreigde te stikken.

De liefde tussen mijn vrouw en mij was er, het commitment om samen een kind te nemen en te verzorgen was er, en toch ging het mis. Uiteindelijk was echtscheiding een oplossing om de huwelijksimpasse te doorbreken.
In voorgesprekken naar de scheiding toe had ik samen met mijn vrouw besloten tot co-ouderschap over te gaan. Maar door haar emoties na het daadwerkelijke uit elkaar gaan en misschien de invloed van haar familie, was co-ouderschap niet meer mogelijk. Ik vertel voornamelijk over mijn ervaringen met mijn advocaat, de rechtbank en de Raad voor de Kinderbescherming. Uiteindelijk koos ik, misschien vanuit mijn boeddhistische achtergrond, voor de milde maar moeilijke strategie van loslaten en te vertrouwen op de levensloop van vader, moeder en kind. Hier is mijn verhaal.

Mijn advocaat had het me al snel duidelijk gemaakt: als ik na mijn scheiding wilde doorgaan met voor mijn dochter zorgen, dan zou het moeilijk worden. De moeilijkheden begonnen bij hem.
'Mijnheer Smulders', zei hij. Hij leunde daarbij achterover in zijn stoel en vouwde zijn handen samen. 'Waarom zou u uw dochter zo veel willen zien? In de praktijk gaat het als volgt. De eerste keer dat een gescheiden vader zijn kinderen ontvangt, is het allemaal heel leuk, hij gaat met ze naar de bioscoop en een keertje naar de Efteling. Daarna wordt het een wandeling in het Vondelpark of langs het strand en een ijsje op de hoek van de straat. Na een half jaar voelt hij zich geïrriteerd als zijn kinderen hem storen bij het lezen van de krant op zaterdag, of wil hij liever naar het voetbalveld op zondag. Uiteindelijk weet vader niet wat hij met zijn kinderen aanmoet en beginnen de conflicten te komen. De kinderen blijven weg omdat hij altijd zo nors doet. Ik heb het al zo vaak gezien; waarom zou het bij U anders gaan?'
Tegenover me zat een nog jonge man met een sportief kostuum en heldere grij-

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 57

06-12-2005 15:26:03

ze ogen. Het lentelicht, dat door de heldere ramen viel, speelde over de dikke dossiers die rechts van hem opgestapeld waren. De knoppen aan de bomen in de tuin waren al volledig uitgelopen.
Hij meende wat hij zei, maar even dacht ik nog dat hij me aan het testen was of mijn bedoelingen om voor mijn kind te zorgen, serieus waren. Ik ging verzitten in mijn stoel en voelde een eerste opwelling om me te verdedigen tegen zijn woorden, mijn handen pakten de armleuning steviger vast. Onzekerheid. Maar dan ontspande ik mijn greep en voelde me weer zeker. Ik wist wat ik wilde.
'Luister', begon ik. 'Mijn vrouw en ik gaan scheiden, dat is jammer, maar zowel zij als ik hebben volledig voor onze dochter gezorgd. We zijn maar kort getrouwd, mijn dochter is anderhalf jaar, bijna twee. Ik wil gebruikmaken van mijn verzorgrecht. Op zijn minst wil ik dat in de scheidingspapieren vermeld zien, dat ben ik mijn kind verplicht.'
'Verzorgrecht?', vroeg hij met een groot vraagteken in zijn stem.
'Ja', zei ik hem. 'Ik vind dat iedere ouder het recht heeft om zijn kinderen te verzorgen. Het gaat er mij niet om een bezoekregeling te treffen. Ik heb voor mijn kind gekozen en in het huwelijk voor haar gezorgd en daar wil ik mee doorgaan. Alleen al de term bezoekregeling vind ik belachelijk en te passief. Vaders hebben het recht om voor hun kinderen te zorgen.'
Hij kwam iets naar voren uit zijn stoel en vroeg me om mijn eisenpakket op tafel te leggen. Zijn ogen glommen zoals alleen ogen van een strijdbare advocaat kunnen glimmen. 'Wat zijn Uw eisen?' 'Ik heb geen eisen', maakte ik hem duidelijk. 'Dat is niet van toepassing. Zowel mijn vrouw als ik hebben gelijkwaardig voor mijn dochter gezorgd. Ik vertrouw haar met het kind, dat is geen vraag, en ik wil haar ook het kind niet afnemen, maar zo te zien is het op dit moment niet mogelijk om een co-ouderschap aan te gaan. Dat zou ik wel het mooiste vinden.

Wat ik wil, is de voogdij over het kind vragen, in plaats van een bezoekregeling. Ik ben bereid om voor haar te zorgen en in mijn huis op te nemen. Dat wil ik tot uitdrukking brengen. Ik heb daarvoor de emotionele en praktische mogelijkheid. Maar mijn vraag is geen strijdmiddel, ik weet dat zij die mogelijkheden en wens óók heeft. De voogdij ligt wat mij betreft als een vrije keuze tussen ons. Als zij uiteindelijk de verzorging en voogdij krijgt toegewezen, is dat óók goed, daar heeft ze recht op.'
'Ik respecteer Uw wensen', zei mijn advocaat zacht en zakelijk. Hij begreep, geloof ik, niets van me en kon alleen maar denken in eisen.
'O ja, ik wil graag dat elke brief die u uit mijn naam verstuurt eerst laat lezen en onder geen enkele voorwaarde wil ik dat er brieven weggaan die het conflict versterken.' Hiermee hield ik de touwtjes van het proces in eigen handen en werd mijn advocaat adviseur en secretaris. Voorzichtig heeft hij me gewaarschuwd dat het ánders kon lopen dan ik wilde.
Het liep ook anders, want mijn wens tot verzorging en de vraag om de voogdij werd opgevat als een eis en riep bij de tegenpartij waarschijnlijk het gevoel op

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 58

06-12-2005 15:26:04

dat ik het kind wilde afnemen. De gevolgen die ik niet wenste, kwamen snel.
Een eerste stemverheffing aan de deur van mijn onwillige echtgenoot leidde tot dreigingen van haar advocaat met een straatverbod. (Later zou ik horen dat dit niet haar bedoeling was, maar een actie van zijn kant.)
Een lichte diarree van mijn dochter, na haar eerste en enige bezoek aan mij, leidde tot het intrekken van de tijdelijke bezoekregeling. Het kind zou niet tegen een bezoek aan de vader kunnen, stond er in advocatentaal in de brief die ik kreeg. Aan mijn verweer dat mijn dochter net wat te veel rijpe pruimen had gegeten (dat was de waarheid) werd geen geloof gehecht. Een brief van haar advocaat en een brief van haar huisarts raadden mijn vrouw inschakeling van een psychiater aan om mijn dochter te onderzoeken.
De voorlopige bezoekregeling was van de baan en een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming zat er aan te komen.

De kinderrechter had het gauw bekeken, de woordvoerder van de tegenpartij kreeg het eerst het woord. Enkele aantijgingen, insinuaties en onterechte suggesties over incest deden de rechter besluiten om een onderzoek door de Raad te laten instellen. Een weerwoord kreeg ik niet. De hamer van de gezagdrager was onverbiddelijk.
Mijn hart scheurde in tweeën en ik begon te leren dat vragen om vaderschap na echtscheiding een 'no winning game' is. De rechter had haast en de Raad voor de Kinderbescherming had het te druk, de medewerkster voor mijn zaak was op vakantie. Belangrijke zaken gingen voor en later werd de vrouw die mijn zaak behandelde, ziek.
'We hopen dat u begrip heeft voor onze moeilijke situatie.'
Het duurde maanden voordat ik de eerste uitnodiging van de maatschappelijk werkster kreeg. Al die tijd had ik geen contact met mijn dochter. Daarna duurde het nog weken voordat er schot in de zaak kwam.
Om de veertien dagen hield de Raad een gesprek, de ene keer met mij, dan met haar. Sneller kon niet, want 'we hebben het zo druk' en mijn bijna ex-echtgenote was er ook niet aan toe, zeiden ze.
De lente was veranderd in de zomer... Ik had het nodig om warmere regenkleding aan te schaffen en een warme trui tegen de kilte van de herfst.

Ik heb mijn dochter niet meer gezien. Soms wist ik dat ze op straat voorbijkwam als ze voorop het kinderzitje van haar moeder meefietste om boodschappen te doen. Dikke vrolijke winterkleren en warme mutsen onttrokken haar aan mijn blik. Ik keek de fiets altijd na, machteloos en vol vragen, maar met veel verlangen. Het huidige beeld van mijn kind begon te vervagen, maar oude herinneringen aan haar kirren en schaterlachen en hoe ik haar trots ronddroeg langs het kanaal in een draagdoek, werden scherper.

In de muffe geur van het gebouw van de Raad wende ik al een beetje aan de gesprekken om de veertien dagen. Ik wende aan het wachten.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 59 06-12-2005 15:26:04

'Mijnheer Smulders', sprak de maatschappelijk werkster van de Raad, met warme begrijpende stem. We gaan de goede kant uit. Uw vrouw begint mee te werken, maar ze wil nog geen rechtstreeks contact met u.'
'Kunt u haar niet gewoon oproepen? Heeft u dat gezag niet? Het moet toch sneller kunnen', probeerde ik tegen beter weten in.
Ze volgde haar eigen lijn. 'Ik heb het gevoel dat u en uw echtgenote nog steeds van elkaar houden en dat er maar een klein dingetje nodig is om de problemen op te lossen en jullie bij elkaar te brengen.'
Mijn tranen kwamen los. 'Ja, ik houd van haar, en ik weet dat zij van mij houdt, daar gaat het niet om; het zijn onze ideeën over het huwelijk die zo verschillend zijn.'
'Kunt u mij vertellen aan wie uw dochter het meest gehecht is? U heeft tenslotte allebei voor haar gezorgd', vervolgde ze haar vragen met net zo'n zachte stem als daarvoor.
Mijn antwoord kon maar één ding zijn: 'We houden allebei van het meisje, we zijn er allebei goed voor geweest, ik denk dat ze aan ons allebei gehecht is.'
'Nee, mijnheer Smulders, zeg nu eens aan wie ze het meest gehecht is.'
'Dat zég ik toch, aan ons allebei, wat is daar op tegen?'
'Nee, mijnheer Smulders.' Zij wilde per se horen aan wie mijn dochter het meest gehecht is.

Uiteindelijk, na een uur praten, heb ik me laten verleiden tot een uitspraak. 'Ik denk dat ze aan ons allebei even veel gehecht is, mijn vrouw speelde met haar en verzorgde haar en ik speelde met haar en verzorgde haar. Maar misschien speelde ik iets meer met haar: spelletjes op de bank, wild en hoog opgooien, kietelen en lachen. Ik denk dat ze een ietsje pietsje meer aan mij gehecht is, maar het kan net zo goed andersom zijn.'
Ik heb er spijt van dat ik deze uitspraak gedaan heb.
'Als dat zo is, dan is het belangrijk dat er eerst een hechtingsproces met uw vrouw en het kind op gang komt. Voorlopig kan er van een voorlopige bezoekregeling geen sprake zijn, in die zin zullen we de rechtbank informeren.' Ze geeft me een korte pauze om te slikken.
'En dan kunnen we nu het onderzoek naar de voogdijtoewijzing voortzetten. Ik stel voor dat over ongeveer een maand hier in dit kamertje, u, uw vrouw en uw dochtertje aanwezig zijn voor een eerste ontmoeting. Als dat goed gaat, dan kunnen we dat een aantal keren om de maand herhalen. Als dat goed gaat, dan gaat uw vrouw in een kamertje apart zitten en blijf ik bij de ontmoeting met uw dochter. Ook dit kunnen we een aantal keren doen, en als dat goed gaat dan mag u met uw dochter zelfstandig hier spelen, dan ga ik ook in het kamertje hiernaast zitten. Als dat goed gaat, dan mag u samen met het kind een blokje om de Raad heen lopen.'
Ik kijk door het raam naar buiten en zie dat nieuwe witte bloesems van de bomen beginnen te vallen. De zomer wordt heet.
'En als dat goed gaat, dan zullen we zien of er een omgangsregeling tot stand

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 60 06-12-2005 15:26:04

kan komen waarbij u bijvoorbeeld eens in de maand een zaterdagochtend het kind van huis haalt en weer op tijd terugbrengt. Wat vindt u ervan?'

Mijn emoties werden vlak omdat ik niet kon kiezen tussen woede, blinde agressie, bezorgdheid, verdriet en begrip. Ik voelde me als een verhaalfiguur uit een thriller die het in zijn eentje moet opnemen tegen de machtige staat, de rechter en zijn eigen advocaat. Vrienden vallen weg. Zowel ik en mijn dochter als mijn vrouw waren in mijn ogen slachtoffer van het huidige denken over scheiding en zorg voor kinderen. Een denken dat zelfs in ons binnenste diep verankerd zit en in sociale systemen te voorschijn komt. Maar het zijn ook de systemen die emoties veroorzaken.
Emotionele en psychische problemen die met echtscheiding en verlies samengaan, worden te lijf gegaan met de botte bijlen van vrouwe justitia. Beslissingen van de vrouw laten diepe emotionele sporen na en zijn zelden herstellend voor een kapotte relatie, integendeel. Vaders delven hier het onderspit, omdat emancipatie nog niet in het juridische machtssysteem is doorgedrongen.

'Kinderen horen bij de moeder en u moet begrijpen dat de Raad alleen maar ingeschakeld wordt als er echt iets mis is, we doen ons best voor u', is het excuus van de Raadmedewerkster.
'Er hoeft maar één klein dingetje te gebeuren om u weer bij elkaar te brengen', hoor ik haar weer zeggen.

De eerste confrontatie – want een ontmoeting is het niet – met mijn dochtertje en mijn ex-echtgenote op de Raad, heb ik ervaren als een vernedering. Wij werden in een klein kamertje gelaten met vier stoelen en wat speelgoed erin. Tegenover mij zat de maatschappelijk werkster, rechts mijn ex en links achter haar stoel observeerde mijn dochtertje mij, verlegen, onwennig, misschien bang. Ik voelde me onwennig en het leek me het beste om rustig te wachten tot het kind en ik contact konden gaan maken. Maar na vijf minuten pakte mijn ex het meisje op en beet me toe dat zij het kind beloofd had dat ik met haar ging spelen; dat deed ik niet, dus was de sessie over. Ze wandelde weg en mijn adem stokte.
Ik had in elk geval na anderhalf jaar mijn dochter en mijn ex-echtgenoot weer gezien. De maatschappelijk werkster verklaarde het gedrag: 'De moeder is er nog niet aan toe, u moet geduld hebben.' Ik voelde me moedeloos en gefrustreerd.
Ik besloot met deze langdurig uitziende procedure te stoppen. Ik geloofde niet dat dit tot echte omgang en verzorging van mijn dochter zou leiden, hooguit tot een magere bezoekregeling en het onvervulde verlangen intens met mijn kind om te gaan.
Voor mij was er maar één weg, en dat was om in rechtstreekse gesprekken met mijn ex tot een oplossing te komen. Maar het zag er niet naar uit dat zij daaraan toe was en daartoe aangezet kon worden door ons rechtssysteem; ik had dat te respecteren. Ik was bang dat een geforceerde bezoekregeling, die ik mis-

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 61 06-12-2005 15:26:05

schien had kunnen loskrijgen, alleen maar zou leiden tot kibbelen, beknibbelen en saboteren op de toegezegde bezoekuren. Ik was ook bang dat ik eraan moest voldoen om precies op tijd bij de voordeur aanwezig te zijn, en dat ik altijd te manipuleren was via mijn kind. Daarbij had ik geen zin in de aanwezigheid van de rechterlijke macht als voortdurende waakhond.
Ik vond ook dat ik mezelf niet als vader hoefde te bewijzen door het onmogelijke aan te gaan. Ik zag bij dat bezoek op de Raad dat ik nog steeds van mijn ex-vrouw hield, dat ik van mijn dochter hield en noch hen noch mezelf de pijn van een slepende strijd wilde aandoen. Ik besloot me terug te trekken en voorlopig mijn kind los te laten, in het volste vertrouwen dat later, hoeveel later wist ik niet, wij elkaar weer zouden ontmoeten.
Vader en dochter zijn immers niet te scheiden als hun weg verbonden is, dacht ik; hooguit zal een scheiding tijdelijk zijn, dacht ik, dat was de overtuiging waar ik kracht uit putte.

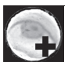
We zijn nu jaren verder en intussen is er veel gebeurd. Ik heb een korte tijd, toen mijn dochter 6 jaar was, contact met haar gehad en heb daar volop van genoten, het kind leek gelukkig, maar er kwamen nieuwe kinken in de kabel (lees conflicten en machtstrijd), waardoor de omgang tot een einde kwam. Die gebeurtenissen zijn voor mij verschrikkelijk geweest, maar voor dit deel van het verhaal niet zo relevant, en ik heb ze dan ook niet beschreven. Ik wilde het hebben over die eerste periode na de echtscheiding, waarin de kaarten nog geschud en gedeeld moesten worden en de jokers moesten vallen. Ik heb de jokers gekregen.
Mijn dochter is inmiddels een tiener, die eerstdaags naar de middelbare school gaat. Hoe het haar vergaat weet ik niet, heel af en toe zie ik haar voorbijfietsen. Zij ziet me niet of reageert niet, misschien weet ze niet eens meer hoe ik er uitzie of ze heeft domweg de afwijzingspatronen van haar moeder overgenomen. Soms hoor ik bij toeval dat het goed gaat of slecht. Thuis heb ik oude brieven liggen en cadeautjes die ik heb opgestuurd voor haar verjaardagen, waar ik niet naartoe kon gaan. Het pakpapier is vergeeld, maar de regels in volwassen handschrift met ‘Deze post is ongewenst’ en ‘Wil je ons niet meer lastigvallen, je kind is daar niet van gediend’ staan er nog helder op. Ze kwamen snel retour. Wat er in de pakjes zit, weet ik niet meer. Kinderboekjes? In mijn computer zitten kopieën van brieven en verhalen die ik voor haar heb geschreven. Het schrijven heeft mij geholpen om mijn gevoelens te verwerken en te accepteren dat ik een dochter heb en toch ook niet. Ik heb nog steeds het beeld van mijn kind in mijn hoofd van toen ze klein was, maar dat is ze niet meer. Ik heb ook nog de geuren en gevoelens van stoeien en knuffelen in mijn herinnering opgeslagen, maar dat zal er nooit meer zijn. Ik weet ook niet hoe het zal zijn als ze me ooit zal opzoeken. Wachten doe ik daar allang niet meer op en mijn verlangen daarnaar wil ik niet eens meer voelen, maar het is er wél.

Emiel Smulders

Boeddhistische filosofie of confronterende tactiek

Het besluit om de relatie met zijn dochter los te laten en niet de strijd aan te gaan, heeft te maken met de boeddhistische achtergrond van Emiel Smulders.
Hij koos ervoor 'los te laten', omdat gehechtheid aan het kind op de korte zowel als de lange duur veel pijn met zich zou meebrengen. Woede, frustratie en angst voeden de strijd om het kind en zouden volgens Emiel, hemzelf, zijn kind en ex-vrouw emotionele en spirituele schade toebrengen. Nadat er geen hoop meer voor hem was om 'vader' te kunnen zíjn, koos hij ervoor d.m.v. meditatie zichzelf te onderzoeken en te bevrijden van alle gehechtheid-aspecten rondom vaderschap, huwelijk en scheiding. Deze keuze heeft hem rust en vrede gegeven en hij hoopt dat dit enigszins een bijdrage geeft aan het levensgeluk van zijn dochter en zijn ex-vrouw.

Een tactiek van loslaten wordt aan vaders ook door gedragswetenschappers en door de communis opinio aanbevolen. Deze laatste adviezen hebben echter een strekking van verdringing. Dat is anders dan wat de boeddhisten bedoelen met 'loslaten'.
Vaders die gedwongen zijn hun kinderen te verdringen, kunnen een lopende tijdbom zijn. Verdringen kan een ernstig trauma veroorzaken en bij ontlading schade aan zichzelf of anderen geven, bijvoorbeeld moord of zelfdoding (zie ook blz. 101).

De tactiek die haaks lijkt te staan op de loslaten-filosofie, is die van strijdbaarheid en confrontatie. Het is meer vanuit deze filosofie dat ik op vaderdag 2005 het volgende zei:
'Soms kan het verstandig zijn een conflict met de andere ouder te laten stranden door er even niet aan mee te doen. In zijn algemeenheid moeten daar echter veel vraagtekens bij worden gezet. Het standpunt van wetenschappers als Ed Spruijt, die het advies geeft – ik citeer – "Ga desnoods door het stof", is een gevaarlijke verwarring van wijsheid en onderwerping. Dit soort onttrekken aan een conflict leidt ergo dikwijls tot verergering van het conflict. Dat leert ons de geschiedenis van menig conflict. Soms, heel soms, kan een tijdelijk eenzijdig vermijden van het conflict wijs zijn. Maar daar hebben we geen staat bij nodig die, juist dan, komt aanzetten met naamswijzigingsprocedures of alimentatieprocedures enz. Laat staan een dubbelzinnige feministische oproep aan vaders om meer te zorgen.'
In diepere betekenis lijken mij beide filosofieën niet met elkaar in tegenspraak. Er is zelfs wat voor te zeggen om wisselend vanuit beide standpunten eens naar de mogelijkheden te kijken.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 63

06-12-2005 15:26:05

Feniks op de Waalbrug - Yves

Geen brug te ver

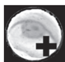
Alle namen, behalve die van Yves zelf, zijn geanonimiseerd. Zie ook de foto's op de kleurenpagina's.

'Als lood kleven mijn benen aan de treden van de steile trap. Of een zware kabel ze door de grond heen wil trekken in een diepe put. Ik val. Mijn parachute werkt verkeerd om. Ik kan niets meer doen. Niets helpt, zelfs mijn onschuld wordt tegen mij gebruikt, ik word met mijn eigen kinderen gechanteerd. Ik huil, verlamd, net als gisterenavond; ik kom niet naar boven.'

Nederland is beter

Yves is de vader van Annet en Marvaël, twee kinderen uit zijn huwelijk met Dolores. Sinds enkele maanden is het contact volledig verbroken. 'Ik heb mijn kinderen niets misdaan, ik ben er kapot van, mijn kinderen hebben mij nodig. Ik heb besloten het daar niet bij te laten.'
Bij deze gelegenheid zal Yves in grote lijnen de woekerende geschiedenis van zijn getergde vaderschap schetsen. In zijn huis hangen her en der foto's en werkstukken van zijn kinderen. In de hoek staat een gitaar, die herinnert aan de gitaarles die hij zijn zoon gaf.

Brokken door de strot

In 1987 schreef Frank Onnen het boek *En toen zaten we met de brokken.* Het gaat over persoonlijke ervaringen van Onnen als verstoten vader. Als ik met Yves over het boek praat, dat hij onlangs in huis had, blijkt hij het maar ten dele te hebben gelezen. Te zware kost voor vaders die slachtoffer zijn van telkens dezelfde manipulaties. Ik herken dat gevoel. Maar de machtigen van het verhaal, de moeders, lezen het boek wel degelijk. Rob van Altena (zie het interview met Rob, blz. 30) vond uitgerekend dat boek terug onder het kussen van zijn voormalige vrouw. Het slachtofferverhaal bleek als handleiding te fungeren om vaders buiten te sluiten. Dat zet aan het denken.

Gemist Vaderschap pag.1-64.indd 64

06-12-2005 15:26:06

Toorn, schilderij van Joep Zander geïnspireerd door het verhaal van Yves (zie blz. 64), *(olie op doek 120x100, 2005)*.

Spiderman Yves (F4J) wordt door de brandweer uit de Waalbrug gehaald (zie blz. 64).

Gemist Vaderschap pag.65-66 en 99-100.indd 65 06-12-2005 15:03:12

Boven, met de klok mee:
Spandoek op raadsvestiging Assen 1998 (zie blz. 108).
Blokkade van PvdA-kantoor in Amsterdam (zie blz. 125).
Herman Schiphorst staat de pers te woord voorafgaande aan de bezetting van de Raad Zutphen (zie blz. 81).
Batman op de IJsselbrug te Zutphen.
Ontsmettingsactie F4J bij rechtbank Arnhem.

Links werkstuk van Anaida (zie blz. 16).

Gemist Vaderschap pag.65-66 en 99-100.indd 66 06-12-2005 15:03:15

Yves was biologische boer in Frankrijk. Hij stond twee keer in de week op de markt en was actief in de nationale organisatie van biologische boeren. In 1990 werd hij verliefd op Dolores, een Nederlandse vrouw, die vervolgens naar Frankrijk verhuisde. Twee jaar later werd hun gezamenlijke, zeer gewenste dochter Annet thuis geboren. Yves wilde vóór de geboorte van het kind trouwen, omdat het familierecht in Frankrijk hem als ongetrouwde vader weinig rechten zou geven. Er hing al een vage, donkere, zwangere wolk over de relatie, ruzies liepen hoog op. Yves werd door zijn vrouw met een badtas vol flessen geslagen en ze dreigde naar Holland te gaan. Yves zorgde vaak voor zijn kind, terwijl Dolores de feministische theorie daarachter verkondigde.
Anderhalf jaar later werd Marvaël geboren. Omdat Dolores graag wilde verhuizen, probeerde Yves ander werk te vinden, maar Dolores wilde naar Nederland terug. Yves zag daarvan de voordelen in. Misschien kon hij er zijn huwelijk mee redden. En in Nederland zou hij, dacht hij, een sterkere rechtsbasis hebben als vader.

Nederland is niet beter

In Nederland nam Yves de volledige huishoudelijke en zorgtaken voor de kinderen op zich. Ondertussen dreigde Dolores driemaal per week: ‘Ik ga scheiden.’ Zes jaar lang combineerde Yves wijsheid en angst. Toen hij in april 1998 een keer erg ziek was en teruggetrokken op zolder sliep, vertelde zij weer dat ze wilde scheiden.

Met een breed gebaar, ‘pfoei’, een opluchting, gaf Yves aan dat hij óók aan scheiden toe was. In november kwam de rechtszitting en Yves geloofde nog steeds dat juist Nederland zó in elkaar zou zitten dat hij op fifty-fifty-basis de zorg voor zijn kinderen kon voortzetten.
‘Jij hebt de zorg en het huishouden nooit goed gedaan’, krijgt hij met een machosneer als argument tegen hem van haar te horen. Er bleef slechts een ‘ruime’ standaard-omgangsregeling (één weekend in de 14 dagen, plus alle woensdagmiddagen) over. ‘Ik dacht dat ik pech had met de rechter, maar mijn eerste advocaat was weinig strijdbaar’, zegt Yves daarover.
‘De moeder sprak, zo vertelden onze gemeenschappelijke vrienden, in het bijzijn van de kinderen slecht over mij. Daardoor vonden de kinderen het de eerste maanden moeilijk bij me te komen. Daar kreeg ik grijze haren van, ja letterlijk.’ Yves klapt een keer hard in zijn handen: ‘Ik stond voor de spiegel; voelde me gebroken; zag dat ik grijs geworden was.’

In het huwelijk was de verhouding met zijn kinderen prima, vooral als de moeder er niet bij was. Als ze er wél was, had iedereen in het gezin te maken met haar autoritaire uitvallen.
‘Zij gebruikte mij om de kinderen te straffen. Maar ik wilde niet meer in dienst van haar boos worden. Zelf ging ik op een normale toon met ze om. Nadat ik

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 67 06-12-2005 15:44:06

het huis uit was, kreeg Dolores snel achter elkaar een aantal wisselende relaties met even veel stiefvaderposities. Stiefvader P, twee jaar in charge, werd door Dolores aangestuurd om vaderschapstaken op zich te nemen. Hij was dienstbaar, net als ik.'

De rechter verzuimde een vakantieregeling op te leggen. Maar na wat geharrewar had Yves een prachtige, warme vakantie met de kinderen. 'In deze periodes waren de kinderen meer warm en open tegenover de buitenwereld en hadden veel meer vertrouwen in zichzelf, ze leerden ook veel meer op taal-, cultuur-, natuur- en sportgebied. Ze bloeiden op. Vaak vroegen mensen om mij heen advies aan mij hoe ze met hun kinderen ook zo'n stralende relatie konden bereiken.'

Maar Dolores probeert zijn zorgend vaderschap buiten werking te stellen. Yves accepteert veel van haar vernederingen en verstoringen van het vaderschap. Hij buigt zijn hoofd diep onder zijn arm door om mij duidelijk te maken hoe diep hij uit een wijsheid die langzamerhand op onderwerping ging lijken, bereid was te bukken. In een gesprek met zijn dochter in de vakantie ontdekt Yves dat Annet ernstige problemen op school heeft en dat ze niet naar school wil. Vanaf dat moment probeert hij haar te motiveren en bij te scholen. Hij organiseert een gesprek met de juf. Dolores probeert dat te blokkeren en zet inmiddels de zoveelste stiefvader aan de kant. Na vier dagen kwam Constant in het vizier. In bed eigenlijk. Dolores was direct zwanger en ging trouwen. Ze verhuizen naar Nijmegen en de kinderen veranderen van school.

Begin februari lukt het Yves uiteindelijk een oudergesprek met de juf van de kinderen te krijgen. Daar hoort Yves dat Marvaël een flinke achterstand heeft. Niet geconcentreerd, dyslexie, gebrekkige ruimtelijke oriëntatie. Dolores had altijd gezegd dat op school alles goed ging.

De juf van school is heel blij met een fiks plan van aanpak dat Yves opstelt om de schoolproblemen van Marvaël te lijf te gaan. Maar tot grote schrik van juf en Yves komt Marvaël de komende woensdag niet naar Yves, en ook ineens niet meer naar school; en de week erna, de laatste vóór de vakantie, geen van beide kinderen. Na de vakantie bleken ze op een andere school te zitten, in een andere stad.

In mei 2003 komt de zaak weer voor de rechter, waar het idee van bemiddeling ter zitting strandt omdat er geen geschikte Raadsmedewerker ter beschikking is (iedereen was in retraite). Na een maand uitstel (toen viel het niet meer onder de regeling *bemiddeling ter zitting)* kan de Raad ook weer tijd vrijmaken, maar komt Dolores niet opdagen.

'Op een gegeven moment voelde ik het gebeuren: mijn kinderen zou ik voor het laatst zien. Na een prachtig weekend in juni met een repetitie voor een toneelstuk met de kinderen waarin ik me op een top vader voelde, besefte ik ineens met wat voor arrogantie ik te maken had. Ik moest de kinderen uitleggen wat het gevaar was: ze gaan jullie waarschijnlijk van me weghouden; maar ik zal jullie altijd weer terugvinden. De kinderen knikten. Ze waren niet verbaasd. Als

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 68 06-12-2005 15:44:06

je terug wilt, moet je het vragen. Misschien gaan ze verhalen vertellen die niet waar zijn; die moet je niet geloven.'

Geweld

Op 27 juni van dat jaar komt Yves met een verzwikte enkel bij het huis waar zijn kinderen wonen, om ze op te halen; ze gaan op zondag samen met papa, zijn vriendin en buurvrouw M. en haar drie kinderen toneel spelen voor het jaarlijkse open podium van de wijkvereniging. De moeder ligt in het ziekenhuis met hoge bloeddruk.
Constant en de kinderen doen niet open. Yves heeft het gevoel dat Constant gewoon geen antwoord wil geven. Yves ziet hun buurvrouw bij een schoolfeest vlak bij. Zij belt Constant op op zijn mobiel. Hij zegt nog in het ziekenhuis te zijn. Vijf minuten later komt Yves terug voor de woning om daar op hen te wachten (het ziekenhuis staat tien minuten daar vandaan). Na een paar minuten belt Yves toch maar aan. Ze zijn er wel, vreemd. Dit keer gaat de deur open. Vervolgens provoceert Constant een woordenwisseling. 'Doe dat niet als de kinderen erbij zijn', zegt Yves. De kinderen horen dit op de achtergrond. Yves wordt van alles en nog wat beschuldigd. Yves leunt tegen de muur naast de deur om zijn verzwikte voet wat te ontzien. 'Blijf van mijn huis af.' Zijn arm wordt van de muur weggeslagen en die raakt daardoor zelf Constant. 'Zie eens hoe agressief je bent; jij krijgt je kinderen niet te zien', zegt Constant. Hij gooit de deur dicht, maar Yves zet een voet tussen de deur. Hij duwt de deur open en daarmee duwt hij ook tegen Constant. Hij zegt dat hij dit niet zal accepteren. Constant schreeuwt alsof hij vermoord wordt. Hij belt 112 met zijn mobiel. De kinderen zijn in een soort shocktoestand. Ze willen mee, maar ook weer niet; ze twijfelen als Constant hen probeert tegen te houden. 'Kom kinderen, we moeten nog repeteren voor de voorstelling.' Constant verhindert Marvaël mee te gaan. 'Maaaah mmma' zijn de enige woorden die de kinderen er uitkrijgen. 'Oh mijn god', zegt de buurvrouw boos. Buurvrouw trekt aan Marvaël. Yves durft niet terug te trekken. Marvaël moet huilen. Annet wordt ook flink bij de hand gepakt door de buurvrouw. De kinderen gaan in tranen weg. De deur dicht gaat letterlijk en figuurlijk dicht. 'Je zult ze nooit meer zien', zegt Constant.
De politie komt en die besluit de kinderen aan de buurvrouw over te dragen, omdat de moeder in het ziekenhuis is. Niet aan de vader, die toch een omgangsregeling heeft. De politie constateert geen kwetsuren. Constant beweert dat Yves hem in elkaar geslagen heeft en geschopt. Annet vertelt hetzelfde verhaal als haar vader.
Na dit incident zijn de kinderen weer drie weken niet op school. Dolores dramatiseert het gebeuren, zegt bang te zijn voor ontvoering door Yves. Ook na de vakantie gaan ze een paar weken niet naar school. De leerplichtambtenaar, door Yves ingelicht, is met geen stok te bewegen tot actie.
Constant doet aangifte van mishandeling en bezoekt daartoe ook een arts. Er

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 69 06-12-2005 15:44:06

wordt geen kwetsuur vastgesteld, maar wel wordt zonder aanleiding gesproken over slagen op het hoofd en toetakeling, en zelfs over mogelijk geheugenverlies (sic!). In een studioverhoor bij de politie, twee maanden later, worden de beide kinderen over het incident ondervraagd. Ze doen daar veel tegenstrijdige verklaringen, waaruit de indruk ontstaat dat Constant en mogelijk Dolores veel moeite hebben gedaan om twee gebeurtenissen door elkaar te halen. Blijkbaar heeft Constant een incident gespeeld waarin hij op de grond valt. De kinderen ontdekken Constant en krijgen daarna te horen dat Yves dit zou hebben gedaan en daarna zou zijn afgetaaid. Hun eigen vader ('biologische vader' noemen ze hem) hebben ze niet meer gesproken.
Van de strafrechter krijgt Yves, negen maanden later, tot zijn verbazing een week voorwaardelijk voor duwen (eenvoudige mishandeling), om 'rust' in de tent te brengen, meldt de rechter. Terwijl de officier van justitie en de rechter toch bereid waren aan te nemen dat de aangifte van Constant voornamelijk niet waar was (het schoppen en trappen). Op aanraden van zijn toenmalige advocaat trekt Yves zijn beroep in. Deze advocaat beweert namelijk dat er anders geen proces-verbaal van de zitting op korte termijn zou kunnen worden geproduceerd. Merkwaardig, want een hoger beroep is immers een concrete aanleiding voor een rechtbank om snel een proces-verbaal te produceren. Anders wordt dat dikwijls niet eens gedaan. En precies... Yves zakt onderuit: 'Uiteindelijk kwam er geen PV.'
De kinderrechter vindt dat Yves een aardige brief aan zijn kinderen zou moeten schrijven. Mondeling, maar niet schriftelijk, voegde zijn advocaat daaraan toe dat de rechter een excuusbrief verwacht. Voor iets wat hij niet had gedaan! Exuses, dat had Dolores ook al eens gevraagd met het stopzetten van de omgangsregeling als stok achter de deur. 'Mijn toenmalige advocaat vond ook dat ik een excuusbrief moest gaan schrijven, ook als deze niet op waarheid zou berusten.' Tot bemiddeling is het nooit gekomen. Op 9-12-2004 werd de omgangsregeling formeel door de rechtbank beëindigd. Hiertegen is beroep aangetekend.

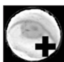
Op de nek bij Salomon

Ik zie de rechtbank van boven uit de lucht. Ik land aan mijn parachute op het beeld voor de ingang van het Arnhemse gerechtsgebouw, waar ooit een restje parachutisten het bruggenhoofd voor de 'brug te ver' probeerde te verdedigen. Mijn parachute blijft haken aan de opgeheven arm van Salomon. Ik klim op zijn nek. Het beeld gaat over het Salomons-oordeel. Rechter Salomon weigert toe te zien hoe een kind in tweeën wordt gescheurd. Maar de echte rechters in dit gebouw doen precies het omgekeerde: ze laten elk kind stuk voor stuk voor hun ogen uit elkaar rijten.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 70 06-12-2005 15:44:06

Salomon

De correspondentie van de weduwe van kunstenaar André Schaller maakte mij er in 1998 op opmerkzaam dat de kunstenaar er ontevreden over was dat het beeld van het Salomons-oordeel, na eerst een tijd op de binnenplaats te hebben gestaan, op zo'n grote hoogte (5,5 meter) ver van de ingang stond. In het boek *Ouderverstoting in de Nederlandse context* sneerde ik naar de rechtbank Arnhem dat dit beeld zowel letterlijk als figuurlijk uit zicht was; uit het zicht, uit het hart. Tot mijn verbazing ontdekte ik onlangs dat het beeld inmiddels een paar meter was gedaald en precies in het zicht bij de hoofdingang van de rechtbank staat. De rechtbank: 'Hiermee wordt naar onze mening volledig voldaan aan het idee om het Salomonsoordeel een prominentere en directe relatie met het Paleis van Justitie te geven.'

De essentie van de moraal van het Salomons-oordeel is dat kinderen geen bezit zijn en dat rechters naar die wijsheid zouden moeten oordelen.
Zie ook joep.nl.nu/salomon.htm

Solidariteit en actie

Na jarenlang bukken besluit ik het anders aan te pakken. Aanpassen helpt niet. Ik had geprobeerd te voorkomen dat mijn kinderen tussen wal en schip zouden komen en niet hun ouders zouden kwijtraken. Ik deed dat met overtuiging en met liefde. Maar dit systeem misbruikt die wijsheid alleen maar. Ze grepen mijn wijsheid aan om mij uit te sluiten.

'Als in september 2004 het artikel 'Verstoten Vaders' in *Vrij Nederland* staat, begrijp ik dat er een nieuwe groeiende en actieve vaderbeweging is. Fathers for Justice heeft een afdeling in Nederland opgericht. De bevrijding uit de discriminatie en de onrechtvaardige behandeling komt overwaaien. De grondvesten en de grondmerken van deze maatschappij: de bruggen, kastelen en gerechtsgebouwen zullen sidderen. Ik kan niet meteen vechten, het duurt maanden voordat ik de goede instelling heb. Uiteindelijk besluit ik de leiding op me te nemen van de regio Oost van F4J Nederland.'
Met het leiderschap van een regio van F4J wil Yves mensen ertoe aansporen in actie te komen. Het kan een einde maken aan de afstomping en de negatieve conditionering waarin veel vaders gevangen zitten. Bij de eerste regiobijeenkomst die ik meemaakte, voelde ik al het verschil: de gezamenlijkheid, de solidariteit. 'Je moet je gevoel weer kloten geven. Daarmee kunnen ook de zachte gevoelens weer een weg naar boven zoeken en als een bloem ontluiken.' Bij dit laatste maakt Yves een beweging met een vuist vanuit zijn buik die vervolgens iets boven zijn navel opengaat.
Yves: 'Mannen zijn al miljoenen jaren gewend hun vrouw en kroost tegen de

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 71 06-12-2005 15:44:07

buitenwereld te verdedigen. Op een aanval van binnenuit waren we niet berekend. Een aanval met recht en democratische mist omkleed. Daarom is het erg moeilijk om in actie te komen. Nog moeilijker is het om niet de bewapening en angst op te voeren. Dit vergt veel, dikwijls te veel van vaders, die dan liever afhaken. Het gaat om een strijd die de kern van de menselijke waarde en mogelijkheden raakt. Vechten met vreedzame en ludieke middelen. Ook voor alle ouders die aan de kant staan.'

Vechten en leven

'We moeten het beste van twee wegen combineren.
Er zijn mensen die de droefenis van deze onrechtvaardigheid willen vergeten en ze bouwen een ander gezin om te proberen hun andere kinderen te vergeten. Ze willen niet (meer) vechten.
Er zijn mensen die door deze onrechtwaardigheid zó diep zijn geraakt en gekwetst dat ze echt depressief worden en geen energie hebben om te vechten. De gedachten over hun kinderen die ze zo erg missen, verlammen ze. Vaak gaan ze failliet of verliezen ze hun baan.
Er is een andere groep, de potentiële activisten van F4J.

Ik vertel deze leden het volgende:
'Vergeet nooit je kinderen en doe alles voor ze wat redelijk is en doel treft. Bundel je energie met andere lotgenoten zodat we samen sterk zijn en onze boodschap luid klinkt. Alle tijd, geld en energie die je aan je kinderen zou besteden als ze nog bij je zouden zijn, steek het in de strijd tegen deze onrechtvaardigheid. Als je in het midden van je activiteiten, of in het midden van de nacht wordt gebeld voor actie, doe dat maar op dezelfde manier als wanneer je kind ziek was. Alleen op dat moment zul je je een mens voelen die rechtop en trots kan lopen in het leven, zonder spijt, want je doet wat het neemt, je bent dan oprecht.
Met de rest van je tijd bouw je een mooi en nieuw leven, doe je je best om gelukkig te zijn. Ga naar een goede therapeute als het nodig is, ontmoet een nieuwe partner, durf weer te gaan vrijen, ga uit met vrienden, maak feest. Wees opnieuw creatief en ondernemend. Dat heeft een sterke aantrekkingskracht op je kind. Ook zonder daadwerkelijke toegang tot elkaar blijf je zo op subtiel niveau heel sterk verbonden met je kinderen.
Als je structureel gelukkig bent (buiten de onmisbare buien tranen van liefde/verdriet over het kind dat je mist) zal jouw kind ook beter gesteund worden via deze subtiele band. En wanneer we de strijd voorgoed gaan winnen, zullen onze kinderen bij ons terugkomen. Maar we hebben ze niets te bieden als we zombies zijn geworden. Ondanks alles samen strijden en gelukkig worden. Ook feest maken. Dat is de weg naar de overwinning!'

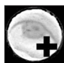
Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 72 06-12-2005 15:44:07

Als je die strijd goed weet te voeren, de machteloosheid doorbreekt, roept dat, merk ik, alom bewondering op. Uiteindelijk zijn er zó veel mensen betrokken. Wie is niet ouder, kind, grootouder in zo'n situatie?

Rechtbank oordeelt al vóór de zitting

In 1994 was ik raadsman voor een vader in de rechtbank te Arnhem. In die hoedanigheid kreeg ik per fax van de griffier een kladverslag van een zitting toegestuurd.

Tot mijn verbazing ontdekte ik dat op de griffie van deze rechtbank wordt gewerkt met een formulier dat voorgedrukt vermeldt dat de moeder de voogdij krijgt. Ik was stomverbaasd dat ik het bewijs van deze maatschappelijke bevooroordeling nu kreeg van de rechtbank zelf.

Nadat *de Volkskrant* aandacht had geschonken aan dit fenomeen, dacht ik dat de rechtbank wel excuses zou maken en het formulier uit de roulatie zou nemen. Jaren later, in een gesprek met één van de vice-presidenten van die rechtbank, bleek me dat ze van niets wisten. Nog even later meldde de president zelf dat het formulier inmiddels uit de roulatie was. Een excuus kon er niet af, ergo het zou allemaal geen kwaad hebben gekund. Reden om aan te nemen dat de praktijk daar nog niet is veranderd. De Commissie Gelijke Behandeling vond het boven haar macht reiken om een rechtbank aan te pakken, al vertelden ze dat anders.

Later ontdekte ik een, op vergelijkbare manier discriminerend, formulier op de rechtbank Zwolle. Ook in Antwerpen, vernam ik later, werd ooit zo'n formulier ontdekt. Diverse mondelinge recente uitspraken van rechters, zelfs op t.v., bevestigen dat deze praktijk van bevooroordeling niet is veranderd. Moeders zijn meer nodig dan vaders, bleek uit een recente uitspraak van 's lands bekendste kinderrechter, Quick-Schuijt (zie blz. 22).

De regio Oost, hofressort Arnhem, is niet de makkelijkste. Zo staat de rechtbank Arnhem bekend om zijn vader-onvriendelijk beleid, zoals destijds bleek uit hun vooringevulde formulieren waarin moeders bij voorbaat de zorg en het gezag kregen toegewezen. Wij bestaan kort, maar zijn de sterkste regio. Dat was in de tijd van de regio Oost van Dwaze Vaders óók al zo. Inmiddels is er al een zevental maandelijkse regiobijeenkomsten geweest. Een open deur waar mensen kunnen komen, en de plek waar we acties kunnen voorbereiden. Mensen worden gemotiveerd, maar de actievelingen laten een peloton passieve achterban achter zich liggen. Die kloof moet worden overbrugd. We hebben inmiddels twee keer de rechtbank Arnhem en twee bruggen bestormd en we zijn vaak in de media geweest. De diepgang in de motivatie van de leden die echt actief zijn, is enorm; het is voor deze mensen van levensbelang om dit te kunnen doen. Het neemt ook míjn leven in beslag.

Er moet nog het nodige gebeuren in de vaderbeweging en ook binnen F4J. Zo kan de internetverslaggeving nog beter. Die moet live. Als mensen in de filemel-

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 73

06-12-2005 15:44:07

dingen horen dat er een brug is bezet door een spiderman, moeten ze meteen begrijpen dat er méér informatie en achtergrond is op onze website, en dat ze daar kunnen volgen wat er gebeurt.

Een brug slaan

Vaak fiets ik van Arnhem Zuid over de Rijnbrug naar het centrum van Arnhem. Hier speelde zich de slag af die is verfilmd in 'Een brug te ver'. Het lijkt me een ideale brug om als Spiderman in omhoog te klimmen. Het is ook de brug tussen mij en de rechtbank, die net aan de overkant staat. Maar bij nadere inspectie valt hij af, de elektrische bekabeling van de trolleybus vormt een te groot risico bij een beklimming. Uiteindelijk kies ik voor de brug naar Nijmegen. Op 3 mei kon het eindelijk. Op mijn kalender kwam de verjaardag van Annet er stormenderhand aan, en ik vroeg me af wat ik mijn dochter, aan de andere kant van die brug, zou kunnen geven. F4J steekt gelijk in. De koningin bracht een bezoek aan het oorlogskerkhof in Groesbeek, de nationale en internationale media moesten in de buurt zijn. Ik ging oefenen met klimmen.
Er waren mij al drie andere superheldenklimmers voorgegaan. Zij hebben de moed gegeven om in Nederland acties te starten. Het is niet meer alleen een gedachte; je moet het dóén. Het gaat gebeuren. Het vraagt moed. Die lijn, het is een levenslijn, een pijl met richting. Conditionering weerhoudt anderen ervan in actie te komen. Ik had mij eerst hersteld door stikkers plakken, folders uitdelen, plannen maken, vergadering bijwonen; de waarheid onder ogen zien, interviews geven. Ik groei in mijn rol en in mijn kracht. Dan ben ik in staat mijn vleugels te laten groeien.

Yves klaar in klimuitrusting

Ik heb alles klaar: de klimgordel, karabiners. Half vijf op. Landelijk F4J-coördinator Andy is de hele nacht bezig geweest de spandoeken te maken. Het is in één ruk naar boven. Klimschoenen aan, plasfles mee. Gezekerd met gordel. De touwen zijn te kort, daardoor valt het uitvouwen van het spandoek wat tegen. De dikke mist is bij deze vertraging wel een aanzienlijk voordeel. Ladders en hoger. Word ik wel gezien vanaf de grond? Bij de gedachte aan mijn kinderen moet ik huilen. Na anderhalf uur komt er een politieauto, de oranje markering priemt door de mist. Ze zetten de weg af en er ontstaat een erg lange file. De filemelding op de radio maakt dat het bericht van mijn actie overal goed doordringt. Boven op de brug dringt het bij mij goed door dat mijn kinderen aan die andere kant van de brug wonen. De strijd om de brug, voor de verbinding met mijn kinderen. Ik sta er bovenop,

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 74 06-12-2005 15:44:08

ik speel Spiderman en sla mijn vleugels uit als een feniks. Naar boven. Ik loop de boog af. ik heb het gedaan, de top gehaald. Ik vecht voor mijn kinderen en voor alle kinderen. 'Spiderman zegt: kom op Nederland, word wakker, steun ons tegen dit onrecht.' Als een held, een ster, een prediker word ik na drie uur naar beneden gehaald met een brandweerauto. Mijn masker nog op. Beneden staat de tv.

Yves wordt gearresteerd en afgevoerd

Zonder boeien wordt Yves afgevoerd naar het politiebureau. Hij beschouwt zichzelf als politiek gevangene. De hulpofficier van justitie vindt dat ook en wil hem daarom met veel respect behandelen. Hij vindt ook dat vaders oneerlijk behandeld worden, maar: 'Ik moet mijn plicht doen en dat is beter voor jullie ook.' Yves moet vóórkomen. Hij ziet dat als een politiek proces. Het wordt een kans om het hele verhaal eens grondig uit de doeken te doen.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 75 06-12-2005 15:44:08

De Buddleja staat in bloei - Karel

Onderstaand interview is geanonimiseerd op verzoek van de geïnterviewde.

De Buddleja bloeit. Oranjerood gekleurde vlinders fladderen en dansen om de vlinderstruik heen. Karel is echter ver van zijn Buddleja opgesloten in de gevangenis. Een verouderde gevangenis, met sombere afbladderende kleuren op de muren. Hij loopt heen en weer tussen zijn bed en de grijze stalen kast en kan alleen maar aan vrijheid denken. Het kleine getraliede venster laat nauwelijks licht toe. De veranderende schaduwen op de muur geven het verloop van de dag aan. Zijn grootste vertier bestaat uit de wandeling over de binnenplaats. Twee passen voor hem loopt een junkie die veroordeeld is voor beroving, achter hem een moordenaar. Hij zelf is opgesloten omdat hij verlangt naar zijn kinderen.

De Buddleja staat weer in bloei. De straf van Karel zit erop. Ogenschijnlijk zijn het dezelfde vlinders die om de struik fladderen. Ik praat met Karel over zijn huwelijk en zijn kinderen, die hij van zijn ex-echtgenote en van de rechter niet meer mag zien. Hij praat over het straatverbod dat hij als represaillemaatregel opgelegd kreeg en die hij wel 'moest' overtreden, en over zijn tijd in de gevangenis.

Karel heeft drie kinderen, twee jongens die nu 13 en 16 jaar zijn en een dochter die inmiddels 10 jaar is. Legaal heeft hij ze al vijf jaar niet meer gezien. Illegaal zag hij ze af en toe door het struikgewas bij het schoolplein.
'Als ik terugkijk op mijn huwelijk zie ik best wel dat er veel niet klopte. Ik was bang voor mijn vrouw en zij voor mij. We waren niet in staat om onze gevoelens naar elkaar te uiten. Ik wilde haar niet kwetsen en geen ruzie maken. Materieel hadden we het goed, maar emotioneel kwamen we tekort. De liefde was weg en seks was een sleur geworden. Eigenlijk had ik duidelijker moeten zijn en meer mijn verlangens moeten laten merken. Ik had geen waardering meer voor haar en zij niet voor mij. Ik negeerde haar verlangen naar aandacht.'

Karel wijst op de rondingen van het raam in de zelfgebouwde garage. Kijk, dat was haar idee, toen had ik er geen waardering voor, maar nu vind ik het mooi. Dat bedoel ik maar. Als ik haar zou kunnen ontmoeten, zou mijn eerste vraag zijn: hoe gaat het met je? Ik zou zeggen dat we hulp moeten zoeken. Nu is mijn leven verwoest, ik ben onrustig, zenuwachtig, en zonder mijn kinderen is de zin van mijn bestaan weg.
Het rechtssysteem heeft de zaken alleen maar erger gemaakt. Daar hoef je in geval van echtscheiding geen hulp van te verwachten. De houding van advocaten en rechters versterkt bewust of onbewust de machtspositie die moeders

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 76 06-12-2005 15:44:09

hebben. Mij is elke invloed ontnomen. Vrouwen hebben geen belang bij hulp, omdat hun eisen ingewilligd worden.
In mijn ogen was de echtscheiding onverwacht. Ik kwam terug van een sollicitatiegesprek en bij de deur overhandigde de postbode me een brief van haar advocaat. Ze had de echtscheiding ingezet en ik moest onmiddellijk de deur uit. Verdwaasd en overrompeld heb ik dat ook gedaan en ben ik naar haar ouders gegaan. Haar vader intimideerde me, hij dreigde tegen me dat ik snel over de 'bühne' moest gaan, "anders blazen we een ander fluitje". Ik was nergens meer, ik was van mijn stuk en op maandag ben ik vertrokken. Ik weet wel, toen was ik eigenwijs en hardhorend, maar ze had me wakker moeten schudden, met de haren er bij moeten slepen en me niet op straat moeten zetten.

Ik miste mijn gezin en voelde me minder dan een asielzoeker. Voor mannen als ik is er niets. Na een tijdje kwam er een omgangsregeling voor de kinderen: een weekend per twee weken. Die regeling heeft vier keer gewerkt, maar daarna wilde mijn oudste zoon niet meer mee. Mijn vrouw zei dat mijn dochter begon te bedplassen en mijn zoon te stotteren. Ze gaf mij er de schuld van. Ze is naar de Raad voor de Kinderbescherming gegaan en de bezoekregeling is door de rechter gestopt.
Voor mij was het onverteerbaar om de kinderen niet meer te zien. Ik ben ook van mening dat haar negatieve houding op de kinderen is overgeslagen. De kinderen werden bang voor me gemaakt en begonnen mij af te wijzen. Ik heb niets gedaan wat ze zo bang zou kunnen maken, dat weet ik zeker.
Ik had de behoefte om verbondenheid met mijn gezin te voelen. Eerst begon ik met briefjes door de brievenbus te stoppen. Hierin schreef ik dat ik de kinderen wilde zien en dat ik wilde praten. Ik belde bij het huis aan en liep achterom door de tuin om even naar binnen te kijken. Op een keer was mijn vrouw naar de overburen gevlucht en belde de politie, die me meenam naar het bureau. Natuurlijk werden de kinderen daardoor nog banger voor mij en misschien werden ze er in de straat wel door nagewezen.

Toen werd de bezoekregeling volledig stopgezet, maar enige tijd later kwam er weer een proefomgang van een dag in de maand. Bij de Raad hadden we een nabespreking. Dat gesprek ging niet goed. Ik heb mijn vrouw vernietigend aangekeken. Mijn ex-echtgenote liep weg en ik schreeuwde vanuit machteloosheid dat ze een klerewijf was. Daarop besloot de Raadsmedewerkster dat alle omgang gestopt moest worden. Haar rapportage was vernietigend.
In het rapport van de Raad staan onwaarheden. Dat kon en mocht ik niet veranderen. Maar er stonden ook verkeerde data, die, zo bleek later, wel veranderd waren. Die leugens waren om mij zwart te maken.
De angstgevoelens van mijn vrouw werden leugens in het rapport. In het rapport vertelt mijn zoon: "...Hij heeft een keer de hele dag op de deur staan bonzen, op de deur zaten zeven sloten. Wij zaten de hele dag in de zenuwen, net zolang tot mijn moeder de politie belde." Zo was het niet gegaan, maar ik voelde

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 77 06-12-2005 15:44:09

me eenzaam en zocht de nabijheid van mijn huis en mijn gezin op. Ik keek door de afscheiding van de tuin naar mijn kinderen. Dat vonden zij lastigvallen.

De drang om mijn kinderen te zien en met ze te praten was erg groot. Ik wachtte ze op. Mijn zoon heb ik in de supermarkt aangesproken. Mijn dochter vluchtte een telefooncel in toen ik naar haar toe liep. In het Raadsrapport staat: "...Het meisje leefde nog in een kleuterwereld en het is te merken bij haar dat fantasie en werkelijkheid door elkaar heen lopen. Ze droomt in een nachtmerrie vaak van een gordijn, waar hij achter te voorschijn komt."

Ik ging steeds vaker naar het huis. Stuurde een bos bloemen en hing cadeautjes aan de deur. Ik schakelde een detective in om meer te weten en ging steeds vaker langs en om het huis. Ik ben op die manier hinderlijk geworden, maar agressief ben ik nooit geweest. In het Raadsrapport vertelt zijn zoon aan de maatschappelijk werkster: "Toen we in de Steenstraat woonden klom mijn vader over de poort en viel binnen; greep mijn moeder naar de keel (heeft mijn broertje gezien); hij gooide mijn oma in de badkuip en heeft een keer mijn zusje door het huis gesleurd. Zij heeft dat later aan mij verteld, ik was er niet bij."

'Het zijn hun verhalen', zegt Karel. 'Ik ben zeker hinderlijker geworden, in hun ervaring dan. Misschien ben ik wel tien keer door de politie weggehaald. Daarna kwam het straatverbod dat in kort geding tegen mij geëist was. Aan dat straatverbod kon ik me niet houden. Bij verstek veroordeelde de rechtbank mij tot 30 dagen gijzeling. Dat is de prijs die ik moest betalen voor het zien van mijn kinderen.
'S Morgens vroeg ben ik aan de deur opgepakt door een deurwaarder en een agent. Ze kwamen met een gewone auto die geen opzien baarde. Op de gemeentegrens met Almelo werd ik overgedragen in een andere auto. Een andere deurwaarder en agent hebben me bij de gevangenis afgeleverd. De poort ging achter me dicht. Mijn persoonlijke spullen moest ik inleveren, zodat ik geen dingen had om mezelf iets aan te doen. Dat was maar goed ook, want ik was depressief en kapot.

De gevangenis in Almelo is oud, vies en vervuild. Ik kreeg een cel die onmiddellijk achter me met een klap op slot ging. Ik zag oude gordijnen, spinnenwebben en muren met afbladderende verf. De muren waren volgeklad door eerdere bewoners. Er stond ook een stalen kast, een urinaal en een po. Warm eten werd in gamellen opgediend en overal om me heen was lawaai van de andere gevangenen. In de ochtenden mochten we een rondje lopen op de binnenplaats, waar ik gesprekken had met een man die een moord begaan had. Er waren veel junks die drugs gebruikten en verhandelden. "Ik hoor hier niet, ik ben geen misdadiger, ik wil alleen mijn kinderen," schreeuwde ik tegen mezelf.
Door mijn hoofd speelde almaar de gedachte; wat moeten mijn kinderen wel niet denken van een vader die in de gevangenis zit? Ik voelde me klein, machteloos

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 78

06-12-2005 15:44:09

en barstte van ingehouden woede. De macht van de bewakers was enorm. Ze zijn autoritair en hebben de sleutels. Ik moest oppassen niet af te glijden. Je hebt niemand om mee te praten en dan is het makkelijk de verkeerde vrienden in vertrouwen te nemen. In gedachten hield ik me aan mijn kinderen vast, ik schreef ze vanuit de gevangenis brieven.
Binnen de gevangenis was er niet veel aandacht voor me. Een aantal gesprekken met een humanistische raadsvrouw kon me ook niet helpen. Gelukkig heb ik veel steun van andere Dwaze Vaders gehad, die me kaarten en brieven stuurden.

Ik heb niets geleerd van dat verblijf in de gevangenis. Ik verlang nog net zo veel naar mijn kinderen en doe er alles aan om ze weer te zien. Ook heb ik weer een detective ingeschakeld om achter hun adres te komen. Dat moet wel, want ik ben nog steeds onrustig als ik niet weet waar mijn kinderen zijn. Vorig jaar heb ik weer contact met de kinderen gezocht. Op straat en bij de school. Ik heb ook weer cadeautjes aan de deur gehangen. Ze zijn bang voor me. Dat heeft zij ze aangepraat.

Toen ik de cadeautjes aan de deur heb gehangen, maakte mijn ex vanaf het balkon een foto. Ze belde de politie en de volgende dag stond er een artikel in de krant over een ex-man die de deur intrapt. Dat heb ik nooit gedaan.
Er kwam weer een rechtszaak en ik kreeg een stadverbod. Daar heb ik me aan gehouden. Inmiddels is dat stadverbod opgeheven. Van de opsluiting heb ik in elk geval geleerd dat loslaten pijnlijk is. Maar ik kan mijn kinderen niet loslaten en zal blijven proberen om contact met ze te krijgen.'

Karel diende weer een verzoek voor een omgangsregeling in en ditmaal schaarde de Raad voor de Kinderbescherming zich aan zijn zijde. De Raad adviseerde de rechtbank om de moeder gedwongen hulpverlening te geven en onderzoek van de kinderen op te leggen of tot een ondertoezichtstelling over te gaan.

Maar de rechter nam een andere beslissing na een brief van Karels zoon:
"Met grote teleurstelling hebben wij het bericht ontvangen dat er waarschijnlijk weer een onderzoek dient te worden ingesteld. 6 Jaar geleden was het eerste en vanaf het begin hebben we te kennen gegeven geen contact met de heer Jansen meer te willen hebben, daar wij nooit een goede band met hem hebben gehad, en hij altijd klaar stond om iemand te treiteren en dwars te zitten zoveel als hij kon..."

Professor Crombag van de Rijksuniversiteit, afdeling vakgroep metajuridica, reageerde scherp op het vonnis van de rechter en bevestigde Karels gevoelens van onrecht. Professor Crombag schrijft:
...Niet kan worden uitgesloten dat Uw zoon slechts napraat wat zijn moeder hem heeft voorgezegd, een vermoeden dat door de formulering van de brief wordt versterkt. Dat klemt temeer nu uw oudste zoon zich tot spreekbuis maakt...

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 79 06-12-2005 15:44:09

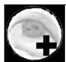

Waarschijnlijker lijkt het me dat de rechter zich geconfronteerd zag met de intransigente houding van de moeder, waardoor hij/zij geen andere uitweg meer meende te zien [geen omgang toe te staan – red]. Als dat het geval was, kan men zich afvragen of de belangen van uw kinderen bij de moeder wel in veilige handen zijn.

Emiel Smulders

Wie stalkt wie?

'U moet maar eens leren wat beter op te schieten met de moeder van uw kinderen.' Zei de Assense rechtbankpresident Mr v.d. Vinne in kort geding tegen vader Johan Last. Johan was een tijdje daarvoor door de desbetreffende moeder in de rug neergeschoten en had daarom in het ziekenhuis gelegen. Het incident gebeurde nadat hij zijn kinderen cadeautjes had gebracht. Het geding ging over de vraag of de vader een stadverbod (ultieme vorm van straatverbod) opgelegd kon krijgen, zodat de moeder vrij in haar eigen huis kon rondlopen om voor de kinderen te zorgen. Was de moeder dan niet veroordeeld, zat ze niet in de gevangenis? Inderdaad, ondanks het feit dat zij van anti-stalkingbeweging, feministische groepen en last but not least *de Volkskrant* steun kreeg voor haar optreden, moest ze toch wel een paar weekjes gevangenisstraf opknappen voor deze bijna fatale aanval. Kon vader Johan ondertussen niet voor de kinderen zorgen? Nee, integendeel, die moest heel ver uit de buurt blijven, zodat moeder met een enkelbandje om thuis in vrijheid haar gevangenisstraf kon uitzitten, ongehinderd door het slachtoffer van haar laffe daad.
En was Johan nou blij dat hij zo ver uit de buurt van zijn belaagster zou moeten blijven? Ja, dat wel, maar zijn kinderen zitten daar ook. Maar omdat v.d. Vinne vond dat Johan beter met de moeder moest leren omgaan, ging het stadverbod dus niet door, geloof ik.

In juli 2000 werd, onder leiding van Boris Dittrich, de anti-stalkingswet ingevoerd. In de aanloop daar naartoe werd in de pers het ene na het andere voorbeeld van stalkende vaders naar voren geschoven. Het zwartboek waarin alles voor Dittrich opgesomd werd, was geheim, 'privacygevoelig'.

Procedures voeren is volgens anti-stalkinggroepen ook stalking. Publiciteit zoeken ook. 'Dat u niet begrijpt dat een moeder er last van heeft als u op tv komt', hoorde ik een keer uit de mond van een rechter. Het voeren van procedures door moeders, vooral als ze over alimentatie of naamswijziging gaan, valt niet onder stalking. Ook niet als de betrokken vader zich inmiddels heeft neergelegd bij het missen van de toegang tot zijn kinderen. Het niet betalen van alimentatie leidt zelfs tot zware represailles, die ook voortdurend worden aangescherpt. In Frankrijk gaan vaders daarvoor zelfs de gevangenis in.
Als je een glimp van je eigen kroost wilt opvangen, kun je niet alleen een straatverbod krijgen, maar nu ook voor stalking vervolgd worden.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 80 06-12-2005 15:44:10

Hardere actie - Herman

Links op de foto Herman Schiphorst in gesprek met een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming Zwolle. Er werd op 8 oktober 2001 actie gevoerd door het comité *Stop Omgangsonrecht* tijdens een voorlichtingsbijeenkomst van de Raad ten behoeve van advocaten. Geprotesteerd werd tegen het feit dat het er geen geluid van ouders te horen was en er te eenzijdige informatie werd verstrekt over de gevolgen voor kinderen als ze geen toegang tot hun vader meer hebben. Door het comité werden stapels folders uitgedeeld. Leden van het comité voerden een emotionele discussie met de nieuwe vestigingsmanager Dhr. Kleistra. Deze bleek bereid kritisch te kijken naar het optreden van deze vestiging van de Raad, die meerdere gegrond verklaarde klachten bij de Nationale Ombudsman op haar conto heeft.

Herman Schiphorst weet wat het is om zijn kinderen te missen. Aanvankelijk twijfelde hij aan zichzelf en dacht hij dat hij de boeman was die zijn ex-echtgenoot en later zijn kinderen hem voorhielden te zijn. Maar in zijn contacten met Dwaze Vaders ontdekte hij dat zijn problemen niet zo persoonlijk waren als ze leken. Vele mannen bleken buitengesloten te zijn van omgang met hun kinderen, waren niet in staat hun zorgtaken te vervullen, mochten hun liefde voor hun kinderen niet beleven, waren beschuldigd van gewelddadigheden en incest en liepen emotioneel stuk op de maatschappelijk werkers van de Kinderbescherming, advocaten en rechters. Er was iets grondig mis in de wereld van scheiding en toewijzing van omgangsrecht. Mannen krijgen massaal de zwarte Piet toegespeeld en ons rechtssysteem veroordeelt kinderen tot levenslange scheiding van hun vaders.

Nadat Herman Schiphorst regelmatig zijn hoofd tegen het rechtssysteem heeft gestoten en ook zijn kinderen zich van hem afwendden, was het voor hem tijd om de barricaden op te gaan en het belang van vaders te verdedigen. Aarzelend begon hij in 1995 actief te worden door de hongerstaking van Joep Zander te ondersteunen.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 81 06-12-2005 15:44:10

‘Dat was een spannende tijd’, zegt Herman, ‘ik heb de actie voorbereid, vergunningen bij de gemeente aangevraagd en contacten met de pers onderhouden. Er was veel belangstelling van de media. De hongerstaking heeft alle grote kranten en televisiezenders gehaald. Het ging ons erom de problemen rond omgangsrecht landelijk bekend te krijgen en het recht op omgang met kinderen op de politieke agenda.’
Vanuit de verschillende verhalen die vaders elkaar vertelden, bleek dat de Raad voor de Kinderbescherming een cruciale rol speelde in het omgangsrecht. Het idee dat de moeder de belangrijkste ouder is, leeft daar openlijk. Omgang met de vader zou kinderen onrustig maken, en suggesties of valse beschuldiging van incest leiden bij voorbaat al tot uitsluiting van de vader.

‘Eén van de speerpunten voor ons was en is om de bolwerken van de Raad aan te pakken’, vertelt Herman. ‘We hebben met het actiecomité “stop omgangsrecht” een ludieke actie in de Raad in Zutphen gehouden. Vaders hebben het gebouw bezet. Raadsmedewerkers mochten binnenkomen om hun spullen op te halen nadat ze een examen hadden afgelegd. De maatschappelijk werkers slaagden niet voor ons examen. Bijna geen enkele medewerker had ooit gehoord van het ouderverstotingsyndroom. Ook deze actie haalde de kranten en het NOS-journaal.

Later zijn we met de landelijk directeur van de Raad in discussie gegaan over de eisen die wij als vaders hadden. Wij vonden dat de Raad beschuldigingen van incest aan de politie moest overlaten als een moeder daar daadwerkelijk aangifte doet. Valse beschuldigingen kunnen dan bestraft worden. Als er niets strafrechtelijks aan de hand is, hoeft er geen onderzoek te worden gedaan naar de vraag of omgang nou wel of niet moet. Nu kunnen vrouwen ongestraft een man van een zware misdaad als incest beschuldigen en daarmee zijn leven verwoesten. Verder vinden we dat de Raad zich hard moet maken vóór vader en kind als de moeder weerspanning is en contact tussen de kinderen en de vader saboteert. De directeur was in dit gesprek zeer begripvol en luisterde best wel, maar er gebeurde niets.

Daarom werd het tijd voor nieuwe acties, ook op politiek niveau’, vertelt Herman Schiphorst verder. ‘We hebben, tijdens de internationale dag van het kind, het partijbureau van de PvdA in Amsterdam bezet, hebben ons binnengedrongen in een congres van rechters, en in het regiokantoor van de Raad.

Actievoeren is een soort van oorlog, er komt heel wat bij kijken. Een actieleider moet iedereen en alles coördineren, er moet vooronderzoek gedaan worden, de gebouwen die je wilt bezetten moeten bekeken worden, taken verdeeld en de logistieke problemen opgelost. Iemand moet de woordvoerder zijn. Het is ook belangrijk dat de emoties in het gareel gehouden worden. De emoties van vaders kunnen hoog oplopen, omdat de meesten behoorlijk getraumatiseerd zijn

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 82

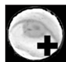
06-12-2005 15:44:11

doordat ze hun kinderen niet mogen zien. Daar willen ze alles voor doen en ze kunnen zich heel boos maken op iedereen die hen daarin tegenhoudt. Vaders houden echt van hun kinderen, weet je.
Ikzelf heb veel geleerd van actievoeren, de contacten met andere mannen hebben me goed gedaan, ik was daardoor niet meer alleen. Met lotgenoten onder elkaar is één woord al genoeg om begrepen te worden. Ik vind dat mannen met elkaar moeten praten en gezamenlijk vechten voor een betere wetgeving.

Niet alle vaders die actie voeren hebben het gezamenlijk belang helder voor ogen, ze zijn soms verstrikt in hun eigen belangen en gevoelens. Ze doen het voor hún kinderen en vaak ook om het gevoel te hebben dat ze iets doen om later geen verwijten te krijgen dat ze hun kinderen in de steek hebben gelaten.

Midden en bemiddeling

De vaderbeweging pleitte jarenlang voor (al dan niet verplichte) bemiddeling. Bemiddeling had het aureool van oplossing, vrede, afstemming en het beste voor het kind. Rond 1995 werd duidelijk dat bemiddelaars een economische en juridische macht zouden kunnen vormen, die soms ook problemen in stand kan houden. Bemiddelaars zitten niet minder met vooroordelen over vaders en moeders opgescheept dan rechters, en ze hebben ergo meer mogelijkheden die vooroordelen te verzilveren in een regeling. Het strikt juridische oordeel mag immers gehouden worden vrij te zijn van discriminatie (een argument op basis van de grondwet; overigens dikwijls theorie). Het oordeel van bemiddelaars leent zich minder voor harde argumenten en is ook minder verpakt als oordeel.
Een algemeen nadeel is de verbloeming van een essentieel machtsconflict. Onvolkomenheden in het juridische systeem kunnen ten principale niet door bemiddeling worden opgelost. Bemiddelaars blijven dikwijls opereren binnen de grenzen van het haalbare, waarbij ze ertoe neigen een conflictsituatie a priori als improductief te benoemen en zich te conformeren aan bestaande macht.
In januari 2005 beweert de voorzitter van de Vereniging van Familierechtadvocaten en Scheidingsbemiddelaars in *deVolkskrant* dat vaders beter geen actie kunnen voeren, maar beter naar zichzelf moeten kijken en moeten leren communiceren. Tevens stelt hij dat er niets mis zou zijn met de praktijk of theorie van het familierecht…
Bemiddeling kan verworden tot een inpassingproces, waarbij de fouten van familierecht-instituties worden geprojecteerd op één van de te bemiddelen partijen. Vaders fout, rechters goed. Bemiddeling biedt mogelijkheden, maar kent valkuilen.

De succeskansen van bemiddeling worden dikwijls overdreven. Veel probleemgevallen komen niet aan bemiddeling toe en als partijen tevreden zijn over bemiddeling wil dit nog niet zeggen dat het kind toegang heeft tot beide ouders en vice versa. En nog minder dat dat een paar jaar na beëindiging van de bemiddeling nog steeds het geval is.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 83 06-12-2005 15:44:11

Ook de verschillende vadergroepen zouden solidair actie moeten voeren voor rechtvaardigheid. Professor Hoefnagels zegt: '*De ene ouder die de andere ouder frustreert in de omgang met het kind, dat is de ongeschreven misdaad van* ***deze*** *eeuw*'. Ik vind vaders vaak te soft. Van mij mogen de acties harder, geen geweld of zo, maar bijvoorbeeld het bezetten van de grote gebouwen, of het blokkeren van snelwegen om aandacht te krijgen. Onze actiepunten zijn niet zo moeilijk. Wij willen omgang met onze kinderen en vinden dat daarvoor de wet beter moet worden toegepast en zelfs moet veranderen.'

Herman Schiphorst besluit met een opsomming van punten die volgens hem in de wet veranderd moeten worden.

1. Vaders hebben recht op omgang en moeten hun zorgtaken kunnen uitvoeren.
2. Als de andere ouder niet meewerkt aan het omgangsrecht, dan moet daar het gezag weggehaald worden.
3. Er moet een verplichte bemiddeling bij conflicten over de omgang komen.
4. Beschuldigingen van incest moeten altijd bij de politie aangegeven en onderzocht worden.
5. Valse beschuldigingen moeten bestraft worden.
6. Als een ouder de kinderen niet laat gaan of niet meegeeft op de omgangsdag, moet een politie in burger de kinderen mee ophalen.
7. Er moet een wettelijke zorgplicht en zorgrecht voor beide ouders komen.

Emiel Smulders

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 84 06-12-2005 15:44:11

Ik noem je Pappa

'Willem, ik wil je iets vragen', begon mijn dochter voorzichtig. Zwetend van het stoeieren onderbrak ze het gevecht. 'Willem, ik wil je iets vragen, maar ik durf het niet', ze klonk verlegen.
'Vraag maar', nodigde ik haar nieuwsgierig uit en leunde met mijn ellebogen op de grond.
'Maar ik durf het je niet te vragen, omdat je het tóch niet goed vindt', aarzelde ze. Ze had blijkbaar mijn beleid op dit punt al lang vastgesteld.
'Er is maar één manier om er toch achter te komen en dat is je vraag te stellen en te zien wat ik er echt op antwoord', nodigde ik haar nogmaals uit en ging rechtop zitten.

Ze verstopte zich op mijn schoot. Mijn grietje is klein, tenger en kan pittig uit de hoek komen. De laatste tijd wil ze als ik haar vrijdags van school heb gehaald en we met de bus naar mijn huis zijn gegaan, stoeieren. Dat stoeieren begon met de vraag wat het verschil is tussen stoeien en vechten. Ik legde haar uit dat stoeien een leuke en plezierige manier van vechten is, waarbij je rekening met elkaar houdt en elkaar geen pijn doet.
'En vechten dan?', vroeg ze door. Als ze iets wil weten, wil ze ook álles weten.
'Vechten is veel serieuzer, dat doe je als je ruzie hebt. Meestal doe je elkaar dan wel pijn, maar... met stoeien kan je elkaar per ongeluk pijn doen', dekte ik me in.
'En stoeieren dan?'
Het 'stoeieren' ontstond zomaar, een term die ze zelf verzon als alternatief voor vechten en stoeien. Vechten is te gevaarlijk, stoeien is leuk, maar toch nog te link, was haar conclusie. Dus we stoeieren. Ze haakt me dan pootje om me op de grond te krijgen. Ik leer haar om zich vrij te vechten als ze klem zit tussen de vloer en mijn reuzenlichaam. Ze begint te profiteren van bijna elke ruimte die ik haar laat om te ontsnappen, maar meestal vertrouwt ze meer op een slappe houding en hard krijsen, zodat ik haar wel los moet laten.
'Ik durf het je niet te vragen, omdat ik denk dat je het toch niet wil... ik wil je graag pappa noemen', zei ze zachtjes.

Het hoge woord was eruit en ze keek me afwachtend met haar donkere ogen aan, de kin iets opgetild, klaar om verder te vechten. Ik voelde me vertederd.
'Dat is geen probleem. Als jij me pappa wil noemen, dan kan je dat doen', antwoordde ik haar. Ze had denk ik niet verwacht dat het zo gemakkelijk zou gaan.
'Maar ik durf je niet pappa te noemen, want ik ben dat niet gewend', zei ze en ontdekte daarmee dat ze het er zelf moeilijk mee had.
Aan het einde van haar zin ging de klank van haar stem iets omhoog en maakte een kleine trilling. Het was een prettige klank, die ik uit duizenden zou herkennen.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 85 06-12-2005 15:44:11

Haar grote zus deed dat óók zo als ze iets bijzonders aan het vertellen was. 'Dan moeten we het maar oefenen', stelde ik haar voor.
Een aantal keren herhaalde ze het woord 'pappa': Pappa, pappa, pappa, pappie, pappie, pappie.

Dan barstte ze los in een diepe vreugde, die ergens vanuit haar tengere lichaam omhoogborrelde. Heel even bleef de klank op de hoogte van haar keel steken, om dan in wilde bewegingen van haar armpjes en beentjes in de kamer te exploderen. Ze omhelsde me, en fluisterde in mijn oor: 'Jij bent mijn pappa, mijn pappie!' Dan ontspande ze volledig en was het even stil tussen ons.
'Willem', doorbrak ze de stilte. 'We gaan weer stoeieren', zei ze, terwijl ze me snel omverduwde, met twee knietjes op mijn arm ging zitten en mijn rechtervuist op de grond duwde. 'Ik heb gewonnen', zei ze trots.

Emiel Smulders

Het 2de perron

Ik zie mijn dochter op 't 1ste perron
Haar moeder fluistert snel
Je vader... kijk niet achterom

Op commando wenden beiden
Hun hoofden en schrijden
In hun witte zomerjurken voorbij

Tussen flitsen vamcompostwagon
Zie ik mijn kind verdwijnen
In de schaduw van het 3de perron

Emiel Smulders

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 86 06-12-2005 15:44:12

Vaderlijke opvoeding

Een paar jaar geleden stond er een berichtje in de krant over een uit een boom gevallen kind.
Het ongeval was gebeurd bij een school. De boom moest worden omgezaagd, vonden alle moeders, ze waren vastbesloten. Geen gevaarlijk klimwerk meer. De vrouwen ageerden ook tegen een mannelijke deskundige die het waagde hun oplossing te bestrijden.

Ooit vroeg ik een moeder in de speeltuin, die haar kind ononderbroken in de gaten hield, of ze haar kind zou kunnen redden van een mogelijke val, of dat het door haar oplettendheid beter zou gaan klimmen. Het kind viel uit de schommel. Ik had sterk de indruk dat er meer mis ging naarmate ze meer keek. Deze moeder heeft een angstige, te beschermende opvoedingsstijl.

Vaders gaan ánders om met hun kinderen. Behalve dat vaders een belangrijk rolmodel bieden voor kinderen, hebben ze ook dikwijls een andere opvoedingsstijl dan vrouwen. Vaders nemen meer risico. Althans, ze zijn geneigd risico op korte termijn niet uit te sluiten om grotere risico's op langere termijn te kunnen indammen. Daardoor kan het kind competentie ontwikkelen om bijvoorbeeld in bomen te klimmen zonder er uit te vallen.

Vaders bieden in hun opvoeding vaardigheden aan kinderen te leren omgaan met gevaar met dreiging, met angsten, en confronteren ze met grenzen. Vrouwen hebben meer oog voor koestering en troost. Als het om ingrijpen gaat, reageren moeders voor de korte termijn. Ze laten consequentie in de opvoeding gauw schieten als het de sfeer kan redden of omdat ze het conflict met hun kinderen niet aankunnen. Met als gevolg dat moeders de opvoeding op den duur, met name in de puberteit, niet aankunnen.

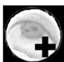
Ik schrijf dit niet op om de vrouwelijke opvoedingsstijlen als zwak te kwalificeren en ik wil ook niet alle moeders over één kam scheren. Ik schrijf dit op omdat mannen dikwijls opvoedingsstijlen in huis hebben die vrouwen niet hebben. Een autoritatieve stijl bijvoorbeeld. Autoritatief is anders dan autoritair, het eerste berust op gezag en respect en autoritair op macht en minachting. In de strijd tegen de patriarchie is het feminisme het onderscheid tussen deze begrippen een beetje kwijtgeraakt.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 87 06-12-2005 15:44:12

Een autoritatieve opvoedingsstijl is alleen mogelijk in combinatie met liefde. Deze geeft het kind de liefdevolle beschutting die het nodig heeft. De Duitse psycholoog Wolfgang Bergmann waarschuwt al jaren tegen het verdwijnen van de mannelijke kwaliteiten in de opvoeding. Hij komt zelfs tot de conclusie dat ADHD en verwante verschijnselen dikwijls worden veroorzaakt door het gemis aan vaderschap in de opvoeding. En vaderschap wordt dikwijls uitgeoefend door..... vaders. Jeanette Doornenbal merkte in haar boek *Ouderschap als onderneming* op dat ook vrouwen zich deze stijl eigen kunnen maken, maar het ligt natuurlijk wel voor de hand vaders de kans te geven deze bijdrage aan de opvoeding te leveren. En dat gebeurt haast niet meer. Niet alleen door de letterlijke afwezigheid van vaders, maar ook doordat vaders hoe langer hoe minder vader durven te zijn.

Kinderen met vaders doen het beter

Als zowel vader en moeder aanwezig zijn in een gezin, hebben kinderen minder problemen.

Zo komt gevangenisstraf twee keer zoveel voor bij elk van diverse andere gezinstypes zoals een-oudergezinnen, voogdij, weesgezinnen. Er was één uitzondering. Jeugdigen in alleen-vadergezinnen doen het net zo goed als intacte gezinnen. Ook ongeacht oorzaken als armoede, opleidingsniveau van ouders, leeftijd van de moeders, ras of regio blijft het eenduidige verband tussen de afwezigheid van vaders en criminaliteit overeind. Bron: *Nancy Sconyers and Monica Heuer, 1998*

Zorgvaders tenderen volgens Bergmann naar het overnemen van moederrollen. Het is voor vaders moeilijk een eigen opvoedingsstijl te handhaven. De bottomline daarbij is dat bij conflicten over de opvoeding de (gescheiden) vader per saldo het onderspit zal delven, of hij nu zorgvader is of de hele dag werkt. Dat gebeurt niet alleen omdat hij de strijd verliest, maar ook omdat hij zich dikwijls gewonnen geeft. Soms doet hij dat op verzoek van wetenschappers. Socioloog Ed Spruijt zei het zó: 'doe je uiterste best om de communicatie met je ex-vrouw open te houden en ga desnoods door het stof'.

Er is een tendens dat moeders de verantwoordelijkheid voor de zorg niet uit handen willen geven, maar wel van vaders verlangen dat ze meer uren zorgen. Een soort oppas dus. Vaders zeggen dat zelfs van zichzelf. Zelfs nu vaders al een grotere werk+zorg urenbelasting hebben dan moeders, is er nog steeds maatschappelijke druk op vaders om moeders kwantitatief te ontlasten. De juridische, emotionele en praktische eindverantwoordelijkheid ligt echter per saldo bij de moeder.

Om de opvoedende macht bij de moeder te kunnen houden, worden verschillen in opvoedingsstijlen onder de tafel geveegd. Ondergeschiktheid van vaders is

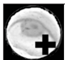
Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 88

06-12-2005 15:44:12

dikwijls geïnternaliseerd. Zelfs de wens van een autonome opvoedingsinbreng is veel vaders niet meer bekend, en de mogelijkheden daarvan zijn dat nog minder. '*De man is allang gemodelleerd in een nieuwe gedaante en op maat gesneden naar de specifieke behoeften van zijn eigen vrouw met haar unieke dressuurprogramma',* schreef Beatrijs Ritsema in 1997 in *HP/De Tijd*. Vaders zijn ingepast en aangepast en kennen het verlangen naar vrijheid alleen als iets wat strekt tot verlossing van de zorg voor kinderen. Maar vrijheid gaat juist heel goed gepaard met de zorg voor kinderen.

Gelijkwaardig ouderschap; de verklaring van Langeac

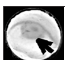
De verklaring van Langeac is een internationaal manifest over gelijkwaardig ouderschap, opgesteld door een internationale groep vooraanstaande vaders en betrokkenen. De hoofdprincipes zijn, kort gesteld:

1. Gelijke behandeling, rechten en verantwoordelijkheden van moeders en vaders
2. Als er geen andere afspraken zijn, gaan de kinderen naar beiden de helft van de tijd.
3. Ouderschap berust uitsluitend op de relatie kind-ouder.

Verder wordt er in de verklaring gesproken over de vaststelling van biologisch vaderschap, respect voor afspraken tussen ouders, algemene beschikbaarheid van bemiddeling, openbaarheid van rechtspraak en vervolging van kindermishandeling.

Zie: http://papa.nl.nu/langeac

Verschillende opvoedingsstijlen kunnen goed naast elkaar bestaan; ergo moeten naast elkaar bestaan als verschillende personen volwaardig aan de opvoeding deelnemen. Wel zijn er punten waarover praktische afspraken moeten worden gemaakt. Het is handig te voorkomen dat kinderen de ouders tegen elkaar gaan uitspelen. Als de ouders een (deels) gescheiden leefwereld hebben, omdat ze niet bij elkaar wonen, blijven er maar een paar zaken over waarover praktische afspraken noodzakelijk zijn. Ik zou er zelfs voor willen pleiten dat vaders binnen de gezamenlijke opvoeding zo veel mogelijk hun eigen domein creëren. Het co-ouderschap en het op verschillende plekken wonen, is juist een groot pre voor het herstel van de vaderlijke opvoedingsstijl. Het wettelijk regelen van gedeeld verblijf van kinderen, zoals in het wetsvoorstel Luchtenveld en de verklaring van Langeac, is een erg goede aanzet om strijd te vermijden, maar ook een goede zaak uit het oogpunt van het ontwikkelen van een gevarieerde en daardoor betere opvoedingsstijl. Dit is nodig om hun kinderen zowel de mannelijke als de vrouwelijke competentie mee te geven.

Bergmann, Wolfgang:	*in Die Zeit*	13-05-2004.
Doornenbal Jeanette:	*Ouderschap als onderneming*	1996.

Zie ook prof. Tavecchio (blz. 14).

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 89

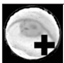
06-12-2005 15:44:13

Opdringerige psychologe

Namen in dit stuk zijn geanonimiseerd

Bedreigende beschermers

Het naspelen van bedreigende situaties kan een grotere bedreiging gaan vormen dan de werkelijkheid. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de beschrijving van het verhoor van de jonge Maikel in het onderzoek naar de Schiedamse parkmoord. In het onderstaande verhaal zien we dat een niet-bestaande bedreiging wordt nagespeeld op zó'n manier dat het een bedreiging gaat vormen.

Ik heb met Maarten op station Velp afgesproken. Samen gaan we naar de psychologe die zijn kinderen twee jaar geleden, in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming, had onderzocht. Conclusie: de moeder zou eraan moeten werken. Maar geen omgang. De vader zou zich te veel opgedrongen hebben.

Eén van de markante dingen in haar rapport was het verhaal over een spelletje dat Maarten met zijn kinderen speelde, waarbij hij uiteindelijk de kinderen op de grond drukte, waarna ze een versje moesten opzeggen om weer vrij te komen. Een stoeispelletje, de moeder vond dat het bedreigend, grensoverschrijdend zou zijn. De psychologe stelde volgens haar eigen verslag voor om het spelletje even na te spelen. Toen ze dit had voorgesteld, kropen de kinderen snel en angstig in een hoek weg. Dat duidde er dan volgens de psychologe op dat de vader de kinderen angst inboezemt.

We willen praten over hoe het toen gegaan is. Een grote kenau-achtige vrouw met een ladder in haar nylons treedt ons tegemoet. De tengere Maarten past drie keer in haar schaduw en zijn kinderen negen keer, schat ik. Zou zij echt bovenop die kinderen zijn gaan liggen? Het staat wel in het verslag, dat ook door haar collega is ondertekend.

Ze ontkent nu dat ze dat spelletje wilde naspelen met de kinderen. Langzaam drijven we haar naar de kern. Stukje bij beetje ziet zij nu zelf geen uitweg meer uit haar wat merkwaardige positie. Waarom schreef zij dat de vader te opdringerig is en daarom zijn kinderen even niet kan zien??

Op het eind van het gesprek wenst de psychologe dat Maarten voor dit klachtgesprek betaalt. Ze roept hiertoe mijn hulp in. 'U kunt beter uw zaakjes op orde brengen. Binnenkort moet u verplicht een klachtenregeling hebben. U zult daar faciliteiten voor moeten scheppen.'

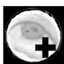
Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 90 06-12-2005 15:44:13

Nader onderzoek leert ons dat mevrouw ook geen lid is van een beroepsorganisatie, zoals het NIP. Dat wordt óók verplicht. Wij wrijven nog even haar ogen open met een publicatie uit het tijdschrift voor vrouwenstudies: Als mannen het contact loslaten, komen ze op achterstand.

Bedreigende beschermers 2

Veel confrontaties tussen kinderen en Raadsmedewerkers zijn zeer bedreigend voor kinderen. Per saldo vooral omdat het zeer machtige personen betreft. Tegen je ouders kun je eventueel nog iets ondernemen. Tegen psychologen en Raadsmedewerkers van dit kaliber, valt als kind niets te ondernemen.

Onlangs kwam een voorbeeld van ontucht door een Raadsmedewerker naar buiten. Toen de man voor een tweede geval werd vervolgd kwam de Raad met een eigen communiqué naar buiten waarin werd gemeld dat de man was ontslagen wegens de geconstateerde feiten. Hoewel (seksuele) intimidatie van zowel ouders als kinderen door Raadsmedewerkers méér voorkomt werd er géén breder onderzoek naar het verschijnsel aangekondigd. Ongewenste intimiteit kan Raadsmedewerkers in een chantabele positie brengen ('niet verklikken anders geef ik vader een omgangsregeling'). Het geval in Assen lijkt, onder deze weinig transparante condities, het topje van een ijsberg.

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 91 06-12-2005 15:44:13

Vaders, een ander beeld

Over beeldende kunst, vaderschap en beider betrokkenheid

Zie ook kleurenillustraties op blz. 99.

Het beeld van mijn gemiste dochter, die mij ook moet missen, komt af en toe in de geperverteerd beperkte vorm van een foto naar mij toe. Als de foto van de moeder van mijn kind komt, is dat plaatje een passende en schokkende verbeelding van de werkelijke afstand: supervaag en onherkenbaar en uit een wazige verte. Maar soms komen er betere foto's heimelijk ter beschikking, die emotioneel confronterend zijn. Ik begin letterlijk deze foto naar het doek te kopiëren. Maar dat is slechts het begin. Op het doek ontstaan vakjes die stuk voor stuk worden gevuld met beeld. In de loop van maanden ontstaan hierin al dan niet gefragmenteerde onderdelen van de waarneming van mijn dochter. En met een frisse haal van een paletmes ontstaat precies dat gevoelselement dat ik wilde neerzetten – en ik voelde mij bevrijd van de mythische almacht van het letterlijke beeld.

Kunst en verandering

Wanhoopsdaden van vaders die hun kinderen niet zien, kunnen een waanzinnige invloed hebben op vaders die kinderen, door rechtbank-oordelen in opdracht van moeders, moeten missen. De wanhoopsdaad is een uiting van geblokkeerde communicatie tussen een vader en de maatschappij. De invloed is groot, omdat ook andere vaders zich door dit soort wanhoopsdaden meteen weer voor het harteloze blok geplaatst zien waar voor hun gevoelens geen plaats is.

In 1997 zou in Nederland sprake zijn geweest van een golf van infanticide: vaders die hun kinderen en zichzelf vermoorden uit wanhoop over de onmogelijkheid van het bestaan van hun relatie. Kinderen doden is uit den boze, vind ik; laat het ongenoegen een andere vorm zoeken. De overheid kneep onmiddellijk alle kanalen die er waren om via de media ongenoegen te uiten, af. Een contraproductieve actie, uit angst dat dit soort infanticide epidemische vormen zou aannemen.

Als kunstenaar had ik de mogelijkheid mijn gevoelens hierover op doek te zetten. Na jarenlange pogingen om mijn kunstenaarschap te gebruiken om de relatie Moeder-Kind-Vader te projecteren vanuit een cerebraal-theoretische familie-opstelling, lukte me het vanuit deze primaire emotie vorm te geven aan de ware verhoudingen en vooral die gevoelsblokkade tussen vaderschap en

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 92 06-12-2005 15:44:14

maatschappij. Uit dit schilderij kwam een krachtige actiekaart voort, die een daadwerkelijke bijdrage leverde aan de discussie in de Eerste Kamer over de herinvoering van gezamenlijk gezag voor ouders na scheiding.
Kan kunst de maatschappij veranderen? De traditionele kunstgeschiedenis is geneigd die vraag te beantwoorden met 'nee'. Met wellicht een kleine uitzondering voor het begin (op 25 augustus 1830) van de Belgische revolutie, toen toeschouwers na de opvoering van de opera *La muette de Portici* kwaad naar buiten stormden en een begin maakten met de opstand tegen de burgerij. Persoonlijk ben ik geneigd te denken dat kunst een belangrijk aandeel heeft in het openen van luiken die gesloten waren. Maar daarin is niet altijd de expliciet politieke werking te herkennen. Zelfs de stromingen in de kunst die zich uitdrukkelijk op verandering richtten, leken achteraf slechts een kanttekening bij de hoofdlijnen van de geschiedenis. In de kunst is engagement overigens weer terug. Een bekende Nederlandse kunstcriticus hoorde ik vorig jaar opmerken dat de echt geëngageerde kunstenaar niet zozeer wordt erkend en herkend in kunstkringen als wel in zijn eigen actiebereik. En misschien wordt het binnen die actiewereld niet eens als kunst gezien. Zo raakt het optreden van de vele batmannen en spidermannen op de bruggen en paleizen (zie het verhaal van Yves, blz. 64 in dit boek) beslist aan een vorm van politieke performance, maar dat had nog niemand opgemerkt en dat hoeft misschien ook niet.

Muzen en vaderschap

Kan aan *gemist vaderschap* vorm worden gegeven in kunst? Ja. Dat gebeurt al jaren. Vooral musici hebben liedjes geschreven over petieterige omgangsregelingen (*Zaterdag mag hij Sandra zien*) en het verwrongen moederschap; *Met liefde bedrogen* (*Medea,* Joop Visser). Alleen zul je Frans Halsema of Joop Visser niet veel verder horen gaan. Welk verhaal en welke drive eraan hangt, blijft dikwijls in het duister. André Hazes lichtte een tipje van zijn sluier op in *Vrij Nederland:* 'Ik heb onlangs toestemming gegeven voor een naamsverandering. Omdat dat voor die jongen beter is. Eerlijk gezegd vond ik dat wel heel moeilijk. Alsof je hem definitief van de hand doet.' Problematiek die hij in zijn repertoire vaak vaag leek te duiden, maar nooit zo rechtstreeks benoemde. Het bijna tegenovergestelde zien we bij popmuzikant Bob Geldof, die juist bekend is, naast band-8 met de verwoording van zijn gemangelde vaderschapsband.

Toen Willem Wilmink was overleden, stuitte ik per ongeluk op een minder bekend gedicht van deze liedjesmaker: *De vader als hulplijn.* Hierin beschrijft hij de wiskundige betekenis van een hulplijn. Die hulplijn gaat ook over de vader–zoon-band na scheiding:

'Mijn zoon, kon ik de afstand maar doorbreken,
en als een vader, tevens kameraad,
deze troostrijke woorden steeds weer spreken:
kijk jongen......... $a^2+b^2=c^2$.'

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 93 06-12-2005 15:44:14

August Strindberg schreef al in 1887 een kritisch verhaal over vaderschap met zijn toneelstuk 'De vader'. Hierin beschrijft hij de strijd tussen een vader en een moeder over de opvoeding van hun dochter. Strindberg stelt als (historisch) probleem dat het vaderschap niet eenduidig gekend kan worden. Moederschap is wél altijd duidelijk. Dit brengt met zich mee dat vaders afhankelijk worden gemaakt van moeders.

Hoewel critici deze stellingname slechts zagen als een projectie van Strindbergs persoonlijke ervaringen, kan niet worden ontkend dat het thema nog steeds maatschappelijk relevant is. De erkenning van kinderen door hun vaders is (in Nederland) nog steeds wettelijk afhankelijk van de goedkeuring door moeders. Dit terwijl vaderschap tegenwoordig wél desgewenst eenduidig kan worden vastgesteld. Critici (met name vanuit het feminisme) menen dat Strindberg een ziekelijke vrouwenhater was. Zijn stellingen stonden in zijn tijd al op gespannen voet met het ontluikende feminisme.

In de literatuur (recent John Irving) en film (Kramer vs Kramer) zijn nog veel méér voorbeelden te geven van nieuwe en oudere benaderingen van vaderschap.
In dit artikel wil ik me nu vooral concentreren op de beeldende kunst, omdat daarover nog weinig is gezegd. Ik hoop dat het voor anderen een uitdaging zal zijn ook de andere muzen op dit onderwerp te analyseren.

Beeldende kunst

Op een ets van schilder Adriaen van Ostade uit 1648 is te zien hoe een vader zijn kind de fles geeft. Uit deze afbeelding valt waarschijnlijk wel te concluderen dat het een tamelijk normale situatie was dat vaders en moeders de zorg voor de kinderen in huis deelden. In het licht van vandaag is dit een interessant en problematiserend statement, omdat het de slecht gekende geschiedenis van het vaderschap blootlegt. Een aantal kunstenaars probeert zichtbaar in de leemte te voorzien die naast de expliciete problematisering van vrouw-zijn en moederschap in de beeldende kunst bestaat ten aanzien van mannen en vaderschap.

De Nederlandse kunstenaar André Schaller (1920–1981) maakte in 1958 het beeld 'Salomons-oordeel' voor de rijksgebouwendienst. Het is nog steeds onbekend wat zijn persoonlijke beweegredenen waren. Misschien maakte hij het alleen maar

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 94 06-12-2005 15:44:15

omdat hij er een opdracht voor had. Als zo veel vaders zou hij dat dan niet te expliciet hebben gemaakt. Maar als elke kunstenaar zal hij zich in zijn opdracht verdiept hebben. Er kwam een bijzonder beeld, waaruit bewust het zwaard is weggelaten. Het beeld werd eerst in de achtertuin van de rechtbank te Arnhem geplaatst, daarna, in 1964, aan de zijkant op een 5,5 meter hoog voetstuk. Na veel kritiek kwam het uiteindelijk precies voor de ingang, zodat een langskomende rechter er nog eens lering aan kan nemen. De beeldvorming (in diverse betekenissen) van het Salomons-oordeel is zo geworden tot een speerpunt van debat en actie (zie ook blz. 71). Het Salomons-oordeel lijkt niet speciaal op vaderschap te slaan, ergo het gaat letterlijk over twee moeders. Maar het plaatsen van het recht in het centrum van het debat over vaderschap is nu eenmaal iets wat het feminisme de vaderbeweging verwijt. Kritische aandacht voor het Salomons-oordeel is daarmee kritische aandacht voor de positie van vaders.

Een monument als uiting en als gedenkplaats

Eén van de moeilijke accenten in het gemiste vaderschap, zoals die door vaders wordt ervaren, is het gebrek aan een rouwmogelijkheid. Zelfs al zouden de gevoelens van gefrustreerde vaders beter onder ogen worden gezien, dan nog blijft het een macabere opgave een verwerkingsproces aan te gaan wegens het verlies van een kind dat niet dood is. De spiegelkant van deze virtuele dood is dat vaders ook zelf een soort dood moeten zijn. Dat voelen ze zelf soms zo, maar het is eigenlijk ook de enige manier voor moeder en kind om de buitensluiting van vaders een plek te geven. Die enige manier is dus te doen alsof hij dood is.

Maar macaber genoeg zal zelfs dat niet voldoende blijken te zijn. Ik heb het wel even voor de zekerheid aan een moeder in die situatie gevraagd. ‘Zelfs al zou er nog een grafzerk van hem zijn (na straatverbod, omgangsverbod, contactverbod, informatieverbod), dan nog zou je bang van hem zijn?’ ‘Ja’, zei ze. De subjectieve ervaringen van moeders in deze emotionele positie worden zelden naast een objectieve meetlat gelegd (Wat heeft de vader dan voor bedreigends gedaan?). Een soort omgekeerd grafmonument is dan wellicht ook een belangrijke stap in het verwerken van dit massale trauma. Ook hierin kan de kunst bijdragen. Het hierachter uitgewerkte project van Emiel Smulders kan op die manier worden gezien. Maar zelf noemt hij eerst een aantal andere aspecten. Het zou al heel wat zijn als zoiets er tenminste ergens ter wereld zou komen. Misschien is een door ons als achterlijk beschouwd land bereid ons de spiegel voor te zetten door zo’n monument een plek te geven. Vergeef mij mijn cynisme.

Ook Marco Piono, een Duitse vader en kunstenaar, maakte een voorstel voor een monument. Dit monument heeft hij zelfs al in twee groottes gemaakt in zijn atelier. Het stelt het hoofd van een baby voor, zijn eigen kind. Hij begon twee dagen na de geboorte van zijn dochter Stella Maris deze buste in klei te modelleren. Het is nu tien jaar later en hij mist zijn dochter. Het wordt, zegt hij, een

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 95 06-12-2005 15:44:15

Marco Piono met Stella Maris
foto © Giovanni Umicinni

grote steen des aanstoots. Het wacht op een plek waar het, uitvergroot in 120 ton marmer, 4 meter hoog, die functie kan vervullen. Een dringend appèl voor zorg voor de komende generaties.

Persoonlijk en politiek

Hopeloze en machteloze emoties wringen zich in woorden, waaraan binnen de marges van de geschreven taal door gepijnigde vaders een schreeuw van woede wordt toegevoegd door te veelvuldige onderstreping en door **GROOT EN DIK TE SCHRIJVEN**. Tekst alléén doet soms tekort aan de emotie. Al bij één van de eerste procedures rondom mijn dochter voelde ik sterk de behoefte mijn gitaar mee te nemen om voor de edelachtbare maar een liedje te gaan zingen. En later heb ik het hof in Arnhem rijkelijk voorzien van afbeeldingen van schilderijen in een procedure die toen merkwaardigerwijs goed afliep.
Vaderschap van vaders is vervreemd en ontvreemd door een koud kluwende killer van gerationaliseerde waanwerkelijkheid. Er is méér nodig dan alleen ratio en woorden om uit de greep van deze koele killer te komen. Die middelen zijn therapeutisch onvermijdelijk, maar ook als actiemiddel onmisbaar. Tot nu toe hebben binnen de vaderbeweging deze middelen echter niet veel status gehad. En overigens zijn ons veel effectieve middelen in hoge mate ontnomen door de gedwongen fixatie op individuele rechtsprocedures die, enkele uitzonderingen daargelaten, afleiden van solidariteit tussen slachtoffers van ontvadering.

'Het persoonlijke is politiek' is een voor het feminisme profijtelijke leus, die je als man echter als boemerang in je gezicht dreigt terug te krijgen. Zelfs kunstenaars die er hun beroep van maken hun persoonlijkheid en hun ervaringen op het podium of op het doek als hevel te gebruiken voor een vernieuwde verbinding van die twee, moeten uitkijken als ze het over vaderschap gaan hebben. De grootste weerstand tegen ontrafeling en oplossing duidt dikwijls juist op de grootste noodzaak van een oplossing. Uiteindelijk kan juist de verbinding van persoonlijk met politiek dan ook de pijl zijn waarmee de achilleshiel van het onrecht kan worden geraakt, en de ontvadering getackeld.

Niki de Saint Phalle was één van de vrouwen wier vernieuwende vormen van kunstbeoefening deel uitmaakten van de vrouwenbeweging. Zij bruuskeerde door duidelijk mannelijke kunst (performance met veel schietwerk). Zij exploreerde in haar werk vrouwelijke emoties en gaf uiting aan de bevrijding van de vrouw en de trots op het vrouwelijke lichaam. Ze bruuskeerde de vooroordelen

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 96 06-12-2005 15:44:16

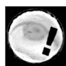

en durfde kwetsbaar te zijn. Zij plaatste haar kunst ook in het teken van de verwerking van wat haar in haar jeugd als vrouw was aangedaan.
Zij koos uiteindelijk Jean Tinguely als haar levenspartner. Een kunstenaar met ongekend mannelijke drive. Een expressionist. Hun verbinding zie ik als een optimum van de exploratie van zowel het mannelijke als het vrouwelijke en het recht op bestaan van beide in de kunst.

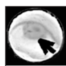
Mannelijk

De plaats van het feminisme in de kunst is ruimer dan die van een mannelijk emanciperend equivalent. Mannen en vaders moeten in die zin niet alleen leren het persoonlijke te exploiteren, maar ook daarvoor ruimte veroveren.

'In de mode en de reclame wordt dat soort erotiek ongegeneerd getoond. Ondertussen durven mannelijke schilders het nauwelijks meer – arme mannen! Als ze het doen, wordt het meteen zacht en lievig, met vogeltjes...' (interview van Marlene Dumas door Hans den Hartog Jager).

Engagement van kunstenaars heeft vooral effect als het een krachtige werking heeft naar de kunstenaar zelf en daardoor een extra krachtige politieke werking naar buiten, met een verhaal dat staat. De mogelijkheden voor deze functie van kunst zullen mijns inziens de komende jaren op veel vlakken toenemen. Zonder er tekort aan te willen doen, juist door de autonome positie en specifieke functies van kunst. Deze elementen hebben in hoge mate bijgedragen aan mijn eigen strategie om mijn vaderschap te poneren. Buitenste binnen en binnenste buiten. Met een beeld dat de beeldvorming over vaderschap verzet.

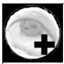
http://joep.nl.nu Website van Joep Zander, inclusief kunst en publicaties
http://papa.nl.nu/beeld Muzen en vaderschap
http://www.marco-piono.de Website van Marco Piono
http://www.bueklein.de Website van Tobias Bücklein
http://www.craigdeanto.com Website van Craig Deanto

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 97

06-12-2005 15:44:16

Monument voor vader en kind

De afwezigheid van mijn twee dochters, mijn terugkerende gedachten aan hen en het leed dat veel kinderen en volwassenen die van elkaar gescheiden zijn, ondergaan, was de inspiratie om aan een grote beeldengroep te werken. Een beeld dat een openbare ruimte vorm kan geven. Zowel in een landelijke omgeving als in de stad zal dit beeld de ruimte esthetisch, educatief en uitdagend aankleden.

Mijn idee kan in verschillende grootten (en kleuren) in beton worden gerealiseerd. De grootste sculptuur is de vader, geflankeerd door twee kinderen. De vormgeving en de structuur van de groep geven op verschillende uren van de dag bijzondere licht- en schaduweffecten. De opstelling is zo dat tussen de beelden een uitnodigende en veilige ruimte ontstaat om te spelen, te picknicken of tegen het beeld uit te rusten. Het is mogelijk in het inwendige van de beelden speelruimten te creëren.

Ik ben ervan uitgegaan dat zowel vaders als kinderen met beide benen in de werkelijkheid (moeten) staan. Dat veiligheid, ontmoeting en communicatie voorwaarden zijn om – zowel als ouder en als kind – te kunnen: verwerken, accepteren en groeien. Dat de nieuwe situatie van vaders en kinderen na echtscheiding uitdagend en de moeite waard is. En… dat alles altijd in verandering en beweging is, maar ook tijdelijk en eindig.

De onderste elementen van de beeldengroep zijn verankerd in de aarde, de armen en het hoofd kunnen 360 graden rondgedraaid worden. Hierdoor wordt het beeld interactief en kunnen kinderen en ouders de beeldengroep een stand geven die overeenkomt met hun gevoel op dat moment. Zo kunnen de posities van de sculpturen onder andere intimiteit, samenzijn, verlating en afwijzing tot uitdrukking brengen. Op een speelse manier kan dat gesprekken openen over verlangens, gemis, boosheden, het verleden of de toekomst. Zowel de ruimte tussen, als om en eventueel binnen het beeld bieden veiligheid, uitdaging en activiteit.

Mijn wens is het dat het beeld een vrijplaats wordt waar kinderen spelen en ouderparen naartoe gaan om over hun kind te praten, de ouderschapsrollen rechtvaardig te verdelen en de rancune of angsten los te laten. Ik wens dat ouders en kinderen in vreugde vorm gaan geven aan nieuwe mogelijkheden.
De beeldengroep 'Vader en twee kinderen' kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld zó groot dat het door kinderen als klim-en-speeltoestel gebruikt kan worden; en nog groter, zodat er plein- en binnenruimten ontstaan. U kunt helpen dit idee te realiseren.

Emiel Smulders

Gemist Vaderschap pag.67-98.indd 98 06-12-2005 15:44:16

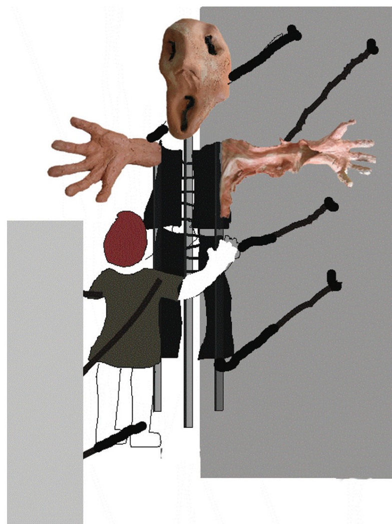

L. boven *De schreeuw* en r. onder *Onbereikbare vader* keramiek en metaal, 2005 (zie blz. 97)
Emiel Smulders
R. boven *Pappa-kaart*. Met deze actiekaart trokken honderden vaders de aandacht van de politiek (zie blz. 125)
L. onder *Loyaliteit r4;* schilderij van
Joep Zander
acryl op doek 70x90, 2002 (zie blz. 92)

Gemist Vaderschap pag.65-66 en 99-100.indd 99 06-12-2005 15:03:18

T(e)reur; 2005, installatie van Joep Zander

Fragment beeld Salomons-oordeel,
Arnhem, van André Schaller (zie blz. 94).

Onder: Marco Piono en Stella Maris
Foto: Giovanni Umicini (zie blz. 95).
Rechts: Heilige Jozef in Imst
(Falbesoner 2de helft 18de eeuw.) (zie blz. 46).

Gemist Vaderschap pag.65-66 en 99-100.indd 100 06-12-2005 15:03:21

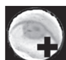

Doodgaan als vader, overleven als man

Het ingebouwde trauma van het westerse vaderschap

Vaders bestaan niet, emoties van vaders nog minder. Hebben vaders pijn als ze hun kinderen niet zien?... ach kom nou! Misschien zijn vaders in hun man-zijn gefrustreerd door de scheiding van hun partner. Dat moet het dan wel zijn als vaders emotioneel doordraaien, levensverlamd raken, in de WAO terechtkomen. Dat heeft zeker niets met het gemis van hun kinderen te maken.
Ontkende vaders kunnen van kwaad tot erger gaan, zombies worden, rebbelaars en soms zelfs hun kinderen ombrengen en zichzelf in brand steken.

Vaderliefde

Bob Geldof, die bekend is van de manifestatie 'Live 8', moest net als vele andere vaders knokken voor contact met zijn kinderen. Hem werd geadviseerd zijn liefde voor zijn kinderen te ontkennen. Hij schreef daarover het volgende:
'Toen ik de rechtbank binnenkwam boog er iemand naar me toe die dacht me een genoegen te doen:
'Wat je ook doet', zei hij, 'zeg in jezusnaam nooit dat je van je kinderen houdt.'
Perplex vroeg ik: 'Waarom niet?'
'De rechtbank denkt dat je ongezond excentriek bent als je, man zijnde, je liefde voor een kind uit.'

'The father love that dare not speak its name' werd de titel van een artikel van Geldof over de discriminatie van vaders.
Ook de veel gebruikte encyclopedie wp/encarta ruimt geen plaats in voor de emotionele en sociale relatie. Vaderschap is volgens de definitie in deze encyclopedie slechts een biologische en juridische relatie.

De ontkenning en buitensluiting van het vaderschap is voor de meeste mannen een traumatische aangelegenheid. Voor deze traumatische ervaring is er in de samenleving geen gehoor, hulpverlening is niet adequaat en het functioneren van het rechtssysteem gooit olie op het vuur. De samenleving reproduceert de traumatische ervaringen eerder dan dat ze hulp en oplossingen biedt.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 101 06-12-2005 15:32:28

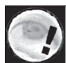

Zowel het man-zijn als het gescheiden-zijn, zo blijkt uit onderzoek, zijn een aanzienlijke bijdrage aan een kortere levensverwachting. De frustraties rond het verbreken van contact met de kinderen spelen daarbij een grote rol.
Stress draagt aanzienlijk bij aan het verkorten van de levensverwachting van mannen.

Emotionele nood

Verbreken van de band met je kinderen tast iets zeer fundamenteels aan. De relatie met een kind is niet alleen een band tussen twee personen, maar is ook de weerspiegeling van de band met een fundament van je eigen innerlijk. Een overweldigende angst kan het gevolg zijn van het verlies van het kind, en het psychische geweld waarmee dat proces gepaard gaat, is vaak bedreigend en onverwacht. Sommige mannen wordt het onmogelijk gemaakt redelijk te reageren. Zij uiten hun angst naar buiten in woede of reduceren hun angst door ontkenning, loochening of mentale en emotionele vervorming van de werkelijkheid. Er ontstaat er een emotionele noodsituatie. Vaders voelen dat één van de essentiële, basale veiligheden wordt aangetast. Veilig een relatie mogen onderhouden: bij elkaar zijn, bescherming geven, verantwoordelijkheid mogen dragen voor; zorgen voor je eigen kinderen. Kinderen zijn afhankelijk van de zorg van die vader en raken nu hun allerbelangrijkste emotionele sleutelfiguur en rolmodel kwijt. Die vader kijkt radeloos, machteloos en hulpeloos toe.

Na het overlijden van een kind weet je: er is iets definitiefs gebeurd. Je hebt je kindje ten grave gedragen en iedereen in de omgeving weet wat er gebeurd is, omdat ze een kaart hebben gekregen. Of ze waren op een andere manier betrokken bij het verwerkingsproces. Bij het graf mag je immers je tranen de vrije loop laten. Armen om je heen, geaccepteerd verdriet. Bovendien sta je er zelden alléén voor in je gezin of in je woonomgeving. Je hebt je partner, ouders en schoonouders als je praat over kleinere kinderen, en samen begin je aan het verwerkingsproces. Heb je 's nachts het klamme zweet op je voorhoofd, moet er even een lampje aan, dan heb je grote kans dat er iemand naast je is, letterlijk, met wie je je smart en boze droom kunt delen. *Ian*

Dat verlies en de manier waarop een wig tussen vader en kind wordt gedreven, is voor beiden een vorm van psychisch geweld, ongezond en traumatiserend.
In mijn vorige boek wijdde ik een heel hoofdstuk aan de strafbaarheid en de mogelijkheden van vervolging van geestelijke mishandeling. Hierin kwam ook de strafbaarheid aan de orde van de geestelijke mishandeling van vaders door de overheid.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 102 06-12-2005 15:32:28

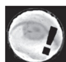

‘Ze hebben me nodig en ik ben onbereikbaar gemaakt. Ik voel me schuldig omdat zij mij de kinderen afpakt. Dat is vreemd. Ik heb altijd te veel rekening gehouden met haar verdriet. Het misbruik ging soms zo ver dat ik alles naar mezelf toe draaide.’ (JB)

Rouw

Verlies van een kind moet verwerkt worden door afscheid te nemen, te rouwen en het een plek te geven. Maar dat kan niet als vaders de toegang tot hun, nog levende, kind wordt ontnomen. Het rouwproces dat zou moeten plaatsvinden, wordt verstoord door de onduidelijkheid over de status van de ander: het kind bestaat wel, is niet overleden, is in de psyche van vader wel aanwezig, maar men mag elkaar niet echt ervaren, niet aanraken, strelen, knuffelen, naar school brengen, niets.
Veel vaders brengen het zo onder woorden: *‘Ik kan niet eens rouwen, omdat mijn kind nog leeft. Ik wens mijn kind natuurlijk niet dood. Maar toch ..., dat was wel makkelijker te verwerken geweest.’*

Een goede foto zou passen bij een rouwritueel. Maar die laatste foto ontbreekt dikwijls. Ze zitten in de plakboeken ergens in het dressoir van dat andere huis, waar het kind niet ‘dood’ is. Als er in het kader van een informatievoorziening foto’s door de brievenbus glijden, dan zijn die dikwijls niet van beste kwaliteit en zijn eerder het toonbeeld van de dubbelzinnige aard van het verlies.
Misschien dat zoons en dochters onder hun hoofdkussens verkreukelde fotootjes van hun vader koesteren, maar er is een goede kans van niet. De moeder die de schijnheiligheid opbrengt om wél een foto van de gemiste vader op te hangen, zal dikwijls zien dat het kind haar van die gespletenheid gaat verlossen door de foto niet te accepteren (ouderverstotingssyndroom).

‘Uw zoon bestaat niet’, zei ik.
‘Mijn zoon bestaat niet’, bevestigde hij.
‘Behalve als u hem – in uw verbeelding, ik geef er nu maar een naam aan – schept.’
‘Dat is de ene kans die hij heeft’, zei Zeijs.
‘En de andere?’
‘Obviously: dat ik erop kan klimmen. Dat hij zich aandient in wat we levenden lijve plegen te noemen, zich voorstelt, papieren toont, paspoort, trouwboekje, stempels, en vervolgens praat, op tafel slaat, lichamelijk – dan weet ik, dat ik... nou ja.’
(Alain Teister, Mijn pappie is enkel een foto)

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 103

06-12-2005 15:32:28

Het rouwproces is onmogelijk, maar daar komt bij dat vaders het gevoel hebben dat het verlies door anderen direct of indirect hard wordt ontkend. Dat ìs dikwijls zo en bemoeilijkt het praten erover. Rouwen blijft zo een onafgemaakt proces en dwingt de man ertoe zijn verhaal telkens en telkens weer te herhalen, verlangend naar het moment dat zijn hele verhaal begrepen wordt.
Boris Cyrulnik vertelt in zijn boek *Veerkracht* dat een trauma in twee klappen komt: 'De eerste klap is de echte, die de pijn van de wond of het verlies toebrengt. De tweede, de klap in de beeldvorming, is de pijn van het vernederd en verlaten zijn.' De socioloog Spruijt (zie blz. 113), die beweert dat vaders maar 'door het stof moeten gaan', pepert die vernedering er nog een keer dik in.
Als het kind, gezwicht onder misbruik van loyaliteit, niet meer naar hem toe blijkt te willen gaan, wordt er tegen de vader gezegd: 'Je kunt liefde niet afdwingen.' Daarmee wordt de relatie, die tussen vader en kind aanwezig is, simpelweg ontkend. Ook het bestaansrecht van de mogelijke rouwreactie wordt al bij voorbaat ontkend. Ergo: het wordt niet alleen betiteld als opdringerigheid, maar zelfs als dwanggedrag (bijvoorbeeld stalken).
Er is geen erkenning van de rouwpositie. Dit leidt tot frustratie, die op haar beurt leidt tot verdubbeling van de pijn.

Voor een gezonde verwerking van rouw is het noodzakelijk dat het verdriet openlijk tot uitdrukking kan worden gebracht. Veel onvermogen tot rouwen ontstaat door het overmatig beheersen, onderdrukken en verdringen of afweren van pijnlijke gevoelens en rouw-emoties.
Als vaders wel hun pijnlijke gevoelens tonen, worden zij onderdrukkend aangesproken door bijvoorbeeld Kinderbescherming en rechters. Niet alleen individueel, maar ook op collectief niveau worden vaders onderdrukkend en ontkennend aangesproken. Zo zei bijvoorbeeld op een congres over de kwaliteit van de rechtspraak de toenmalige voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak: 'Familierecht, daar komen we hier toch niet voor?' Juist binnen het familierecht worden vaders gediscrimineerd – en in plaats van de kwaliteit en zorgvuldigheid op dat vlak te verbeteren, gaat de denigrerende benadering juist daar gewoon verder.
Op een ander congres over familierecht ving een vertegenwoordiger van de ouderorganisaties uit de mond van een vrouwelijke rechter op dat vrouwen voorgelicht moeten worden dat ze een kat in de zak kopen als ze een gescheiden man kiezen.
Vaders worden in een hoek getrapt. En ze moeten vooral niet proberen uit die hoek te komen. 'Ze zijn zielig of agressief en je kunt er maar beter niets mee te maken hebben', dat is het beeld in die kringen.
Door die houding treedt er een vermenigvuldiging op van de traumatisering.

Een ander belangrijk probleem bij de verwerking van het gemis is de afwezigheid van een duidelijk aanwijsbare dader. Veel vaders zijn weliswaar in eerste instantie geneigd de schuld toe te schrijven aan de moeder, maar ontkomen er

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 104

06-12-2005 15:32:29

toch emotioneel, soms onderbewust, dikwijls niet aan ook het kind te verwijten dat het niet naar hem toekomt. Het kind, zelfs als het volwassen is geworden, blijft in een loyaliteitsconflict hangen. Het kind kan dit niet aangerekend worden. Over dat loyaliteitsconflict kunt u meer lezen in mijn boek *Moeder-Kind-Vader; een drieluik over ouderverstoting*.

> *In 1999 overleed een man uit Markelo die had bepaald dat de naam van zijn dochter niet op zijn grafsteen mocht. Wel die van kleindochter en achterkleindochter. De dochter ging hiertegen in protest bij de rechtbank, waar ze overigens geen gelijk kreeg.*

Ik verwijt de staat mede schuldig te zijn aan dat misbruik van loyaliteit. Maar juist dat daderschap van de staat is nog minder goed te verbeelden, te personificeren, en dat belemmert de effectieve rouwverwerking.

De optelsom van verlies, het niet erkennen daarvan, de onduidelijke status van de betreurde, de negatieve respons op veel verwerkingsreacties en de vertroebelde positie van de dader, leiden vaak tot traumatisering.

Het verlies en de slechte rouwverwerking werken in de hand dat mannen hun emoties en gevoelens gaan afsplitsen. In de psychologie wordt dit proces 'depersonalisatie' genoemd.

Depersonalisatie is een toestand waarin de betrokkene zeer helder kan waarnemen wat er om hem heen gebeurt, doch dat de bijbehorende emoties en gevoelens geheel van dit waarnemingsproces zijn afgesplitst. Dit proces raakt in mannen dikwijls een achillespees, ze werden immers al niet erkend in de manier waarop ze hun gevoel uiten. Omdat de kritiek op mannen, ook vanuit de hulpverlening, alom aanwezig is, denken mannen al snel dat ze niet zozeer last hebben van het verbreken van de band met hun kinderen, maar van iets slechts dat diep in henzelf zit. In feite is het een zwakke plek van mannen dat in de hedendaagse opvoeding, thuis, op school en elders, hun gevoelens al vaak zijn miskend. Ze worden vervolgens op laffe wijze op die zwakke plek getroffen.

Trauma

Ursula Kodjoe deed een studie naar traumareacties van vaders. Ze beschreef vele psychische en fysieke reacties. Eén van de opvallende uitingsvormen van verdringing die ze beschreef, is de neiging van vaders de vragenlijsten die ze stuurde te verbranden (zie blz. 115). Verder kwam ze veel fysieke reacties tegen (slapeloosheid, hart- en maagproblemen). Psychische en zelfs fysieke verlamming of juist obsessieve fixatie worden gerapporteerd.

Daarbij moet worden aangetekend dat het beeld vooral wordt bepaald door het verstoppen van slachtofferschap (niet zielig willen zijn).

Volgens de psychiater Jacobs worden stressreacties van moeders op het verlies van kinderen begripvol tegemoetgetreden (moederlijke instincten). De reactie

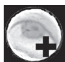
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 105

06-12-2005 15:32:29

op vaders is veel minder begripvol, terwijl ze toch net zo graag voor hun kinderen waren blijven zorgen. Dus hebben zij na het verlies van toegang tot hun kinderen ook diepe gevoelens van verlies en frustratie. Jacobs postuleerde het zogeheten Involuntary Child Absence Syndrome.

Moederverheerlijking

Onder invloed van de 'motherhood mystique' (moederverheerlijking), zoals Kodjoe het noemt, dolven vaders vaak het onderspit. Ze vroeg zich af wat dit voor mannen eigenlijk betekende. 'Stel je voor: je loopt de rechtbank in als vader, en een paar uur later ben je dat officieel niet meer. Dat leek me vreselijk. Toen ik op zoek ging naar informatie over de sociaal-emotionele gevolgen van deze gebeurtenis voor vaders, vond ik planken vol over moeders, niets over vaders. Dat vond ik oneerlijk.'

Voor haar afstudeerscriptie riep Kodjoe vaders op te vertellen over hun ervaringen. De reacties waren overweldigend. 'Met één vader heb ik zestien uur aan de telefoon gezeten. Er had nog nooit iemand naar zijn verhaal geluisterd.' Kodjoe wijst erop dat er nog steeds weinig aandacht is voor de gevolgen van het verlies van contact met een kind voor de ouder. 'En dat terwijl het de samenleving volgens mij veel geld kost. Ik denk dat deze mensen veel vaker last hebben van posttraumatische stress, arbeidsongeschiktheid, psychosomatische klachten en zelfmoordneigingen. Daarvoor zou veel meer aandacht moeten komen.'

(Ursula Kodjoe in een interview in het Nederlandse jeugdbeschermingsblad 'Perspectief')

De situatie van getraumatiseerde vaders lijkt in veel opzichten vergelijkbaar met de classificatie (DSM 4) van Post Traumatic Stress Disorder (PTSD, zie ook het kader). Er zijn twee belangrijke verschillen:

1. Er is meestal geen sprake van post-trauma; het trauma vindt nog steeds plaats.
2. Aantasting van de fysieke integriteit is een belangrijk criterium voor PTSD. Dit is bij vaders niet op het eerste gezicht het geval, maar de blokkade om toegang te hebben tot je kind is vergelijkbaar met een amputatie. Daarbij kunnen de wonden niet genezen, doordat het verlangen en de onmacht van vader continu wordt getriggerd door onderzoeken, rapporten, rechtsprocedures, sociale en justitiële bemoeienissen. Vader wordt zijn leven lang geconfronteerd met de afwezigheid van zijn kinderen in nieuwe sociale situaties. De vraag Heb jij kinderen? is snel gesteld; maar moet het antwoord nu ja of nee zijn? Als je de band tussen vader en kind kunt definiëren als een fysieke integriteit, dan past het vadertrauma wel onder PTSD; ik vind hier iets voor te zeggen.

We gaan in de volgende stukjes wat specifieker in op twee vaak voorkomende traumareacties bij vaders. De ene vorm is extravert, explosief: de rebbelaar, de

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 106 06-12-2005 15:32:30

schreeuwer. De andere is introvert, implosief: de wandelende tijdbom die dikwijls zelfmoord pleegt en soms kinderen en moeder in de dood meeneemt.

Rebbelen

'Hij stond achter de microfoon te dansen, met zijn armen te zwaaien en er kwam een ware spraakwaterval uit zijn mond.'

De rebbelrite is de overcompensatie van onderdrukte en gefrustreerde gevoelens, als gevolg van de verbale en geschreven agressie van kinderbeschermers, rechters en anderen. Deze rebbelrite kan zich ook verbaal en schriftelijk uiten. De geschreven versie lijkt dikwijls krompraat, is dik onderstreept en vetgedrukt, om de emotie als het ware door het papier heen te drukken.

Als iets een waterval is van niet-gecommuniceerde willekeurige opsommingen van 'feiten' die zonder argumentaties doordringende conclusies opleveren, dan is dat wel het gemiddelde Nederlandse Kinderbeschermingsrapport. De Raad voor de Kinderbescherming geeft zelf ook aan dat dit past binnen haar beleid. Ze doet niet aan het zoeken naar de waarheid, stelt ze zelf, en het ministerie vóór haar, en volgens haar opleidingsdocumentatie wordt hun rapport toegeschreven naar de conclusie. De implicatie daarvan blijkt te zijn dat klaarblijkelijke leugens van de Kinderbescherming ongestraft voor waarheid mogen worden versleten (zie blz. 27). De zaak van Udo behelst een sterk voorbeeld daarvan.

In feite is het niet de rebbelaar die de onzin vertelt. Hoewel hij de schijn tegen heeft. Wat hij zegt, is zinnig, maar hoe hij het zegt is vaak emotioneel verwrongen, werkt daardoor afstotend en roept onbegrip op. Het is juist de Raad die maar wat roept, maar dat in bloemetjespapier verpakt. De Raad vertelt veel dingen die alleen maar waar lijken, omdat ze met zo veel 'gezag' en macht geproclameerd worden. Bovendien misbruikt de Raad die macht op het moment waarop vaders iets tegen de onzin te berde willen brengen. Men is niet te beroerd ermee te dreigen dat je je kind dan helemaal niet meer ziet, 'want meneer is een dwaze querulant en daar heeft zijn kind toch niets aan'.

Emotioneel is de rebbelaar tot op de draad versleten, praat hij eigenlijk tegen niemand in het bijzonder. Hij is al zó vaak niet gehoord dat het hem nauwelijks lijkt te interesseren of hij nu zal worden gehoord of niet. Zijn gedrag is een omzetting van de woordenstroom die de instanties doods op hem afsturen. Instanties die in het geheel niet geïnteresseerd zijn in wat hun woordenstroom aanricht. Het zou voor geen enkele medewerker van de Raad nog dragelijk zijn als hij de gevolgen van zijn eigen rapporten zou laten doordringen tot zijn gevoel. '*Hij richt zijn pijlen elke keer weer opnieuw zonder nog te kijken waar ze naar toe gaan*.' Kijken doet hij niet, maar de richting weet hij verdomd goed – maar hoe kaats je de pijlen terug naar een geharnaste zielloze club?

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 107

06-12-2005 15:32:30

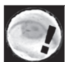

In 1998 pakte een groep vaders de Kinderbeschermingvestiging Assen in met papier. De verwijzing naar het papieren hart van deze organisatie was een goede terugspiegeling. Onlangs kwam deze vestiging in het nieuws doordat een medewerker jarenlang in het kader van zijn werk kinderen seksueel misbruikte.

De rebbelrite is een gevolg van het niet mogen uiten van de liefde voor je kind. Verboden liefde, verboden verlies.

Vader was toen hij zijn kind verwekte namelijk een beschaafd en gevoelig mens. Maar zijn ex-partner, de wetgever en de rechter hebben van hem iemand gemaakt die in afzienbare tijd volslagen gek is geworden. Tast een mens aan in zijn meest elementaire behoefte, die liefde heet, en hij zal reageren door zelf liefdelozer te worden. Vernietig systematisch en meedogenloos in hem alle liefde die hij voor zijn kind voelt, en uiteindelijk zal hij in staat zijn kind en moeder te vermoorden. Hij is geen dader, maar slachtoffer van een misdadige overheid.
Maarten Legene: Vaders bestaan niet.

Infanticide en zelfmoord

Vaders kunnen in hun volstrekte radeloosheid nergens terecht. Als ze met een zelfmoordgedachte rondlopen, zou het zinvol zijn als ze daarover kunnen praten. Maar er is geen hulp. Geen hulplijn, blijf-van-mijn-kind-huis of vadercentrum. Dat soort voorzieningen is er voor vrouwen. De knelsituatie waarin afgewezen vaders zitten, kan bij sommige vaders uiteindelijk leiden tot zelfdoding,

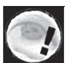
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 108

06-12-2005 15:32:30

en sommige vaders (met andere zwakke plekken in de persoonlijkheid) komen er dan toe ook hun kinderen te doden.
Volgens Smith en Wang, twee Australische onderzoekers, is er na scheiding zevenmaal meer suïcide bij mannen dan bij vrouwen. Dikwijls blijkt de controle van hun ex via manipulatie van de kinderen de bittere kern te zijn. Die kan niet anders worden beëindigd dan door eliminatie van hemzelf. Uit hun onderzoek blijkt: hoe meer vrouwen voor kinderen zorgen, des te minder zelfmoord plegen ze.

‘Die enige brief was een keerpunt, er ging iets in me kapot, ik heb mijn verlangen naar haar, dat heel vaak in me aanwezig was, geneutraliseerd. Ik wil haar nog wel zien, maar ik heb geen diep verlangen meer. Ik wacht ook niet meer op haar, maar ergens van binnen hoop ik nog dat zij naar mij, haar vader, op zoek zal gaan.’ *Theo.*

‘Elke keer ga ik dood. De tweeling is alles voor me, maar het wordt me onmogelijk gemaakt om maar op enige wijze een klein stukje vader te kunnen zijn. Donner moet niet bij mij in de buurt komen. Want dan stenig ik hem. De pijn die ik tot nu toe heb, kan ik niet van me af gooien. Maar als iemand zijn schouders hiervoor ophaalt, en steeds meer doden op zijn geweten krijgt, moet zo’n onmens toch gestopt worden?! Zou dit de enige manier zijn om deze maatschappij duidelijk te maken dat het zo niet verder kan?’

Deze vaders hebben geen zelfmoord gepleegd, maar wel iets in zichzelf laten doodgaan; dit is geen goede reden anderen te doden. Deze anonieme gevoelsuiting is dan ook geen oproep om politici te stenigen, de auteur van dit boek raadt dit ook af.)

Oplossing?

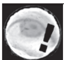
Zowel het juridische systeem als het leger hulpverleners hebben geen echte oplossingen voor vaders die gedwongen hun kinderen moeten missen.
‘Moet ik dan een uitgerangeerd ouderdeel helpen om zich geestelijk van zijn kind los te maken, hoewel dat kind misschien een kilometer verderop leeft en hij het uit de verte ziet?
Ik weet het niet. Ik wil niet graag erover nadenken welke technieken te ontwikkelen zouden zijn om ervoor te zorgen dat deze mens-verachtende realiteit nog enigermate uit te houden zou kunnen zijn.’
De Duitse psycholoog prof. dr. Uwe-Jörg Jopt distantieert zich met deze uitspraak van een praktijk die overigens verder gemeengoed is. Veel therapeuten laten zich de klaagzang van vaders aanleunen en zien, schijnbaar machteloos, toe hoe de mens-onterende praktijken gewoon doorgaan (zie kader op blz. 110).

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 109 06-12-2005 15:32:31

Alain Teister, in zijn poëtische boek uit 1975 *Mijn pappie is enkel een foto:* 'Wat me dwars zit, geloof ik, ik bedoel: het meest essentiële, of de som van de hele kolerebende, is a. wat er van hem geworden is, b. in hoeverre ik verantwoordelijk ben voor wat er dan ook van hem geworden mag zijn, c. hoeveel me dat kan schelen, en d. of me dat eigenlijk wel iets kan schelen, waarbij ik geneigd ben nee te zeggen, maar daar ben ik dan weer niet zeker van. Dat is het hem. Take it or leave it. Period.'
'Het is een redelijke samenvatting.'
'En wat me dwars zit', schreeuwt Zeijs, 'is dat u er geen donder aan doet, dat u me gewoonweg laat barsten. En kom nu maar op met het schuldgevoel, dat ik volgens uw handboek verdring, of in u zit te projecteren. Kom er maar mee!'
'Het zijn de geijkte termen."

Verdringen helpt niet en levert voor de meeste personen ernstige psychische en fysieke problemen op. Bovendien is het moreel onjuist om de bestaande toestand maar te laten voortbestaan. De meeste mensen die in actie komen of zich althans verzetten, stuiten telkens weer op factoren die herhaling van de stressor inhouden.
Er zijn ook gedragswetenschappers, zoals Hans van Schooten, die bepleiten dat je maar gewoon weer een volgende relatie met kinderen moet aangaan. Dat dat dikwijls vanwege de opgelopen trauma's een nóg grotere kans op frustratie oplevert (zie blz. 44) wordt daarbij genegeerd.
Ik denk dat de enige verantwoorde, psychologisch, therapeutisch en maatschappelijk te verdedigen oplossing is te vinden in solidaire actie. Een goed voorbeeld zit verpakt in het verhaal van Yves (zie blz. 64).

Agressie, woede en toorn

Agressie en woede hebben een slechte naam in het schuimbad van welzijn en geluk. Deze emoties worden beschouwd als kwaadaardig, destructief en niet gewenst. Ten onrechte: ze zijn alleen destructief als ze bij voortduring niet geuit kunnen of mogen worden. Mannen hebben deze gevoelens terecht als ze hun kinderen niet mogen zien en voor deze verlangens zelfs gestraft worden. Het gaat om reële gevoelens die er mogen zijn; ze verdringen is fout en gevaarlijk, dat hebben we al gesteld. Maar wat dan?
Een mogelijkheid is: deze emoties therapeutisch uiten in dure wekelijkse sessies met een hulpverlener. Trap maar tegen een kussen en doe of het je vijanden zijn tot het over is. Een betere manier is: de agressie inzetten om onrechtvaardigheid recht te zetten. In het Latijn betekent het woord *aggredo*, waarvan ons begrip agressie is afgeleid, het in positief opzicht benaderen van een mens, een taak of een doel. Agressie is in principe een stuwende en progressieve kracht

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 110 06-12-2005 15:32:31

zolang er geen elementen van destructie in zitten. Agressie is iets wat mannen nogal eens te veel hebben, zo heet het. Kun je te veel kracht hebben?

Als mannen woede ophopen, niet uiten, kan die ongenuanceerd naar buiten komen als de lading te groot is. Dan worden mannen dus het soort wandelende tijdbommen waar professor Vlaardingenbroek aan refereerde tijdens de 'infanticidegolf' van 1997. Echte woede, die goed gericht is en niet overladen, kan weldadig zijn. Ze is niet destructief, maar juist constructief en effectief. Ik zou die woede toorn willen noemen.

Uit onderzoek blijkt dat amygdala in de hersenen een belangrijke brugfunctie heeft in de verbinding van het oude en het nieuwe hersendeel. De amygdala genereert onder andere de agressie om taken te verrichten, maar heeft uit zichzelf geen rem. Die rem moet komen van dat deel van de hersenen in de voorhoofdskwab dat vanuit de rede, het denken, het oplopen van woede tot haat en geweld reguleert. Vaders die overgaan tot geweld, hebben zichzelf niet meer in de hand, doordat ze zichzelf niet meer kunnen tegenhouden. Dat kan geleerd worden. Tot tien tellen om de rede terug te krijgen, is een goede noodoplossing. Zelfinzicht door therapie en zuivering door meditatie of een echt gebed zijn fundamentelere alternatieven, vooral als de resultaten ook tot uitdrukking komen in maatschappelijke actie.

Opgehoopte woede vervuilt. Om woede goed te kunnen hanteren, moet die dikwijls eerst worden gezuiverd door te ontdekken bij wie de ervaren woede hoort. Reageer je op je vrouw of eigenlijk op je moeder of je broers? Welk deel van de woede is oud, misschien wel je eigen stommiteit, welke voor de staat of de rechter? Bevrijde, gezuiverde woede, toorn, is kalmer en kan helpen effectief te communiceren.
Toorn ligt etymologisch dicht tegen de betekenis 'verdriet' aan. Toorn is een verbinding van compassie tussen verdriet en handelende agressie. Het laat een open wond zien.

Het benoemen en plaatsen van agressie zou aandacht moeten krijgen in de vaderbeweging, de mannenbeweging. De geuzennaam Dwaze Vader duidde een fase die refereerde aan machteloosheid. Maar vaders en de vaderbeweging groeien. Maatschappelijk is nu de tijd om de woede te zuiveren en te richten, om de toorn terug te veroveren en te gebruiken.
Vaders kunnen leren naar zichzelf te kijken en hun doelen te bepalen. Wat wil je van jezelf, wat van anderen, en handel dan parallel naar binnen en naar buiten. Het is goed als je met heel je hart en in daden kunt zeggen: Ik vecht niet tegen mijn ex, maar voor mijn kind en vóór een samenleving waarin vaders en kinderen menselijk worden behandeld.
Ik propageer niet dat vaders in therapie moeten om hun kinderen te kunnen zien, geenszins.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 111

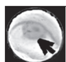
06-12-2005 15:32:32

Ik pleit ervoor dat we ook bij onrecht, speciaal dit onrecht, een scherp oog houden voor de manier waarop we zelf functioneren. Echte veranderingen hebben altijd een naar binnen en een naar buiten gerichte component. Er is een manier om ermee om te gaan, om onszelf te gunnen, zelf in mens-onterende condities, effectief te handelen en mens te zijn.
Een maatschappij die vaders afwijst, maakt deze genuanceerde opstelling niet makkelijk. De facto stimuleert de maatschappij egoïstisch gedrag rondom kinderen. Ze zet aan tot verborgen agressie en haat bij vaders, moeders en kinderen. Het ouderverstotingsyndroom is daar een voorbeeld van.

'Er is een land waar mannen willen wonen', schreef de feministe Joke Smit in haar lied. 'Er is een land waar vrouwen willen wonen.' Mannen, plus vrouwen, plus kinderen die elkaar respecteren, dat kan de enige vorm van humaniteit zijn waarop geestelijke gezondheid zal floreren.

Bastiaans, prof. dr. J.	*Isolement en bevrijding*	1986.
Jacobs, Ed	*Divorce and fatherhood: The struggle for parental identity*	1986.
Kodjoe, Ursula	*Die psychosoziale Situation nichtsorgeberechtigter Väter*	1994.
Legene, Maarten	*Vaders bestaan niet*	2004.
Prinsen, mr. Peter	*Infanticide; internetpublicatie papa.nl.nu/infanticide.html*	1997.
Richel, Theo	*Kanker aan je ziel;* artikel in Nieuwsbrief PSCJF	2002.
Schmidt, Andreas	*Väter ohne Kinder*	1993.
Teister, Alain	*Mijn pappie is enkel een foto*	1975.
Zander, Joep	*Moeder-Kind-Vader; een drieluik over ouderverstoting*	2004.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 112

06-12-2005 15:32:32

Vaderschap een wetenschappelijk probleem?

Hoe meer vaders zorgen, des te meer problemen ze ontmoeten. Niet verwonderlijk in een samenleving die al meer dan honderd jaar móéderschap centraal stelt. Waarom ontkennen en negeren Nederlandse wetenschappers deze en andere problemen rond vaderschap? Wat heeft dit voor gevolgen voor kinderen en vaders en ook moeders? Is vaderschap een probleem voor de wetenschap of is de wetenschap een probleem voor het vaderschap?

> 'Dan is het soms in het belang van de kinderen om een jaar of twee jaar geen contact te hebben, hoe moeilijk dat voor de vader soms ook is. Daarom is mijn belangrijkste boodschap: doe je uiterste best om de communicatie met je ex-vrouw open te houden en ga desnoods door het stof.'

Spruijt, de Utrechtse socioloog die bovenstaande uitspraak deed in een door de overheid gesubsidieerd handboek voor gescheiden vaders, heeft nog geen onderzoek aangevoerd dat aannemelijk maakt dat het opschorten van contact kan leiden tot enigerlei herstel van het vader-kind-contact. Conflicten tussen ouders kunnen, na beëindiging van het contact, ook over andere aangelegenheden (naamswijziging) voortwoekeren. En wat levert opgelegde onderwerping op? Vast staat dat veel vaders juist wordt verweten dat ze hun kinderen in de steek laten. Voorzover dat al een terecht verwijt is, kan dat door dit soort uitspraken juist worden verergerd. Tot meer vaderlijke zorg zal het moeilijk kunnen leiden. Per saldo: geen wetenschap, wel bevooroordeelde beïnvloeding.

'Maar als je dan vóórdat je uit elkaar gaat altijd al meer zorgtijd in je kinderen steekt, is er een grotere kans op behoud van de vader-kind-relatie'. 'Prachtig neveneffect van oprukkende emancipatie', kopte *Opzij* de bal meteen in. Vaderschapsonderzoeker Duindam voert voor deze bewering onderzoeken van Snarey en Kalmijn/De Graaf aan. In het onderzoek van Snarey wordt echter een dergelijke relatie gewoon niet gemeld, het andere toont nader beschouwd slechts aan dat juist een klassiek rolpatroon meer kans geeft op behoud van contact, en dat is ook veel meer in lijn met veel buitenlands onderzoek hierover.
De Amerikaanse onderzoekster Margaret Brinig stelt zelfs dat de kans op echtscheiding en problemen toeneemt in relaties waar de taken eerlijk verdeeld waren. Een huwelijk bleek het best als de taakverdeling openlijk oneerlijk was.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 113

06-12-2005 15:32:32

De Duitse hoogleraar Fthenakis komt tot gelijksoortige conclusies.
Maar zelfs al beweegt een vader zich binnen het klassieke rolpatroon, en bemoeit hij zich niet 'overdreven' veel met de kinderen, dan nog is de gemiddelde kans dat hij van zijn kinderen vervreemd raakt, volgens Nederlands onderzoek tussen de 25 en 50%. Deze grote kansen worden bevestigd in onderzoek uit andere westerse landen. Ook als er wél contact is, verloopt dat, in nog eens ongeveer 25% van de gevallen, onbevredigend. Kortom: geen wetenschap hier door Duindam, wel politiek correcte uitspraken, die het leuk doen in de media.

De cijfers

Volgens het CBS-onderzoek heeft 25% van de kinderen uit huwelijkse scheiding geen contact met één van de ouders en 25% heeft slecht contact. Deze cijfers zijn volgens Jan Latten van het CBS eerder aan de lage dan aan de hoge kant.
In absolute cijfers betekent dit dat ongeveer 15.000 kinderen cumulatief per jaar geen of slecht contact hebben na een huwelijkse scheiding.

Hier komen 19.000 kinderen uit opgebroken samenwoningen bij. We mogen aannemen dat de percentages daar minstens even hoog zijn als bij huwelijken. Dat zijn er dan ongeveer 9.500. Daar moeten nog 5.000 kinderen worden bijgeteld uit flitsscheidingen en van vaders die hun kinderen niet hebben mogen of kunnen erkennen; waarvan naar schatting weer 2.500 met problemen. De genoemde getallen zijn door Wim Orbons doorberekend in overleg met het CBS. Per saldo hebben ongeveer 27.000 kinderen cumulatief per jaar geen of slecht contact.
Maar dat kunnen er met beter en uitgebreider onderzoek veel méér blijken te zijn.

Kinderbeschermingsambtenaren plaatsen regelmatig onjuiste opmerkingen over de cijfers. Preventiemedewerker Jelis v. Leeuwen bijvoorbeeld: 'Veel ouders slagen er gelukkig wel in om bij scheiding goede afspraken te maken, zodat de kinderen beide ouders behouden. Kinderen kunnen zo hun relatie met beide ouders voortzetten. (...) In een kleine 10 procent van de gevallen komen ouders er samen niet uit.' Ook nadat er in 2000 de expliciete toezegging van de landelijk directeur van de Kinderbescherming lag dat men zich niet meer met dit soort onwaarheden zou inlaten, zijn dit soort uitspraken nog regelmatig te horen geweest, ook van deze directeur zelf. Leugens dus. In de prille zomer van 2004 zagen we echter voor het eerst dat de minister van justitie Donner de grootte-orde van de omvang van het ontvaderingsprobleem wel erkent.

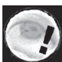
Kinderbeschermers en politici beweren regelmatig dat verreweg de meeste ouders zaken rond kinderen, na scheiding goed weten te regelen. Ze worden onder andere op het verkeerde been gezet door de onderzoeksgroep SIN (Scheiding in Nederland). Volgens hun onderzoeken zou slechts 14% van de vaders na scheiding hun kinderen niet meer zien. Waarom deze lage uitkomst in dit belangrijke onderzoek?

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 114

06-12-2005 15:32:33

Niet alleen de onderzoekers van SIN zelf onderkennen dat in de steekproef mannen en niet- hertrouwde gescheiden mensen onderbedeeld zijn. Een mooie doorkijk daarvan is ook bijvoorbeeld terug te vinden in de reacties die Ursula Kodjoe kreeg in haar onderzoek ‘Die psychosoziale Situation nichtsorgeberechtigter Väter’: *‘U nodigt me uit om me met problemen bezig te houden die ik 17 jaar lang met succes heb verdrongen. U heeft met uw vragenformulier mijn vakantieweek verziekt. Dit vragenformulier raakt me zó erg dat ik hem het liefste in de oven zou willen gooien. Alleen omdat ik je ken, heb ik hem ingevuld.'* De geleden verwondingen werden samen met gevoelens van woede, verdriet en verlatenheid zichtbaar, concludeert Kodjoe.

Vaders die hun kinderen niet meer zien, worden daar niet graag mee geconfronteerd en blijken niet erg geneigd met de maatschappij te communiceren, ook niet door het invullen van wetenschappelijke enquêtes. Kortom, de uiteindelijke antwoordgroep in het SIN-onderzoek bleek geen representatieve afspiegeling van de te onderzoeken groep. Pas nadat er in (onder andere) *de Volkskrant* al was gepubliceerd over dit onderzoek, en de kritiek daarop (onder andere van mij), werd een wegingsfactor ingevoerd. Maar deze wegingsfactor maakte alleen maar het aandeel van gehuwden groter, en de specifieke ondervertegenwoordiging van mannen en de ondervertegenwoordiging van alleenstaande gescheiden mensen werd daardoor alleen maar ernstiger. Ouders (lees: vaders) die geen contact meer hebben met hun kind, zijn door deze correctiefactor waarschijnlijk nog ernstiger ondervertegenwoordigd in de SIN-statistieken. Toch werd dit methodologisch ondeugdelijke SIN-onderzoek een basis voor veel overheidsbeleid, zoals bijvoorbeeld het alimentatiebeleid. Wetenschappelijk onderzoek over kind-ouder-relaties zou moeten beginnen met een at-random steekproef onder kinderen. Vervolgens kunnen vanuit deze geselecteerde kinderen de relaties met hun beide ouders worden bestudeerd.

Vaders doen er niet toe

De promovenda Tamar Fisher maakte in 2004 veel furore met een op deze zelfde SIN-gegevens gebaseerd proefschrift. Het dagblad *Trouw* trok op basis van dit promotie-onderzoek de conclusie dat ‘Vaders er niet toe doen’. Het valt op dat Fisher de alternatieve hypothese, ‘Moeders doen er niet toe’ niet test. Zelfs niet ter discussie stelt. Hoogst onwetenschappelijk. Ouders worden ervan verdacht per saldo meer hun éigen belangen dan de belangen van hun kinderen voor ogen te hebben. Vaak wordt verondersteld dat kinderbeschermers en wetenschappers niet onderhevig zijn aan directe belangenverwarring. Maar kinderbeschermers en wetenschappers hebben economische, emotionele en imagobelangen, die zich moeilijk laten verenigen met het welzijn van kinderen. Het rationaliseren door kinderbeschermers doet dikwijls tekort aan de hartsverbindingen tussen kinderen en ouders. Ook de wet erkent een a-priori ondeelbaar belang van kind en ouder bij een relatie met elkaar.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 115

06-12-2005 15:32:33

De Kinderbescherming, die vooral bij de eerstelijns hulpverlening een negatief imago geniet, huurt graag publiciteitsspecialisten en wetenschappers in. Deze mogen dan op kosten van de belastingbetaler de burger op correcte ideeën brengen, door selectief met gegevens en onderzoek-ondersteunde promotie-activiteiten. Er zijn altijd wel wetenschappers die bereid zijn voor geld te zeggen wat de opdrachtgever het liefst hoort. Zeker nu ze hoe langer hoe meer afhankelijk zijn van derde geldstromen. Bij de medische wetenschappen zijn we alert op beïnvloeding door onderzoekfinanciers. Sociaal-wetenschappers hebben dikwijls vrij spel en zijn moeilijker te controleren.

De Raad voor de Kinderbescherming heeft in de afgelopen jaren een tweetal onderzoeken betaald. Aan de Vrije Universiteit werd een onderzoek uitbesteed naar de manier waarop de Raad rapporteert en onderzoekt. In dit onderzoek kregen medewerkers van die Raad vrij spel om zelf uit te zoeken welke rapporten zouden worden onderzocht en welke niet. Dit alles gechaperonneerd door een begeleidingscommissie die uitsluitend bestond uit mensen die zelf allerlei economische bindingen hebben met die Raad. Toch worden de uitkomsten van zo'n selectieve rondblik serieus voorgelegd aan de minister en het Nederlandse publiek alsof het om wetenschappelijk onderzoek gaat.

De eerder genoemde socioloog Spruijt, werd ingeschakeld voor een literatuuronderzoek naar nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen rond kinderen en scheiding zoals het ouderverstotingssyndroom. Aan de onderzoeker werd een begeleidingscommissie toegevoegd die exclusíef bestond uit medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming. In het eindverslag, als boek uitgegeven onder de titel: *Het verdeelde kind,* wordt tamelijk willekeurig literatuur aangehaald. Zo wordt een artikel van een lid van deze begeleidingsgroep in een blad van het ministerie van Justitie zonder enige wetenschappelijke referentie, gebruikt om de harde kritiek van Professor Hoefnagels op de praktijk van de kinderbeschermingsrapportage te pareren. Een leuk economisch gedreven een-tweetje, maar geen wetenschap.

Om een gunstig licht over het geheel te doen schijnen, zorgde Ed Spruijt ervoor dat hij een freelance-journaliste van het *Algemeen Dagblad* als co-auteur van zijn boek aantrok. In het dagblad verscheen een lovend stukje van genoemde co-auteur over dit boek, waarin noch de Raad voor de Kinderbescherming als opdrachtgever, noch de jounaliste als co-auteur van het boek werden aangeduid. Geen enkele krant bleek bereid hier iets tegen in te brengen.
In juni 2004 meldde N.P. Levenkamp, directeur van het ministerie van Justitie, in een gesprek met mij dat de Raad voor de Kinderbescherming op de vingers was getikt voor de manier waarop in deze onderzoeken begeleidingscommissies waren geformeerd. Maar Levenkamp meldde ook dat het slechts een formele fout zou zijn en dat met de inhoud van de onderzoeken niets mis zou zijn. Hiermee plaatst hij weliswaar zijn eigen gezag boven dat van de begeleidingscommissie, maar juist

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 116

06-12-2005 15:32:34

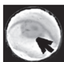

een directeur van Justitie heeft natuurlijk, minder nog dan genoemde belangenverstrengelde commissies, de positie om dit inhoudelijke oordeel te vellen.
Het Verwey-Jonker-instituut, dat regelmatig overheidsopdrachten binnenhaalt, meldde in een persbericht over een onderzoek in opdracht van de overheid als vooronderstelling:
'Deze taakverdeling tussen de seksen staat een hogere arbeidsparticipatie van vrouwen in de weg en belemmert daarmee de keuzevrijheid van vrouwen om te gaan werken'.
Echter, althans in Nederland, is de gecombineerde werk+zorgbelasting voor mannen groter dan voor vrouwen. Het zijn dus juist mannen die worden belemmerd in hun keuzevrijheid, omdat vrouwen niet veel werken. De directie van dit instituut weigerde elke discussie over deze bevooroordeelde kijk.

Als je het vertrouwen vergelijkt dat Nederlanders hebben in pers, politiek en wetenschap, dan blijkt de wetenschap er goed af te komen. Terecht? Uitspraken van een aantal spraakmakende wetenschappers blijken steeds minder het resultaat van argumenten en onderzoeken, maar steeds meer van publiciteitsgeilheid, economisch belang (binnenhalen van nieuwe opdrachten) en eigen ideologische en emotionele voorkeuren. Vooral bij maatschappelijk gevoelige onderwerpen als vaderschap, waar belangentegenstellingen een rol spelen, mag de belastingbetaler van een academisch onderzoeker verwachten dat deze zich houdt aan een ethische gedragscode inclusief een kritische afstand van de betalende opdrachtgever. Ook is het van belang om over de uitkomsten een open publiek debat te houden.

Het dubbelhartige patroon van denken en handelen ten aanzien van vaderschap (zorgen, maar niet echt), wordt mede in stand gehouden en gevoed door een complex van belanghebbenden inclusief advocaten, sociaal werkers, en ambtenaren die het disfunctionerende familierechtsysteem in stand houden, en daarmee een gezonde ontwikkeling naar gezamenlijke zorgverantwoordelijkheid in de weg staan.

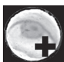
Duindam, Vincent en Vroom, Marike: *Een nieuwe start, Handboek voor gescheiden vaders* 2001
Nijnatten, Carol en Sevenhuijsen, Selma van: *Dubbelleven; Nieuwe perspectieven voor kinderen na echtscheiding* 2000
Snarey, John: *How fathers care for the next generation* 1993
Spruijt, Ed; Kormos, Helga; Burggraaf, Christine; Steenweg, Anneke: *Het verdeelde kind* 2002

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 117

06-12-2005 15:32:34

Het kanten mediagordijn

In 1998 had ik samen met Rob van Altena een gesprek met een *VN*-redactrice in een hoekje van het jaarbeurscomplex in Utrecht. Wij konden maar niet goed snappen dat kritische bladen als de *Groene* en *Vrij Nederland*, toch bekend van hun strijd voor vrijheid, niet gevoelig zouden zijn voor het systematisch falen van het justitiesysteem (geen openbaarheid van uitspraken, voorgedrukte anti-vader-formulieren, geen behandeling van klachten). Ik weet ook nog erg goed wat het resultaat van het gesprek was: 'Jullie geloven zeker in complottheorieën?'
Als je kijkt hoe ook de media kritiekloos zijn in plaats van boos, zou je welhaast alsnog aan complotten gaan denken: Journaliste ingezet om een helemaal belangenverstrengeld onderzoek nog even positief door de krant te laten kleuren (zie blz. 116). Mediastiltes (zie blz. 92), door diverse hoofdredacteuren braaf geaccepteerd.

Er zijn heel veel voorbeelden waarin de pers er blijk van geeft niet al te ver buiten de vastgestelde paden te willen lopen, uit angst te worden uitgemaakt voor vrouwenhaters. Politiek correct, nog steeds. En een positief vaderbeeld verkondigen is blijkbaar ook niet altijd gewenst. De AVRO kan wellicht haar naam veranderen in Anti Vader RTV Omroep, want ze probeerde in 2005 in haar programma "Help, ik word vader" aanstaande vaders voor schut te zetten door hen alvast te laten stuntelen met twee vreemde kinderen. "Vaderverlakkerij van de moedermaffia", zegt Henk Hanssen, van IkVader.nl.

Warren Farrell, de Amerikaanse schrijver over vaderschap, noemt dit verschijnsel 'het kanten gordijn'. Het doet zich niet zo hard voor. Het is er wel, je merkt het, maar je krijgt er maar geen greep op.
Een keer liet ik het zelf aankomen op een klachtenbehandeling bij de directie van (alweer!) de AVRO, omdat ik meende dat ze zich door de overheid lieten subsidiëren om onwelgevallige geluiden uit te rangeren. Ik was uitgenodigd voor het door emancipatiezaken gesubsidieerde programma 'Vaders', maar eenmaal vernomen hebbende wat ik wilde vertellen, trok men de uitnodiging op de valreep in. Waar argumenten niet tellen, blijkt dat de pers alleen nog gevoelig is voor leuke plaatjes en eventueel ook het daarbij passende verhaaltje. In dat opzicht heeft Fathers4Justice de goede toon aangeslagen.

Of er werkelijk een complot is tegen vaderschap, door Vincent Duindam ook wel neergezet als de vermeende anti-vadermaffia, is per saldo een minder relevante vraag als de facto discriminatie en vernedering plaatsvinden. Of je nou door het complot of door de routine wordt geslagen, elke vervolging is voor driekwart meedeinen op vooroordelen en onderbuikgevoelens en voor één kwart of minder is het misschien inderdaad een klein beetje complot.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 118 06-12-2005 15:32:34

Een ongeschreven misdaad

Een korte geschiedenis van vaderschap en vaderbeweging

Zie ook de foto's op blz. 66.

Geschiedenis wordt in de regel geschreven door en vanuit mensen die de macht hebben. Dit leidt ertoe dat sommige aspecten van de geschiedenis lange tijd (of voor eeuwig?) buiten zicht blijven. In de jaren zestig en zeventig werden veel pogingen gedaan de geschiedenis van het 'Gewone Volk' te herschrijven. De feministen herschreven daarna de geschiedenis opnieuw, vanuit de positie van vrouwen. Professor Hoefnagels noemde het frustreren van contact tussen ouders (meestal vaders) en kinderen een ongeschreven misdaad. Daarmee benoemde hij ook een ongeschreven geschiedenis, de geschiedenis geschreven vanuit het vaderschap.

Vóór de industriële revolutie werd het in de Westerse wereld normaal geacht dat vaders een gelijkwaardig aandeel hadden in de zorg voor hun kinderen. Dit veranderde in de 19de eeuw. Eerst werkten nog hele gezinnen in de opkomende industrie, maar na enige tijd werden moeders en kinderen daarvan vrijgesteld. Vaders deden voortaan het vuile werk, vaak ver van huis en haard, en zorgden zo voor het gezinsinkomen. Zij kregen daardoor steeds minder contact met degenen voor wie zij het deden: hun gezin. Vrouwen gingen het fornuis, het aanrecht en de zorg voor de kinderen steeds vaker beschouwen als hun exclusieve domein. Tegelijkertijd werd het gevoelsleven van mannen gemanipuleerd; kinderzorg werd ook voor hen typisch vrouwenwerk. In de 19de eeuw werd de invloed van de staat op de opvoeding verhevigd, maar bleef in de regel beperkt tot ingrijpen bij fysieke kindermishandeling en overbelasting (kinderwet van Van Houten).

Vóór 1901 vertegenwoordigden vaders het gezin naar buiten, maar beide ouders hadden de ouderlijke macht. Ook toen al waren er uitvoerige discussies over de gronden waarop iemand vader mocht zijn en het vaderschap kende allerlei restricties, verband houdend met de erkenning en twijfel omtrent de biologische afstamming. Net als nu waren er dus veel vaders die niet als dusdanig de wettelijke status van vader hadden.

Binnen het huwelijk was het gezag van de vader lang dominant. Dit betekende bepaald niet dat vader in alle situaties de baas was. Vaak had hij helemaal niet de tijd om zich met het gezin te bemoeien. De moeder was zeer bepalend voor de ontwikkeling van de kinderen en had daardoor een grote feitelijke macht. Na scheiding werd de moeder dikwijls (vanaf 1850 in toenemende mate) het verblijf van de kinderen toebedeeld.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 119

06-12-2005 15:32:35

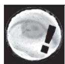

Vanaf 1901 werd bij scheiding één van de ouders uit het gezag gezet. In feite begint daarmee de eeuw van het eenhoofdige gezag, die tot 1998 zou duren. Tegelijkertijd rukte onder andere met de ontwikkeling van de psychoanalyse de invloed van de staat op. Men ging zich bemoeien met allerlei minder evidente 'belangen van kinderen', met een grote mate van willekeur tot gevolg.

De grote echtscheidingsgolf

Hoewel er ook eerder, bijvoorbeeld tegen 1950, sprake was van toppen in de echtscheidingsstatistiek, begon rond 1970 een dramatische toename van het aantal scheidingen zichtbaar te worden. Deze toename was vooral het gevolg van de verzelfstandiging van de economische positie van vrouwen. De laatste restjes patriarchale wetgeving werden afgeschaft en vrouwen oriënteerden zich meer op hun ontplooiing, zonder evenwel het exclusieve recht op de zorg voor de kinderen te willen opgeven. Tegelijkertijd bereikte ook het geloof in de maakbaarheid van de samenleving een hoogtepunt. De staat ontwikkelde met hulp van de sociale wetenschappen een groot aantal beïnvloedings- en beoordelingsinstrumenten die dankbaar werden gebruikt om greep te krijgen op het privé-leven binnen (gebroken) gezinnen. Deze ontwikkeling neemt nog steeds toe.

De verregaande verstrengeling van moeders en kinderen gaat alle vrouwen aan. Want er is niet alleen sprake van een psychologische symbiose, maar ook van een alle vrouwen betreffende maatschappelijke constructie. Kinderen worden daarbij gebruikt als instrument om seksediscriminatie van vrouwen te verklaren en te legitimeren. Een verschuiving van kind als middel naar kind als doel in zichzelf is ook ten voordele van vrouwen,
Anne Marie Bos en Jet Isarin in *Kinderen, moeders, vrouwen*, Nemesis, mei/juni 1992.

Tijdens deze tweede feministische golf werden ook kinderen betrokken bij het gelegitimeerde bevrijdingsideaal van vrouwen. De vrouwenbeweging beschouwde de gezinssituatie als de omgeving bij uitstek waarbinnen de onderdrukking van de vrouw plaatsvond, respectievelijk de reproductie van de arbeidskracht van de man plaatsvond over de rug van zijn vrouw. Nog tot 1971 (volgrecht; mannen bepaalden domicilie van het gezin) en zelfs 1985 (deel burgerlijke vertegenwoordiging) waren er in de wet elementen van onderschikking van vrouwen terug te vinden. Deze situatie werd aangeduid als patriarchaal.
In de jaren zeventig had de vrouwenbeweging de overtuiging dat vaders er slechts op uit waren macht uit te oefenen. Vaders die omgangsrecht vroegen, waren in de ogen van de vrouwenbeweging bezig een deel van hun patriarchale macht te consolideren, terwijl het die vaders in werkelijkheid uiteraard ging om de voortgezette relatie met hun kinderen. Zo werden door het feminisme de humane rechten van kind en vader gepolitiseerd en vervolgens ernstig

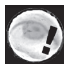
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 120

06-12-2005 15:32:35

aangetast. Het aantal van hun ouders (bijna altijd de vader) gescheiden kinderen nam inmiddels dramatisch toe tot 40% van de kinderen uit huwelijkse scheidingen.

'Een paar dagen later kwam de deurwaarder met een brief met de mededeling dat ze echtscheiding had aangevraagd. In het document stond dat ik vleselijke omgang met mijn tijdelijke huisgenoot had gehad. Dat was onzin want dat had ik niet. Maar in die tijd was er voor echtscheiding een schuldige partij nodig en dit voorval heeft mijn vrouw aangegrepen. Heus, ik ben nooit met dat meisje naar bed geweest, er was niets tussen ons. Integendeel, ik begeerde haar niet eens.' Theo, gescheiden in 1972.

Al vanaf 1950 zijn er verhalen bekend van vaders die voor het recht op toegang tot hun kinderen vochten (Alain Teister: *Mijn pappie is enkel een foto*). In 1971 werd voor het eerst ook in de wet de mogelijkheid opgenomen omgangsregelingen toe te wijzen en verdween het schuldprincipe uit de scheidingswetgeving (zie kader). Hoewel de minister door de Commissie Wiarda was geadviseerd omgang als wederzijds recht in te voeren, bleef de minister onder druk van de vrouwenbeweging steken bij een "voorlopige" beperkte regeling.
Al in de jaren zestig speelden de stichting Organisatie Gescheiden Mannen/ Mensen (SOGM) en Divortium (vrouwen) een rol in de maatschappelijke discussie. Een grotere betrokkenheid van ouderorganisaties begon rond 1970 (stichting Ouderrecht, Kinderrecht en Gemeenschapsrecht). Ouders, met name vaders, kwamen georganiseerd in opstand tegen de onthouding van het omgangsrecht. In die tijd ontstonden de Bond Ouders Minderjarigen en de Algemene Vereniging Ouders Minderjarigen onder de leiding van de strijdbare Joop Props ("Meer recht, minder Raad"). Hoewel in naam soms organisaties die zich met een bredere problematiek bezighielden, was het behouden van omgang en gezag het belangrijkste doel. Ook het Adviesbureau Kinderbeschermings-Konflikten, (AKK) werd opgericht door een vader die met de omgangsproblematiek in de knel kwam. Later verwerd deze instelling tot de tandeloze tijger Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ) nadat de oorspronkelijke initiatiefnemers het veld hadden moeten ruimen. 'Deze mensen hadden doorlopend problemen met de Raad voor de Kinderbescherming; als ze er niet uit waren gegaan, hadden we nooit subsidie gekregen van justitie', stelt voormalig bestuurslid Ron Haanstra.
Ook elders werden de nodige pogingen gedaan om met de ambtenaren van de Raad voor de Kinderbescherming in discussie te blijven. Maar harde acties behoorden ook tot het repertoire. De stichting Belangenbehartiging Gescheiden Mannen en Vaders bezette in 1978 het kantoor van de Raad Haarlem. De Italiaanse vader Salvador Renzulli stak zichzelf in brand voor de rechtbank in Almelo. Hij overleefde deze actie niet. Ongeveer tegelijkertijd verscheen het rapport *Van gunst naar recht,* geschreven door een gemengde werkgroep van Raad, AKK en ouderorganisaties. Schrijvers uit deze tijd (zie Kagie en Waalwijk) waren er telkens als de kippen bij om kritische opmerkingen richting vrouwen

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 121 06-12-2005 15:32:36

te ridiculiseren. Kritische opmerkingen over Blijf-van-mijn-Lijf-huizen (Man 79; Peter Prinsen) waren volgens schrijver/journalist Rudie Kagie absoluut taboe. De opmerking van een aantal vaders dat “vrouwen mannen willen treffen door middel van hun kinderen” ontlokte Waalwijk de zinsnede: “gelukkig rees tegen deze bedenkelijke anti-vrouwentheorie van veel kanten tegelijk gedecideerd verzet”.

Recht op omgang

In 1981 nam de Tweede Kamer een wetsvoorstel aan waarin kind en ouder wederzijdse bevoegdheid tot omgang kregen. Minister De Ruiter repte over de ‘...alles of niets constructie waardoor de ene ouder alles en de andere ouder niets krijgt’. Hij kondigde toen aan dat de ‘tirannie’ van deze constructie zou worden afgeschaft. Maar zelfs tegen deze beperkte wetswijziging rees georganiseerd verzet vanuit de vrouwenbeweging, die een demonstratie op touw zette waarmee het wetsvoorstel voor lange tijd door de Eerste Kamer werd opgehouden en uiteindelijk in 1985 werd afgeblazen. Pas in 1990 werd het recht op omgang vastgelegd, maar op inmiddels zeer beperkte condities, waarbij vooral de ‘zwaarwegende belangen van het kind’ een makkelijk middel bleken om omgang af te wijzen. Het formeel afgeschafte haalbaarheidsprincipe bleef zo in de praktijk toch in stand.

Dwaze Vaders regio Oost in actie voor de rechtbank Zutphen in 1994

In 1989 werden meerdere organisaties opgericht. Een massameeting in de RAI vormde de start van Ouders Voor Kinderen (OVK), evenals de Stichting Kind en Omgangsrecht met voorman Sjaak van Eersel. De Stichting Dwaze Vaders kwam, en zag de door haar voorman Tjerk Bakker bedachte geuzennaam in het daaropvolgende decennium uitgroeien tot een algemeen begrip. In 1989 kwamen in Hoevelaken zo’n 400 vaders bij elkaar. Aanvankelijk timmerde de Stichting Dwaze Vaders flink aan de weg met bezettingen van kantoren van Raden voor de Kinderbescherming, voogdij-instellingen (Alkmaar), rechtbanken en advocatenkantoren; eerst vooral in het Westen van het land, maar zo rond 1994-1996 veelal in het Noorden en Oosten (bezettingen, hongerstaking). De Stichting Dwaze Vaders verzette zich tegen andere groeperingen die uit waren op samenspraak met de overheid en die in haar ogen te veel praatten en zich door het grote geld van de rijksoverheid lieten omkopen. Rond ongeveer 1998 werd het officiële beleid van de stichting echter juist tegen

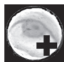
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 122

06-12-2005 15:32:36

actievoeren gericht. De vaders die op vaderdag 2000 het kantoor van de Raad Zutphen bezetten, konden dan ook niet op steun van die zijde rekenen. De Stichting Dwaze Vaders had, zoals overigens alle organisaties die tegen extreme onderdrukking vechten, veel last van onenigheid in eigen gelederen. Veel nuttige vrijwilligers werden deze stichting uitgebonjourd, wat leidde tot het ontstaan van allerlei dikwijls betrekkelijk kleine nieuwe clubs.

Afsplitsing en onenigheid

Als mensen hun ongenoegen niet kunnen ventileren naar de veroorzakers van hun ellende, dan blijven de bijbehorende emoties binnen boord. Degene die wél bij de hand is, is dan een welkome bliksemafleider. Dit zijn dikwijls lotgenoten. Dit is een mechanisme dat in onderdrukte groepen leidt tot meningsverschil en afsplitsing. Ook de geringe vooruitgang en daarmee gepaard gaande wanen van binnenkort nog te maken grote stappen vooruit, leiden tot het opblazen van meningsverschillen. Daarnaast zijn mannen niet echt opgevoed in dit soort samenwerking. Moet er in deze woeste baren één kapitein op het schip zijn of moet je over iedere ijsberg gaan vergaderen? Last but not least staat zowel op micro- als op macro-niveau een wereld aan instituties, inclusief de overheid, te wachten om in de gaten te duiken. Zie bijvoorbeeld de opmerkelijke uitspraak van de voormalige voorzitter van de AKJ, die - nadat zijn organisatie door het ministerie was ingepalmd met behulp van een flinke subsidie - zich ervoor liet lenen ook de andere nog adremme organisaties in een soort overlegfuik te trekken.
Onderhandelaars met gevestigde instituten worden (terecht dus) met grote achterdocht bekeken. De Raad heeft behoefte, soms op zeer integere, soms ook niet integere, gronden aan contacten in het veld van de tegenstander. Grote subsidieworsten en andere toezeggingen hangen verleidelijk voor clubs die zich wat braver gaan gedragen.

Naast collectieve acties wordt de geschiedenis gekenmerkt door een groot aantal individuele acties. Bijvoorbeeld die van 'harteheer' Albert Streep, die met zijn levensgroot bord met rood hart 'Vader mist kind' een fotogeniek mediarecord boekte.
Augustus 1992 stierf in Alkmaar het jongetje Petertje Hoytink door mishandeling door moeder en stiefvader, ondanks de herhaalde waarschuwingen van de vader, nadat de omgangsregeling tussen het kind en hem was stopgezet. Deze zaak werd symbool voor de mogelijk desastreuze gevolgen voor kinderen van loyaliteitsmisbruik en de incompetentie van de Raad voor de Kinderbescherming.

In 1995 werd in de wet gezamenlijk gezag formeel mogelijk, nadat overigens de Hoge Raad dit al halverwege de jaren tachtig in de jurisprudentie had vastgelegd d.m.v. de beroemde 'Lente-arresten'. Tevens werd bepaald dat de niet-gezagsouder recht heeft op informatie van derden (bijvoorbeeld school) over het kind.
Het Platform Laat Ouders Ouder Blijven onder de bezielende leiding van Erik Rijks, poogde via samenwerking tot politieke oplossingen te komen. Het PLOOB, een samenwerkingsverband van vijf ouderorganisaties (OVK, SBO, KOG en Kind en Omgangsrecht en in aanvang Stichting Dwaze Vaders en AKJ) bloedde uiteindelijk dood, vooral naar aanleiding van de discussies over de zin van harde acties (de uitreiking van de ijzeren hak).
Volgens voormalig voorzitter Haanstra van het AKJ, probeerde justitie in dit soort samenwerkingsverbanden organisaties als Dwaze Vaders 'kalt te stellen' door deze te voegen in een meer op coöperatie met de overheid gerichte omgeving (zie ook blz. 123).
Na het PLOOB ontstond een federatie van ouderorganisaties die op geldzaken vastliep. Met ondersteuning door de overheid werd dit initiatief gevolgd door het Platform Samenwerkende Cliëntenorganisaties in Jeugdzorg en Familierecht (SCJF), dat structureel sinds 1995 namens een groot aantal ouderorganisaties (maar zonder de Stichting Dwaze Vaders en later ook zonder SOS-Papa) met de verschillende overheden overleg voert. In 2003 liep ook dit samenwerkingsverband, dat overigens wel een serie nuttige boekjes en folders het licht had laten zien, vast.

De terugkeer van het gezamenlijk gezag

Vrij plotseling kwam de regering in 1996 met een nieuw wetsvoorstel, waarmee gezamenlijk gezag na huwelijk de nieuwe standaard zou worden.
De werkgroep familierecht, die in 1996 door een aantal mensen van binnen en buiten het Platform SCJF werd opgericht, had bij de behandeling van dit wetsvoorstel een groot aandeel in de politieke lobby. Samen met de kaartenactie "Pappa!" van het Comité Ouders Blijven Ouders (zie kleurenpagina's) leidde dat tot de toezegging door staatssecretaris Schmitz in de Eerste Kamer, dat tegenwerkende moeders (lees gezagsouders) niet meer op voorhand vrij spel zouden krijgen, een ruimte die ze eerder in de Tweede Kamer de PvdA wel had beloofd.
In het prille 1997 werd ons land overvallen door het repeterende nieuws over vaders die hun kinderen vermoordden (en daarna meestal zichzelf). Al snel werden er diverse verbanden gelegd met de omgangsproblematiek. Merkwaardigerwijs werd de berichtgeving, ook de achtergrondberichtgeving, over deze ellendige gebeurtenissen onder allerlei valse voorwendsels (epidemische werking) door het ministerie van Justitie de kop ingedrukt.
Op 1 januari 1998 trad de nieuwe wet op het gezamenlijk gezag in werking. Hiermee werd het einde aan de eeuw van het eenhoofdige gezag ingeluid. Nog

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 124

06-12-2005 15:32:37

steeds bleef het begrip *Belang van het Kind* een grote en vooral dubieuze rol spelen in beslissingen over het beëindigen van het gezamenlijk gezag of het weigeren van omgangsregelingen. Over deze kwestie belegde het Platform SCJF/ Kind en Omgangsrecht een drietal congressen samen met het ministerie van Justitie. Daar vond ook een presentatie van professor Richard Gardner plaats over zijn onderzoeken naar het ouderverstotingssyndroom, oftewel de psychiatrische deformaties die het gevolg kunnen zijn van loyaliteitsmisbruik.
De discussie over de handhavingsmiddelen in het omgangsrecht werd in 2000 nieuw leven ingeblazen met voorstellen van het op dit terrein al jaren actieve VVD-kamerlid Otto Vos. Toch koos de regering opnieuw voor uitbreiding van de bemiddelingsmogelijkheden en bepleitten de politieke partijen het instellen van 'omgangshuizen' waar geen enkele ouderorganisatie voorstander van was. Na een media-actie van SOS-Papa nam de Raad voor de Kinderbescherming het standpunt in dat bemiddeling een gratis voorziening zou moeten worden.

Als gevolg van de bezettingsacties in Zutphen en van het PvdA-kantoor in Amsterdam door een aantal vaders, volgden onderhandelingen met de hoofddirectie van de Raad, de ambtelijke top van Justitie en PvdA-Kamerleden. Hierbij bleek dat de sociaal-democraten zich voor het eerst lijken te engageren met de doelstellingen van de vaderbeweging, wat leidde tot een gezamenlijk georganiseerd congres in mei 2001. In 1999 werd een aantal belangrijke principes van *equal parenting* internationaal vastgelegd in de zogenaamde Verklaring van Langeac. Deze uitgangspunten lijken op een groot draagvlak te kunnen rekenen binnen de vaderbeweging.

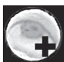
Hoofdverblijf

De rechterlijke macht liet zich niet meteen uit het veld slaan door de wet van 1998 over gezamenlijk gezag. Net als rond het omgangsrecht bleek al snel dat er geen sprake van was dat gelijkwaardig ouderschap de invulling zou zijn van de nieuwe wet. Ras werd het – wettelijk niet bestaande – begrip hoofdverblijf ingevoerd. Daarmee werd de scheiding tussen een tweede- en eersterangs-ouder, die de wetgever juist trachtte op te heffen, snel weer daadwerkelijk ingevoerd.
Men opende zelfs de mogelijkheid omgangsontzegging met behoud van gezag mogelijk te maken. In 2002 opperde Kamerlid De Pater terecht dat gezamenlijke zorg juist uitgangspunt zou moeten zijn. De fakkel voor concrete wetsvoorstellen werd overgenomen door Kamerlid Luchtenveld, die een compleet wetsontwerp indiende dat ten tijde van het schrijven van dit boek nog steeds in behandeling is. In dat wetsvoorstel wordt wel gepoogd om effectievere en snellere handhaving van omgang, gezag en verzorgingsrelatie te realiseren naast een principiëlere keuze voor gezamenlijke zorg. In België is men inmiddels een paar stappen verder met het wetsontwerp van de socialistische minister Laurette Onkelinx. Deze lijkt hiermee bijna naadloos aan te sluiten op de principes van de verklaring van Langeac.

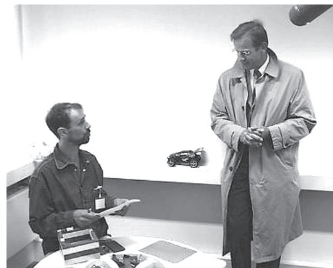
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 125 06-12-2005 15:32:37

Ontvoering

Pieter Koole, hier links op de foto bij de bezetting van het gebouw van de Raad voor de Kinderbescherming Zutphen in 2000, ziet al jaren zijn kinderen Eva en Ilse niet meer. Wel heeft hij gezamenlijk gezag met de moeder. Juridisch valt deze onttrekking aan zijn ouderlijk gezag onder ontvoering. Zijn aangifte werd geseponeerd. In gelijke situaties waarin vaders de kinderen onder gezamenlijk gezag weghouden bij een moeder, werden vaders wel veroordeeld. Net als huiselijk geweld en stalking is de seponeringsgrond in geval van aangifte door een man dat het gaat om een "kleine kring" waarbinnen het misdrijf is gepleegd. 'Het ging om uw ex-partner', dus wordt er niet vervolgd. Als vrouwen aangifte doen, komt die seponeringsgrond bijna niet voor.

Na de zaak Petertje Hoytink bestond de verwachting dat Kinderbescherming en Jeugdzorg iets geleerd zouden hebben. Toen in 2002 op diverse plaatsen in Nederland, waaronder het strand van Nulde, lichaamsdelen werden gevonden van een meisje, bleek echter dat de overheid vooral had geleerd de mogelijke rol van de vader nog verder buiten beschouwing te laten. Uiteindelijk bleek ook dit keer dat de vader herhaaldelijk had geprobeerd het meisje te redden.
In de zaak van het omgebrachte meisje Savanna, die in 2004 speelde, is tot nu toe de rol van de vader zo goed als niet aan de orde geweest. In augustus 2005 volgde de zaak Tolbert, waar een nieuwe partner van een moeder twee kinderen doodde. Ook hier had de vader meermalen bij diverse instanties aan de bel getrokken.
De vaderbeweging zelf kreeg een nieuw en zeer activistisch elan met de oprichting van de Nederlandse tak van Fathers4 Justice.

Het beeld van de actievoerende leden van F4J.

Zorro van een andere organisatie

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 126 06-12-2005 15:32:38

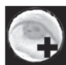

Deze beweging had in Engeland al laten zien waartoe ze in staat was met de langdurige bezettingen van bruggen en paleisdaken. Ook in Nederland werd sinds 2004 de ene actie na de andere uitgevoerd, hoewel slechts een klein deel ervan in de publiciteit kwam. Op ongeveer hetzelfde stramien ontstonden kleine actiegroepen die op het succes van Fathers4Justice proberen mee te liften.

De nieuwe vaders

Al vanaf het begin van de opkomende tweede feministische golf was ook een ander soort vaderbeweging zichtbaar. Een beweging die probeerde de feministische doelen van de vrouwenbeweging rechtstreeks zodanig toe te passen op mannen dat mannen dienstbaar konden worden aan het feminisme. In het kielzog van de Feministische Oefengroepen Radicale Therapie (FORT) ontstonden zo de Mannenoefengroepen Radicale Therapie (MRT). Deze beweging strekte zich ook uit naar vaderschap in een pleïdooi naar vaders om zorgtaken gelijk te verdelen. Over recht werd overigens in die context meestal niet gesproken, en over achterstanden van mannen zelden. Hoewel soms in de bronnen terug te vinden is dat hier en daar ineens wat opbloeide, was dit toch een beweging die zich niet alleen afzijdig hield van rechten voor vaders (het feminisme geloofde ineens niet erg in recht), maar in hun geschiedschrijving het bestaan van actieve andere vaders zelfs simpelweg ontkende.

Campagnes

In 1994, het jaar van het gezin, hing op alle Nederlandse stations een billboard met een foto van een blote mannenborst die een kind koestert. De tekst: '*Opvoeden is ook mannenwerk*'. In de jaren erna zagen nog veel campagnes het licht die vaders ertoe moesten aanzetten meer zorg te besteden aan hun kroost. Dikwijls gelardeerd met onderzoeken waaruit bleek dat vaders en kinderen daar wél bij zouden varen. De Sire-campagne *Wie is die man die op zondag het vlees snijdt?* sloot in 1997 wat macaber aan bij de mediahype over vaders die familieleden ombrengen. 'Voor jou doe ik alles', zo opende begin 2003 toenmalig staatssecretaris Phoa de campagne *Mannen worden er beter van*, zich richtend tot Bridget Maasland. Ondanks de inzet van een groep mannen om de campagne 'uit te nutten', bleken mannen er uiteindelijk bepaald niet beter van te worden. Ergo: in plaats van de door minister De Geus beloofde onderzoeken naar de achterstanden van mannen, werden mannen definitief geweerd. De mogelijkheid van subsidies voor emancipatiezaken werd voortaan beperkt tot projecten voor vrouwen. Vaders die alle mogelijkheden proberen te benutten om voor hun kinderen te zorgen, maar daarbij niet worden toegelaten, voelen zich door deze campagnes nog machtelozer en woedender worden.
'De vrouw wordt voortdurend aangesproken als moeder, de man maar zelden als vader. Dat moet veranderen', zei in 1997 Greetje den Ouden-Dekkers, de laatste voorzitster van de inmiddels opgeheven emancipatieraad. Maar overheidscampagnes schieten daarin tekort; ze snijden geen hout, geen vlees, ze werken averechts.

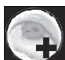
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 127

06-12-2005 15:32:39

In zijn artikel *Vijfentwintig jaar mannenemancipatie in Nederland* verwijst Nico van Oosten in slechts een halve zin naar het bestaan van bewegingen van rechtzoekende vaders (Dwaze Vaders). Omdat in het algemeen het aandeel dat mannen leveren aan de zorg de laatste jaren is toegenomen, wat leidde tot een ver gaande dubbele belasting bij mannen, worden ook deze bewegingen wel kritischer en maken meer furore (ikvader.nl, huismannen.nl). De verbinding tussen de min of meer politiek correcte tak enerzijds en de activistische tak anderzijds, hoewel zeer nagestreefd door een deel van de vaderbeweging, wordt bemoeilijkt doordat de overheid selectief groepen als Ikvader of Transact ondersteunt en anderen nadrukkelijk níét.

Mannen, vaders en vrouwenbeweging

Zowel de vaderbeweging als de mannenbeweging zijn in twee grote hoofdstromen op te delen. Eén stroming ten dienste en ten faveure van het feminisme en één of meer autonome stromingen. Hoewel de autonome vaderbeweging het over een groot aantal zaken eens is, is er toch daarbinnen ook wel een aantal verschillen. Zo zijn er stromingen die zich niet a priori afkeren van een aantal feministische verworvenheden (bijvoorbeeld Warren Farrell en in Nederland de schrijver van dit boek). Ook zijn er stromingen die terug willen naar behoud van het klassieke gezin. Daarvoor is een respectabel argument. Er wordt al 40 jaar massaal en intensief aan kinderen getrokken, al dan niet in het kader van het complementair verdelen van taken. Dit heeft al zo veel kinderzielen gefolterd dat de wal het schip maar moet lijken te keren. Veel onderzoekers constateren dat er voor kinderen de facto betere voorwaarden zijn in het complete klassieke gezin. Ook de terugkeer naar het patriarchaat wordt inmiddels door sommigen bepleit. Dit verschijnsel lijkt een sociologische variant van het psychologische fenomeen regressie. Hebben we een probleem met groter groeien, dan doen we een stap terug. Het feminisme lijkt daarmee zijn eigen graf te graven. Een aantal verworvenheden zou ik echter wel willen behouden. Het zou goed zijn als de feministische instituten tot inkeer komen over hun dubbelzinnige rol in deze psychologische massaslachting.

Nog steeds actueel

Opvallend in de geschiedenis van het omgangsrecht is hoeveel actiepunten uit 1950 (Alain Teister) of de jaren zeventig (Frank Onnen) nog steeds actueel zijn. Een winstpunt is dat de problematiek steeds beter wordt beschreven, mede omdat het taboe op een kritische benadering van het feminisme deels is verdwenen. Daardoor valt beter van de geschiedenis te leren. Te verwachten valt dat de komende jaren een belangrijke rol zal zijn weggelegd voor de kindslachtoffers van het loyaliteitsmisbruik. De grote aandacht voor het fenomeen Ouderverstotingssyndroom is daar mede oorzaak van. De grote echtscheidingsgolf heeft inmiddels zó veel slachtoffers geëist dat een belangrijk deel daarvan steeds mondiger wordt en de Kinderbescherming en de rechterlijke macht con-

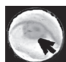
Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 128

06-12-2005 15:32:39

fronteren met de gevolgen die loyaliteitsmisbruik en ouderverstoting voor hen hebben gehad.
Werkelijke vooruitgang valt slechts te boeken als vaders structureel in actie komen en zich afkeren van de chantage en schaamte waarin ze zich nu klem voelen gezet. Ondanks de geringe praktische vooruitgang van de laatste decennia gaf de wet de vader beweging moreel elke keer weer gelijk. Nu al begrijpt bijna niemand meer dat er ooit een tijd kon zijn waarin het principe van gezamenlijk gezag niet bestond. De moraal is aan de zijde van de vaderbeweging, maar de rechters nog niet: zij staan nog aan de andere kant.

Schriftelijke bronnen:

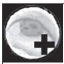
Bakker Tjerk	*Omgangsonrecht; De Nederlandse situatie*	1994
Boné van, Combrink	*Het juridisch gezag van vrouwen over hun minderjarige kinderen*	1995
Bregman, Jos	*Kritiese mannenpraktijken*	1992
Burgess Adrienne	*Het vaderinstinct*	1997
Farrell Warren	*Father and Child reunion*	2001
Jeugd en samenleving	*Kinderen en echtscheiding*	1979
Kagie Rudie	*De Kinderbeschermers*	1979
Klaassen Wil	*in Jubileumnummer de Keten*	1999
Onnen Frank	*En toen zaten we met de brokken*	1978
Oosten, Nico van	*Vijfentwintig jaar mannenemancipatie in Nederland, in "Ruimte voor mannen"*	1999
Rijks Erik	*Omgang moet*	1988
Roberts	*Vaderschap in de 18e eeuw*	1996
Teister, Alain	*Mijn pappie is enkel een foto*	1975
Verplanke/Groen	*Tegengas; clientenorganisaties in jeugdhulpverlening en jeugdbescherming aan het woord*	1995
Zander /van Altena	*Het paternalisme voorbij, over discriminatie van vaderlijke zorg in "Ruimte voor mannen"*	1999

Mondelinge bronnen: Eric Rijks, Ron Haanstra, Wouter Hanhart

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 129 06-12-2005 15:32:40

Belang van het kind: je vader niet zien

"Ik heb, nadat ik twee was, mijn vader niet meer mogen zien. Mijn moeder kreeg de voogdij en mijn vader verdween naar de achtergrond.
Mijn hele jeugd heb ik mij afgevraagd hoe mijn vader was. Hier heb ik veel problemen mee gehad. Ik moest een lief meisje zijn en nooit iets verkeerd doen, want anders zou ik op mijn vader lijken. Die moest wel heel slecht zijn, want ik mocht hem niet zien.
Toen ik 18 was, heb ik mijn vader opgespoord. Dit contact was heel verwarrend. Eindelijk zag ik mijn vader, ik kon hem zelfs aanraken! Toch was het een vreemde voor mij.
Ik voelde en merkte dat dit mijn vader was. Toch miste ik iets. De band tussen mij en mijn vader is nog steeds heel slecht.
Met dit verhaal wil ik duidelijk maken dat het voor een kind heel belangrijk is zijn ouders te leren kennen. Ik mis nog steeds een deel van mijzelf en ik ben nog steeds bezig met het gemis van mijn vader.

Doordat ik dacht dat mijn vader heel slecht was en ik dan maar een lief meisje moest zijn, is mijn eigenwaarde nog steeds gekrenkt.
Het maakt niet uit hoe 'slecht' een vader is, je mag dit recht (om een vader te hebben) een kind niet ontnemen!" Jenny (20), opgeschreven in 1995.

'Het *belang van het kind*' is een frase die in bijna alle teksten over kinderen is terug te vinden. De frase houdt altijd een interpretatie in. Het is nu eenmaal moeilijk uit te maken wat het belang van het kind is. Een rits wetenschappers en juristen heeft zich het monopolie op deze term toegeëigend. De invulling van het begrip gebeurt vanuit hún eigen context. Deze context is dikwijls gekleurd door hun éigen belangen en verméénde inzichten.
Tot 1971 was het in Australië mogelijk halfbloedkinderen (aboriginal/blank) bij hun moeder weg te halen omdat dat in het belang van die kinderen zou zijn. Niet dat ze dan naar hun vader gingen. Nee, ze werden in opvoedingsgestichten grootgebracht. Daar konden ze wennen aan een onderdanige rol als huishoudster en dergelijke, en werden ze voorbereid te huwen en kinderen te krijgen met een blanke, om zo het 'onzuivere' aboriginalbloed uit te kruisen.
Als de Kinderbescherming het over *het belang van het kind* heeft, bedoelen ze eigenlijk net zo iets. De kinderen worden bij hun vader weggehouden, en net als bij de aboriginalmoeder om dubieuze redenen. Ook de veronderstelde vrijwilligheid in dit soort zaken is overeenkomstig. Veel aboriginal-ouders lieten hun kinderen zogenaamd vrijwillig meenemen, in de hoop op deze conditie dan tenminste enig contact te kunnen blijven onderhouden. Hier laten veel vaders vrijwillig de zorg voor hun kinderen schieten, in de hoop nog enig contact met ze te hebben. Dit wordt later tégen hen gebruikt.

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 130 06-12-2005 15:32:40

Zijn er nog vragen? - Nawoord

Waarom kleunt de Kinderbescherming al decennia mis met vaders? En helpt dat nou, die omgangshuizen, of is het een manier om een autonome relatie tussen kind en vader nog verder te beperken? Waarom ontlopen rechters de wet? Hoe komt het dat mannelijke politici niet over hun gemiste vaderschap kunnen praten?

Waarom die vernederende mogelijkheid om de achternaam van kinderen te veranderen nadat de vader buiten zicht is gewerkt? Hoeveel vaders bestaan zelfs officieel niet, omdat ze hun kind niet mogen erkennen? Is vaderschap in de islam wél goed geregeld?

Zijn er geen voorzieningen voor vaders? Waarom is er voor moeders van alles, en maken vaders volgens het Julianafonds maar zo'n 'klein aspect van de opvoeding' uit?
Hoe speelt de mythe dat vrouwen zich zelden schuldig maken aan huiselijk geweld, een rol in het vergroten van de afstand vader–kind?
Zijn valse beschuldigingen van incest een manier om het blazoen en de gevoelens van vaders te bezoedelen?
Onze taal verdraait de beeldvorming rondom vaders en moeders. Vader past op 'mijn' kinderen, vaders 'ontvoeren'; moeders nemen mee, vaders verlaten kinderen, terwijl moeders het huis ontvluchten – en nog zo het één en ander. En er zijn hoopgevende ontwikkelingen met vaderonderzoek in Duitsland en Oostenrijk.

Er blijven prangende vragen over. Die zijn misschien niet allemáál in dit boek beantwoord. Maar we zijn van plan te blijven schrijven. En kijkt u ook in de bronnenlijsten.

En wat had u nog willen doen?
Met lezen alleen lossen we de problemen niet op.
Als u een verstoten vader bent: schaam u niet, voel u niet schuldig. Laat het niet bij procedures alleen, maar steek uw geld en energie in gezamenlijke maatschappelijke actie.
Als u kinderbeschermer bent: wat dacht u er zelf van?
Als u rechter bent: bezin u eens op de moraal van uw vak. Rechtspreken!
Als u politicus bent: durf de sprong te maken naar werkelijke oplossingen en luister daarbij eens naar vaders, maar dus ook naar je eigen vaderschap.
En als we u nog niet genoemd hebben, ja u: dat is geen reden om stil te blijven.
En indien mogelijk: geniet van uw vaderschap!

Hulp
Fathers for Justice zie www.f4j.nl
Andere organisaties zie: papa.nl.nu/link2

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 131 06-12-2005 15:32:40

De schrijvers

Joep Zander deed met Emiel Smulders het redactiewerk voor dit boek. Niet-ondertekende artikelen zijn van de hand van Joep. Emiel schreef een aantal artikelen; die zijn ondertekend. Hieronder een introductie van Joep en Emiel. Een introductie van de gastschrijvers vindt u bij de artikelen.

Joep:

Joep Zander (11-11-52) is van beroep kunstenaar en pedagoog. Hij publiceerde artikelen voor kranten en tijdschriften en schreef (in) boeken over familierecht, vaders, kinderen. Ook zijn kunst staat voor een deel in dat licht. Hij kent het onderwerp van binnen uit als zorgende vader van twee kinderen. Het schrijven over vaders doet voor Joep niets af aan het perspectief op het kind en de noodzakelijkheid van goede verhoudingen tussen de seksen. Het onderhouden van internetsites is een belangrijke manier om zijn activiteiten te verbinden. Zie joep.nl.nu.

Eerdere boeken van Joep Zander:

Het Ouderverstotingssyndroom in de Nederlandse Context, Servo, Assen, 1999
Moeder-Kind-Vader, een drieluik over ouderverstoting, Rela, Deventer, 2004
Overige publicaties: joep.nl.nu/publka

Emiel:

Emiel Smulders (25-12-48) is communicatietrainer, beeldend kunstenaar en houdt zich bezig met dans. Eerder was hij onder andere therapeut en maatschappelijk werker, werkte in het bedrijfsleven en was freelance journalist bij een kleine krant. Zijn interesse in het onderwerp van dit boek is deels persoonlijk: hij ziet zijn dochters niet. Deels is zijn betrokkenheid professioneel, door het werken met mannen en vrouwen die gescheiden zijn. Hij hoopt dat voor vaders hun kinderen geen 'verboden liefde' meer hoeven te zijn.
Emiel hoopt dat door dit boek mannen, vrouwen en kinderen elkaar kunnen vinden, en dat het een inspiratie is om problemen op te lossen.
U kunt contact opnemen via het e-mail adres art-aware.nl

Eerdere boeken van Emiel Smulders:

Oefenboek T'ai Chi Chúan, de innerlijke weg, Ankh Hermes, Deventer, 1991

Gemist Vaderschap pag.101-132.indd 132 06-12-2005 15:32:41